HISTORY

ANCIENT INDIA

T/M

UPSC CSE MAINS

VOLUME-V

NOTES OF

PALLAVI AKURATHI, IAS

AIR-55 (CSE-2008)

SRINIVASA XEROX

PROP: M.CHENCHI REDDY

ASHOKNAGAR X ROADS, HYD-20.

9246577890,9949833833

రేపటి విజేతలందరికీ శుభాకాంక్షలతో...

ఏ విజయాన్నైనా చాలా మంది కలిసికట్టుగా ప్రయత్నించినప్పుడే సాధించడం వీలవుతుంది. నేను కూడా ఐ.ఏ.ఎస్. సాధించడానికి మా అమ్మ నాన్నలు (శ్రీమతి ఆకురాతి భోగేశ్వరి, డా॥ ఆకురాతి కోదండరామయ్య) ఎంతగానో తోడ్పడ్డారు వారి కృషితో నా కృషిని కలుపుకుని ఈ విజయం సాధించాను. - **ఆకురాతి పల్లవి**

గత 8 సంవత్సరాల నుంచి ఎనలేని కృషితో పట్టుదలతో శ్రమించి ఇంగ్లీష్‌లో ఉన్న ఎన్నో పుస్తకాలను చదివి తనదైన శైలిలో తెలుగులోకి తర్జుమా చేసి తెలుగులోనే సివిల్స్ వ్రాసి విజయకేతనం ఎగురవేసిన **ఆకురాతి పల్లవి** ఎంతో కష్టపడి తయారు చేసి సంపాదించిన జ్ఞానాన్ని ఆమె వరకే పరిమితం కాకుండా మెటీరియల్ ద్వారా అందరికీ అందుబాటులోకి తెచ్చినందుకు వారికి కృతజ్ఞతలు.

అనువాదం చేసేటప్పుడు చాలా సమస్యలు ఎదురవుతాయి. ఎందుకంటే ఒక భాషా నిర్మాణం మరో భాషా నిర్మాణంతో పూర్తిగా సరిపోదు. అటువంటి ఎన్నో సమస్యలను ఎదుర్కొని ఇంగ్లీషు నుండి తెలుగులోకి అతి సులభ పద్ధతిలో తర్జుమా చేసి ఆ మెటీరియల్‌ను తెలుగు మీడియం విద్యార్థులకు అందుబాటులోకి తేవాలనే నా కోరికను మన్నించినందుకు నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాభివందనాలు.

ప్రతి మనిషిలో అనంతమైన శక్తి దాగి ఉంటుంది. దానిని వినియోగంలోకి తెచ్చుకోవడంలోనే మనిషి విజయం ఆధారపడి ఉంటుంది. ఆ శక్తిని ఎవరైతే పూర్తిగా సద్వినియోగం చేసుకోగలుగుతారో వారే ఆకాశమే హద్దుగా విజయాలవైపు అడుగులు వేయగల్గుతారు.

అసహనంతో జరిగే ప్రయోజనమేమీ లేదు. ఓర్పువహించండి. విజయం మిమ్మల్ని తప్పక వరిస్తుంది. కావున మీ లక్ష్యానికి తగ్గట్టుగా పట్టుదలతో నిరంతరం శ్రమించండి. విజయం మీదే !

మంచి స్నేహితునిలా ఈ మెటీరియల్ ఎందరి మనసుల్లో తట్టి లేపి విజయపథం వైపు నడిపిస్తుందని ఆశిస్తున్నాను.

గమనిక: గత 8 సంవత్సరాల నుండి ఎంతో శ్రమ పడి తయారుచేసుకోబడ్డ ఈ మెటీరియల్‌ను అందరికీ అందుబాటులోకి తేవాలనే సంకల్పంతో ఉచితంగా ఈ మెటీరియల్‌ను **శ్రీనివాస జిరాక్స్ సెంటర్**లో ఇవ్వడం జరిగింది. కేవలం జిరాక్స్‌కైన మొత్తమునే చెల్లించి ఈ మెటీరియల్ పొందవచ్చు.

మీ ఉన్నతిని ఆశిస్తూ....

ఎ. మధుసూదన్ రెడ్డి, Civil Aspirant

Books that I referred to prepare this material

ANCIENT INDIA

1. Romila Thapar Penguin Publications
2. Romila Thapar (small book)
3. Jha
4. A.L. Basham "The wonder that was India"
5. IGNOU material ***
6. Brilliant
7. NCERT***
8. A.U. Distance Education Material
9. Nilakanta Sastri South India
10. Gopala Reddy Material
11. Wikipedia (internet)
12. Y.D. Mishra Material
13. Ambedkar Open University Material***
14. Krishna Reddy

Continuity of Indus civilization

① మతం లో

1) జానపద సంస్కృతిలో అంశాలు
   పశుపతి (శివ)
   అమ్మతల్లి (పార్వతి)
   లింగపూజ
2) పవిత్ర వృక్షాలు, జంతువులు, సర్పాలు
3) కాలిబంగన్ - హోమ గుండాలు
4) ధూపం లో పూజ
5) తాంత్రికత్వ మహిమ
6) మంత్రాలు శక్తి లో నమ్మకం
7) యోగ
8) రావి కొమ్మల మధ్య దేవి > బౌద్ధులకు సాంచి లలో యక్షులను ద్రాయలను
9) రావి కొమ్మలు, ఆకులు అలంకరణలు > రావి చెట్టు పూజనీయం
10*) స్వస్తిక
11*) కమండలం
12) భూమికి నరబలి కోస్తే భూసారం పెరుగుతుందని ఖోండ్ (ఒరిస్సా) తెగ నమ్మకం
13*) విగ్రహారాధన - మొహెంజ దేవాలయం ఉందని
14*) మహాస్నానవాటిక

② ఆర్థిక రంగం లో

1) తూనికల పద్ధతిని పోలిన తూనికలు } 400 B.C. ముందు వరకు
2) చిత్రలిపి ని పోలిన చిహ్నాలుగల పంచమార్క్ నాణేలు సింధులిపి లో
3) die - struck కు పాత ప్రాచీన భారత నాణేల రూపం
4) 16 గుణిజాలు గా కొలత ప్రమాణాలు
   320, 640, 1600, 6400, 8000
5) అంగుళం లో సమానమైన ఒక యూనిట్ నిర్ణయాలు
6) పెరుగుట, మట్టి పాత్రల మీద చిహ్నాలు మొ॥ వి

- పంజాబు & హర్యానా ప్రాంతంలో బయల్పడిన [illegible] మృణ్మయ పాత్రలపై రాగా .. ఇవి క్రీ.పూ. [illegible] చెందినవి
- చిత్రాలు, గుర్తులు చాల్కోలిథిక్, మెగాలిథిక్ కాలాల వి కనిపించాయి. బి.బి. లాల్

50% పైగా
దక్షిణ భారత మెగాలిథిక్ ప్రజల మృ.పా.

7) ఒకదాని - అడ్డం దున్నిన చాళ్లు
ఏక కాలం లో రెండు పంటలు ... నేటి పశ్చిమ యు.పి.
Punjab Haryana

8) ఋతువృత్తి చక్రం

నగర & శిల్ప నిర్మాణం

(3) సాంకేతిక రంగం

1) గుజరాత్ లో నేటి ఇళ్ల పరికల్పన
2) గణిత శాస్త్రం అంకెల పద్ధతి
8) నేత నేయడం
3) ఇంజనీరింగ్ మహా స్నాన వాటిక
వీధులు నగర నిర్మాణం etc.
జల బంధన ఏర్పాట్లు – కృత్రిమ ఓడరేవు – మెరైన్ ఇంజనీరింగ్
4) "ఇంగ్లీష్ బాండ్" అనే తాపీ పని
5) కంపాస్
6) వలయాకార రంపం
7) వస్తుసేవల ప్రమాణీకరణ భావన
8)

(4) సాంఘిక

1) ఆహారం గోధుమ, వరి
2) పత్తి - నూలు
3) ధోవతి - ఉత్తరీయం
4) స్త్రీల శిరోజాలంకరణ
5) అలంకార ప్రాధాన్యం
6) చదరంగం ఆట

7) బోటు / పడవలు

8) ఎడ్ల బండి, గాడిదలు, ఒంటె

9) కుయుక్తి నక్క
దాహం తో ఉన్న కాకి .. కథలు

10) పాపిట లో (స్త్రీలు) సింధూరం
నౌషారో

(5) <u>సంస్కృతి</u>

శిల్పకళ లో

1) జంతు చిత్రాల లో వాస్తవికత హరప్పా కాలపు జంతువుల్లో
2) సమాజత్వం ఉట్టిపడేలా ఉండే బరువైన ఉదర భాగం హరప్పా శిల్పాల్లో కలదు

Vol. 3 page. 34

శిల్పకళలో హరప్పా వారికి తర్వాతి తరాలనూ కొనసాగింపు కన్పిస్తుంది. హరప్పా వారి ప్రత్యేక రాతి లోని మానవశిల్పాల్లో సమాజత్వం ఉట్టిపడేలా ఉండే బరువైన ఉదరభాగం తర్వాతి భారతీయ శిల్పకళ లో ప్రతిబింబించింది. హరప్పా ప్రజలు ముద్రల మీద ఉన్న జంతువుల్లో వాస్తవికత, వాటిపై ఉన్న ప్రేమ ఉట్టిపడేలా చెక్కారు.

మతపర (1), ఆర్థిక (2), సాంకేతిక (3), సాంఘిక (4), సాంస్కృతిక (5) ✓

Ancient India

17.9.08

③ Indus Valley Civilization

Origin

దీనిపై 3 వాదాలు

- విదేశాల నుండి నగర నాగరికత తెలిసిన వలస వచ్చినవారిచే ①
- ఆర్యులచే / స్థానికులు ②
- పూర్వ స్థానిక సంస్కృతుల పరిణామం చెంది అభివృద్ధి చెందినది ③

Case ① ని

సమర్థించే అంశాలు : సుమేరియా, మెసపొటేమియా నాగరికతల పోలికలు

1) బాగా వృద్ధి చెందిన పట్టణ నాగరికత
2) కాల్చిన ఇటుకల వాడకం
3) కంచు పనిముట్ల వాడకం
4) కుమ్మరి చక్రం
5) చిత్రాలతో కూడిన రాతలు

పోలికలకు అవసర ప్రాధాన్యం ... పోలికల కంటే తేడాలే అధికం

సింధు	మెసపొటేమియా
1) ఇటుక : మెత్తని రాయి	బంకమట్టి
చతురస్రం గా దీర్ఘచతురస్రాలు	సిలిండర్ ఆకారం
2) ఎద్దులు, జంతు బొమ్మలు తెలిసిన వ్యక్తులతో	మనుషుల బొమ్మ ఉండి కృత్రిమ రెక్కలు

3) వారప్పల్లి [illegible]

[illegible]

4) వారప్పల్లి [illegible]

5) [illegible]

6) లిపి "

7) వారప్పల్లి [illegible] పెద్దగా [illegible]

8) [illegible] వారప్పల్లి 12 1/2 లక్షల [illegible]

[illegible] 12 [illegible]

[illegible]

Case 2

(A) [illegible]

" [illegible]

[illegible]

హరప్పా పూర్వ స్థలాలు / సంస్కృతులు

1. నాల్ — (బెలూచియా)
2. ఝోబ్ ఝోబ్
3. కుల్లి — మక్రాన్ తీరం
4. సింధ్, రాజస్థాన్, పంజాబ్ — నదీ తీరాల గ్రామ సమూహాలు
5. బెలూచిస్తాన్ బోలాన్ కనుమల మార్గం ప్రాంతం వద్ద —

మెహర్‌గఢ్ (Mehrgarh) క్రీ.పూ. 5000

1. హరప్పాకు ముందు 3000 సం॥ నుండి నిరంతరంగా ప్రజలు నివసించారు.
2. దాదాపు 500 ఎకరాల విస్తీర్ణం
3. క్రీ.పూ. 5000 నాటి గొర్రెలు, మేకల పశుపోషణ
   క్రీ.పూ. 3000 నాటికి స్థిరనివాసాలు + చేతివృత్తుల వైభవం
4. స్వయం సమృద్ధిగల చిన్న చిన్న గ్రామ సమూహాలు
5. కృషికి ఎద్దుల వినియోగం, వ్యవసాయ జీవనం
6. పెద్ద ధాన్యాగారాల ఆనవాళ్లు
7. రాగి ఉపకరణాలు
8. చనిపోయిన వారిని దహనం, ఖననం
9. అమ్మతల్లి
10. ఎద్దు ఆరాధన, అమ్మతల్లి ఆరాధనలో ముఖ్యపాత్ర కలదు
11. ఝోబ్ — లింగపూజ

(12) కుష్ఠి --- ఎర్రని మచ్చలు తెల్లగా
మారితే

మానవులు ఈ లక్షణాలన్నీ కోల్పోయారు!

ఇతర మానవ పూర్వ జీవాలు

1) ఆర్డిపి --- రక్తనాళాల ఉంది
అగ్ని ప్రమాదం వల్ల నష్టపోయి
మానవ సంతానాలకు తెలుస్తోంది.

2) కాలిబరాన్స్ --- (...) ప్రమాణాలు మచ్చలు
నరాల రక్తనాళాలకు ...

3) మైక్రోగస్టా, ఆర్డిపి, కాలిబరాన్స్ ---
రంపుటాయిన్ మృగ్గపురావాలు
ఈ జాతుల మధ్య సంబంధాలు +
ఈ మూడు మానవ జాతులు ఏర్పడ్డాయి ---
ఇవే అంతరించిన ఆయుధాల మానవ సమూహాలుగా
అనుకోవాలి ఆహారం తినడం కూడా

4) డొంబ్ - సాదల్ (క్లోట్టాలియన్)
5) శిలనాన ధీర
6) ఆప్రో

మానవ పూర్వీకులని

→ బెలూ, సింధ్, రాజ, పంజా ... 7 హరప్పా కాని।

→ అసలుసిసలు నిర్మాతలు ఎవరని కచ్చితంగా చెప్పలేకపోతే

→ హరప్పా, మొహంజ దారో నగరాల్ని పురావస్తు శాఖవారిచేత త్రవ్వడం +

చిత్రలిపి అర్థవంతంగా చదవగలగడం చేస్తే ---

more details తెలుస్తాయి

→ సర్ జాన్ మార్షల్ – ఎన్నో వేల సం॥ క్రితమే ఉన్నతమైన భారతీయ సంస్కృతిని ప్రపంచం

A. L. బాషం – పెద్ద నగరాల్ని కట్టినవారు భారతీయులే

Date

1) [illegible] etched కార్నెలియన్ పూసలు టెరకోట సెట్లు -- మెసపొటేమియా నగరాల్లో [illegible]

2) ఉర్, కిష్, టెల్ అస్మర్ లలో దొరికిన సీళ్లు with సింధు లిపి -- ఈ పొరల కాలం క్రీ.పూ. 3500 - 3000

3) టెల్ అస్మర్ లో Knobbed ware -- గవ్వ పూసలతో వస్తువులు

క్రీ.పూ. 2800 - 2500

4) టెల్ అగ్రబ్ లో క్రీ.పూ. 2800 నాటి ఒక గుళిక ఆకుపచ్చ స్టియటైట్ పాత్ర పై మూపురపు ఎద్దు

5) ఈజిప్షియన్ సంస్కృతి లో పోలికలు --- చిత్రాలు కొమ్ముల కడ్డీలు candlesticks, నెక్లెస్‌లు & రాగి చువ్వలు, మొ.వి.

B.C 1500 - 1000

6) క్రీ.పూ. రెండవ సహస్రాబ్ది ద్వితీయార్థంలో మధ్యప్రాచ్యం అంతా ఇనుము తెలుసు -- కాని హరప్పా స్థలాల్లో ఎక్కడా ఇనుము లభించదు --- అందువల్ల హ. నాగరికత దిగువ కాలానికి నిర్ణయించవచ్చు.

7) హరప్పా [illegible] & చెందింది క్రీ.పూ. 2750 నాటి రెండవ ప్రీ-డిలూవియన్ సంస్కృతి కి కాలం

+ మెసపొటే + ప్రి-హిస్టారిక్ సుమేర్ లో [illegible]

చాలా దగ్గర పోలికలున్నాయి.

8) సింధూనాగరికతా మొహెంజ లు 7 నగరాలు 1000 సం॥

వరదల వల్ల చాలా సార్లు పునరావృతమైంది reoccupation

hence మొత్తం క్రీస్తుపూర్వం [illegible] కేవలం 1500 సం॥

7 నగరాల శిథిలాలు 3250 to 2750 B.C. కాలానికి చెందినవయ్యి...

9) పంక్తమైల అభిప్రాయాలు

(a) సుమేర్, మెసపొటేమియాల్లో కాలనిర్ణయం చేయగల

దొరికిన హరప్పా సామగ్రి ఆధారంగా డా॥ ఘ(వి)

హరప్పా పతనం దశ 2800 – 2500 B.C.

డా॥ ఘ(వి) 2800 – 2100 B.C.

డా॥ స్పేడ 2800 BC ని ఎగువ కాలావధిగా

డా॥ మ్యాకే 2300 – 2200 BC చెప్పాడా

ఎగువ పొరలు

↓

క్రీ.పూ. 2800 – 2200.

Extent

→ [illegible] కాదు ([illegible] కాదు)

→ [illegible] hence [illegible]

[illegible] hence [illegible]

→ 1947 లో కేవలం 40 [illegible]
[illegible]

[illegible] వివిధ దశల [illegible] స్థలాలు 1400

925 [illegible] — 475 [illegible]

(J&K [illegible])
మోండా
[illegible] ↔ [illegible] ([illegible], U.P.)
([illegible])
[illegible]
([illegible], MR)

→ [illegible] 2160 km → [illegible]

1400 km

↓

→ [illegible] 12,50,000 చ.కి.మీ.

[illegible] విస్తీ 8 20 రెట్లు

[illegible] + [illegible] & 12 [illegible]

→ సింధు & [illegible] ఉపనదుల [illegible]

20% [illegible]

సింధు నది & గంగా [illegible] సరస్వతి నది

↓

80%

→ సింధు - సరస్వతీ నాగరికత

సరస్వతి నాగరికత

Characteristics

నగర నాగరికత లక్షణాలు

① పట్టణ నిర్మాణం

- పడమర వైపు ఎత్తైన ప్రాంతంలో దుర్గం
- పల్లపు ప్రాంతంలో ప్రజా నివాసం
- దుర్గం లోపల ప్రధాన భవనాలు
- ప్రధానవీధులు ↕ ఉపవీధులు ప ↔ తూ

  నగరం ▭ బ్లాకుల్లా
- పెద్ద గేట్లు తో ప్రవేశమార్గాలు గల నగరాలు

② గ్రిడ్ వ్యవస్థ - రోడ్లు

- వీధులు లంబకోణాల్లో ఖండించుకుంటాయి
- ఖచ్చితంగా
- వీధుల వెడల్పులు నిష్పత్తి ప్రకారం గా

  eg: కాలీబంగన్

  1.8 < 3.6 < 5.4 < 7.2
- సివిక్ సెన్సు -- ఇళ్ళ వీధుల్లోకి చొచ్చుకురావు

  --- 19 వ శతా. లండన్, పారిస్ నగరాల కన్నా మెరుగైనవి!

③ ప్రణాళిక

హరప్పా పట్టణాలు, గ్రామాలు అన్నీ ఒకేవిధ ప్రణాళికా వ్యవస్థ

నగరాలే కాదు గ్రామాలు కూడా అంతే

- ఇంట్లో స్నానపుగదులకు మరుగుదొడ్ల నుండి చిన్న కాలువలు
  ↓
  ఉపవీధుల కాలువలు
  ↓
  ప్రధానవీధి పెద్ద కాలువ
  ↓
  నగరం వెలుపలికి

- కాల్చిన ఇటుకలతో కాల్వ నిర్మాణం
- రాతిపలకలతో కాల్వని కప్పి ఉంచారు
- Sump pits — వ్యర్థ పదార్థాలు గ్రహించడానికి
- Man holes — శుభ్రం చేయడానికి

④ ప్రజా నివాసాలు & భవనాలు & ప్రజా కట్టడాలు

Architecture ని బట్టి 3 రకాలుగా

i) ప్రజలు నివసించే ఇళ్లు

ii) చిన్న చిన్న నిర్మాణాలతో పరివేష్టితమైన పెద్ద ఇళ్లు

iii) ప్రజా... భారీ ప్రజా నిర్మాణాలు

→ నివాస భవనాలు పరిమాణాల్లో చాలా వైవిధ్యం (ఉ)

[illegible] గది ఇళ్ళ నుంచి [illegible] ప్రశాంతమైన [illegible] వేరువేరు పెద్దవైన
12 గదులు గల ఇళ్ళ వరకు

→ ద్వారాలు, కిటికీలు ప్రధాన వీధి లోకి తెరవబడవు
[illegible] సందు వీధి లోకి తెరవబడుతాయి.

→ ఒక ద్వారం వద్ద [illegible] గది --- వరండా
↓
[illegible] వీధిలో నడిచి వెళ్ళే వారికి
↓
కనిపించకుండా ఈ ఏర్పాటు !

→ ఇండో-గంగా మైదాన ప్రాంతంలోని సంప్రదాయ ఇళ్ళలో
నేటికీ ఈ సంప్రదాయం కొనసాగుతున్నది(?).

→ రెండంతస్థుల ఇళ్ళు చాలా ఉన్నాయి.
కొన్ని ఇళ్ళు మూడంతస్థులు

→ గదుల్లో నిప్పు గూడు (hearth) లేదు (ఊ)

→ ప్రతి ఇంటికి ఒక స్నానపు గది
కొన్నిటిల్లో మొదటి అంతస్థులోనూ స్నానపు గది

→ కాల్చిన ఇటుకలు -- [illegible] (art)
[illegible] గోడ ద్వారా [illegible]
[illegible] [illegible]
1st, 2nd floors కిటికీలు [illegible]

→ ఇంటికి ఇంటికి మధ్య [illegible] ప్రవేశం ఎవరికి
చెందునది ---

ఖాళీ ప్రదేశం వదలడం వల్ల ⟷ గాలి, వెలుతురు ధారాళం ప్రవేశం

→ పెద్ద పెద్ద వరండాలు

పై అంతస్థుల ఆనవాళ్ళు -- శిలల వేదిక

ప్రముఖ నిర్మాణాలు

(1) మొహంజదారో _ దుర్గం లోపల గ్రేట్ బాత్

- ఇటుక నిర్మాణం
- కొలతలు 12 x 7 x 3 మీ
- దిగడానికి రెండు వైపులా మెట్లు x
- ప్లాస్టరింగ్ _ కాల్చిన ఇటుకలు
  జిప్సమ్ మోర్టార్
  కింది-బయటి ఇటుక పొరల మధ్య తారు
  బిట్యుమెన్
  ↓
  నీరు బయటికి పోకుండా
- ప్రక్క బావి నుంచి నీరు దీనిలోకి సరఫరా
- వాడిన నీరు పోవడానికి తూము > పెద్ద కాలువ > నగరం వెలుపలికి
- చుట్టూ వసారాలు, గదులు, పై అంతస్థుకు మెట్లు
- మతపర స్నానాలకి

(2) గ్రేట్ బాత్ కి పడమరన

- 27 బ్లాకుల్లో ఇటుక నిర్మాణం ... చిన్న చిన్న అరలుగా గోడలతో
  చిన్న చిన్న అరలుగా గోడలతో విభజింపబడి

• ← 50 మీ → ↕ 27 మీ

• హారప్పా నాటి, లోథల వద్ద ఇటుకల నిర్మాణాలు బహుశా ధాన్యాగారాలు

• హారప్పాలో ధాన్యాగా దక్షిణాన ఇటుక వరుసలు ప్లాట్‌ఫారాలు వరుసలు – కార్మికుల ①

③ లోథాల్ ఓడరేవు

• 223 X 35 X 8 మీ

• తూర్పుగోడ లో 12.3 మీ వెడల్పు ద్వారా నది నీరు లోపలికి

అదనపు నీరు spill way ద్వారా

దగ్గరి ... భారీ సంఖ్యలో seals

నగర నాగరికత లక్షణాలు

1) పట్టణ నిర్మాణం
2) గ్రిడ్ వ్యవస్థ రోడ్లు
3) డ్రైనేజి వ్యవస్థ
4) నివాసాలు
5) ప్రజా కట్టడాలు
6) వర్తక వాణిజ్యాలు < విదేశీ / స్వదేశీ
పరిశ్రమలు
హస్తకళలు
7) విలాస జీవిత చిహ్నాలు
8) ఒకే నగరంలో వివిధ రకాల
ఒకే స్థలంలో వివిధ రకాల ... Composite "Metro" culture

మతం

1) అమ్మతల్లి — స్త్రీ నగ్నవిగ్రహంగా (1), నిల్చుని (2), నడుముకు వడ్డాణం (3)
విసనకర్ర ఆకారంలో శిరోవేష్టనం (4), మెడకు పట్టీ (5)

2) నరబలి — స్త్రీ గర్భం నుండి మొక్క పెరుగుతున్నట్లు
&
పురుషుడు కత్తి -- స్త్రీ చేయెత్తి నమస్కరి
sealing : ఇరువైపులా ఇలా చిత్రం > నరబలిని
భూసారం కోసం

3) జంతుబలి — అమ్మతల్లి ఎదురుగా కట్టేసి బలికై
తెస్తున్నట్లు చిత్రం గల మట్టిపలక

4) అమ్మతల్లి ప్రతిమలు కొన్ని నోసలో, పొగలో కొండి
-- దేవి ప్రసన్నం కోసం నూనె, ధూపం మండించడం

5) పశుపతి ---- మూడు ముఖాలు ①
కొమ్ములున్న శిరోవేష్టనం
పద్మాసనం -- యోగేశ్వర ③
చుట్టూ ఏనుగు, పులి, దున్నపోతు, ఖడ్గమృగం
ఆసనం క్రింద రెండు జింకలు -- పశుపతి ②

1, 2, 3 hence proto-type Shiva అని

✓ రాతి ముద్రికలపై ఈ పశుపతి చిత్రం

✓ కొన్ని ముద్రలలో పశుపతి తలపై కొమ్ముల మధ్య
పూలు, ఆకులు పెరుగుతున్నట్లు ---- సంతాన దైవంగా

6) చెట్లను పూజించడం — — —

1) ప్రత్యేకత సిద్ధ వృక్ష ఆరాధన

2) వృక్షంలాగ / వృక్షం లా ఉండును అనే ఆత్మలను ఆరాధించడం

ముద్రికలపై చెట్ల కొమ్మల మధ్య ఒక మూర్తి ఉన్నట్లు చూపారు --- ఇది ఆత్మ లు.

7) జంతువుల పూజించడం — —

ఆధారాలు — ముద్రలు, టెర్రకోట, faience బొమ్మలు & రాతి బొమ్మలు మొ|| నవి

a) పురాణ సంబంధమైన ఉదా: సగం మనిషి సగం ఎద్దు "కొమ్ముల" పులితో ఎదురుకుంటున్నట్లుగా ఇది సుమేరియన్ల గిల్గమేష్ / ఎన్కిడు

b) సంకేత జంతువులు ఉదా: యూనికార్న్ / ఒంటి కొమ్ము ఎద్దు

c) ప్రత్యేకత సిద్ధమైనవి ఉదా: నీటిగేదె, అడవిదున్న, గంగడోలుగల ఎద్దు (zebu), ఖడ్గమృగం, పులి, ఏనుగ

ఈ జంతువు ఎదురుగా ఆహారపాత్రలు ఉన్నట్లు చూపారు

8) లింగ, యోని ఆరాధన — — స్థూపాల ఆకృతులలో ఉన్న రాళ్లు & చిన్న ఉంగరాలు వంటి రాళ్లు — కాలిబంగన్ లో ఒకే టెర్రకోట ముక్క పై లింగం & యోని

... లాగ ఆరాధన లేదని మార్షల్.

లేదని ఫ్లీట్

9) తాయెత్తులు --- సృష్టిశక్తుల పై భయం
ఆవి దరి చేరకుండా తాయెత్తులు
రోగాల బారిన పడకుండా

10) అగ్నిపూజ --- కాలిబంగన్ లో అగ్ని గుండాల శ్రేణి
ఈ గుండాల్లో బూడిద, బొగ్గు, కాలిన జంతువుల ఎముకలు
బావి --- స్నాన ఘట్టాలు --- మతపర ప్రాముఖ్యం

దుర్గం లో పెద్దవైన హోమగుండాలు

పట్టణ ప్రాంతాల ఇళ్ళల్లో ప్రత్యేకంగా ఒక్కొక్క హోమగుండం

రంగపూర్, బనావలి & లోథాల్ లలో కూడా అగ్నిగుండాలు

కాలిబంగ → ▭ హోమగుండం
లోథాల్ లో → ◯ హోమగుండం

BUT

హరప్పా, మొహెంజొదారోల్లో అగ్నిపూజకి ఆధారాలు దొరకలేదు
↓
అంటే
హరప్పా ప్రజలు వేరు వేరు చోట్ల వేరు వేరు మత విశ్వాసాలు

11) ఇతర అంశాలు

స్వస్తిక --- ముద్రల్లో, మట్టి పాత్రలపై పెయింటింగ్లో

- బైరేంగ్ — ఉత్తరప్రదేశ్ యోగాసనాల బొమ్మలు
- కమండలము
- నౌషారో లో పాపిట సింధూరం

12) అంత్యక్రియలు

- ప్రత్యేక సమాధుల్లో ఖననం (లేదా)
- అస్థికలను పూడ్చినవి
- జనాభాకు పూడ్చిన సమాధులు చూస్తే చాలా తక్కువ
  hence దహనం కూడా — పాత్రలు, కుండల Urns
- మరణానంతర జీవితం పై విశ్వాసం ఉంది
  సమాధుల్లో నిత్యావసర వస్తువులు
- వెల్లకిలా ... (ఉ ↕ ద) ... తల ఉత్తరం వైపు
- హరప్పా — శవపేటిక Coffin
- కాలిబంగన్ — గుండ్రని చిన్న గుంటల్లో Urns
- లోథల్ — జంట అస్థిపంజరాలు (స్త్రీ పురుష)

13) ఆలయాలు — మొహంజొదారో లో దుర్గం + పట్టణాల్లో బయల్పడిన పెద్ద భవనాలు దేవతల ఆలయాలుగా
పెద్ద రాతి శిల్పాలు ఈ భవనాల్లోనే దొరికాయి!

14) మొహంజొదారో మహాస్నానవాటిక — మతపర స్నానాలకే!

సమాజం (2)

1) స్థూలంగా 3 వర్గాలు

a) కుల స్త్రీలు
b) మధ్యతరగతి సంపన్న వర్గం } దుర్గంలో

c) సామాన్యులు — రహస్య గూఢ లేకపోతే పల్లెల్లో పట్టణాల్లో

d) రహస్య గాఢ వెలుపల చేతివృత్తులవారు, కూలీలు

ఈ సామాజిక విభజన ఆర్థిక ప్రాతిపదికనా,

సామాజిక — మత ప్రాతిపదికనా తెలియదు

పండితులు, వైద్యులు, అధికారి, వర్తకులు, చేతివృత్తులు, వ్యవసాయం, కూలీలు

✓ వర్తకుల తరగతి సమాజంలో ప్రముఖ పాత్ర

✓ చేతివృత్తుల వారిలో మట్టి పనులు చేసేవారు ముఖ్యులు

2) దుస్తులు

both men & women ఛాతీని [illegible]

[illegible] ఉత్తరీయం ←

[illegible] / [illegible]

సంపన్నులు — కిర్దీసం / ఎంబ్రా గల ఉత్తరీయం (6)

సామాన్యులు — నడుం క్రింది ధరించే అంగవస్త్రం

③ **ఆభరణాలు** సంపన్నులు — బంగారం, వెండి, ఒంటిపై

పేద — రాగి, మట్టి

పురుషులు ప్రత్యేకంగా ఆభరణాలు

స్త్రీ, పురు ఇద్దరికీ శిరోజాలు పెంచుకునే

కొందరు పురుషులు జుట్టు, మీసం తీసేసి (పొడవాటి గడ్డం —

(ప్రత్యేకమైన బొమ్మల ద్వారా

వివిధ వర్గాల స్త్రీలు వినూత్న hairstyle

స్త్రీ, పురు — శిఖ పెట్టేవారు

చెన్హుదారో — రంగుల అద్దాలు, దంతపు దువ్వెనలు

హరప్పా — లోహం / శిల / మట్టి / దంతపు వస్తువులు

మొహెంజదారో — — — — — అలంకరణసామగ్రి అవశేషాలు బరిణెలు

కాటుక, రంగు పొడులు

④ **ఆహారపు అలవాట్లు**

పంజాబ్, సింధ్, హరప్పా — గోధుమ & బార్లీ ముఖ్యం

రాజస్థాన్ — బార్లీ only

గుజరాత్, రంగపూర్, లోథాల్ — వరి, చిరుధాన్యాలు

→ పండ్లు, చేప — మాంసం ఎక్కువ ఇష్టం — కూరగాయలు దొరికాయి

⑤ **[illegible]**

[illegible], కమ్మరులు, బల్లలు, తెల్లగడ్డ చాపలు

రాగి / మట్టి బొమ్మల సమ్మేళనాలు

ఆవు, మేక, గొర్రె, గుర్రాలు పెంపకం

మట్టి ఆటబొమ్మలు — పిల్లలు ఆడుకొనేవారు

పాచికలు, చదరంగం, పాములు — indoor games

చేపలు పట్టడం, వేట/మృగయా వినోదం తెలుసు

▲ తెప్పలు, పడవలు, బాణాలు దొరకాయి

శవవాహనాలు దొరకలేదు.

⑥ భాషా — లిపి

మాట, చదువు, రాయడం వీరి భాష ద్వారా తెలియదు

"చిత్రలిపి" ఇంకా చదవలేకపోయినాం

చేప, పక్షి, మనిషి రూపాలు > గుర్తులు గా స్థిరపడింది.

* హరప్పా నాగరికతలో ఈ లిపి ని మార్పులు పొందలేదు!

కొన్ని ప్రాచీన లిపులు కాలక్రమంలో పరిణామాలు పొందాయి

అంటే

చిత్రలిపిని సామాన్యులు వాడలేదని విశ్లేషకుల మాట

పెద్దల వర్ణాల వారికే ఇది పరిమితమైందని

Art

12) ప్రజల కళాభిరుచి

1) సింధు ముద్రికలపై ముద్రలపై ఎద్దు బొమ్మలను వాటి వెన్నుపై మూపురం ఉట్టిపడేలా + ఎంతో వాస్తవికంగా చిత్రించారు.

2) హరప్పా లో బయల్పడ్డ ఎర్రఇసుకరాయి మానవశిల్పం సహజత్వం ఉట్టిపడేలా బలమైన ఉదర భాగం లో

3) చెక్కే లక్షణాలు & నగిషీలు

4) ముద్రలు, రాతి విగ్రహాలు, టెర్రకోట బొమ్మలు, లోహవిగ్రహాలు మొ॥ శిల్పాలు -- వారి శిల్పకళా & తార్కాణాలు

5) మట్టి పాత్రలపై, ముద్రలపై అందంగా జంతువు, మానవ, దేవతల బొమ్మల్ని అనేక రంగులలో చిత్రించారు

6) మొహంజదారో కంచు నర్తకి విగ్రహం 11.5 cms మైనాన్ని ఉపయోగించి పోత పోసే విధానం ద్వారా

దైమాబాద్ లో కంచు బొమ్మల వర్క్‌షాప్

7) హరప్పా లో ఎర్రఇసుకరాయి లో విడదీసేందుకు వీలుగా ఉన్న అవయవాలతో కూడిన మనిషిబొమ్మ

బూడిదరంగురాయి మనిషిబొమ్మ -- ఎంతో వాస్తవికత

-- అచ్చేడ గ్రీకు శిల్పాలే ఆ కాలానివని నమ్మేంత!

8) పెద్ద ఎత్తున చిత్రాలు ... చేతి వృత్తులు

9) పెయింటింగ్ & మట్టిబొమ్మలపై బొమ్మలు

10) సీల్స్ పై గంగడోలు గల ఎద్దు బొమ్మ గొప్ప
వ్యాపారిక విలువ కలిగి.

11) బంగారం, వెండి తో నాణ్యమైన సున్నితమైన ఆభరణాలు

Polity

→ పాలకులు వర్తకులు, మతాధికార్లు ఉండొచ్చు...

→ మ్యునిసిపల్ ప్రభుత్వం / అధికార వ్యవస్థ ఉండేదనటానికి సాక్ష్యాలు

1) నగర నిర్మాణ శాస్త్రాలు - నగరాల గ్రిడ్ system, డ్రైనేజీ నిర్మాణం & నిర్వహణ - వీధి దీపాల నిర్వహణ
వీధుల నిర్వహణ &

2) పెద్ద ధాన్యాగారాలు --- ధాన్య సేకరణ from గ్రామాలు to నగరా
నగరాల్లో ధాన్య పంపిణీ

3) మట్టి బొమ్మలు, ముద్రలు, ఇటుక, తూనికల్లో అద్భుతమైన ఏకరూపకత
--- అధికార కేంద్రీకరణ అవుతుంది

4) విలాస జీవిత చిహ్నాలు

5) నగరాల్లో రాజప్రసాదాల్లాంటి పాలిత భవనాలు

→ నగరం రాజకీయ & ఆర్థిక ఆధిపత్యం గల కేంద్రం

→ పాలకులు రాజు (or) వర్తకుడు (or) మతపెద్దో కావచ్చు
కాకుండా ఒకరి చేతిలోనే ఉండొచ్చు!

→ పాలకులు ఎవరో
పాలనా వ్యవస్థ ఎలాంటిదో
అధికార వ్యవస్థ ఏ రూపంలో
తెలియదు

ఆర్థిక వ్యవస్థ

① **వ్యవసాయం**

- మిగులు — ధాన్యాగారాలు — నగరాలు
- సహజ వరదలు తెచ్చే ఒండ్రుమట్టి

నూలు వస్త్రం ↓ ప్రత్తి పంట

- కృత్రిమంగా వరదల్ని

సింధు : నదులపైన చాలా అడ్డుకట్టలు కట్టడం వల్ల వరదలు > వరదనుండి > [illegible]

- కాలిబంగన్ అడ్డం & నిలువు దున్నిన చాళ్ళు
- నాగలి, కొడవలి
- ఆహారానికై పంటలు

② చేపలు పట్టడం — fish hooks దొరికాయి

③ **ఇటుక పరిశ్రమ**

- మొహంజొదారో లో ఇటుక బట్టీ బయల్పడింది.
- ఇటుకల్ని ప్రమాణ పరంగా
- భారీ పరిశ్రమగా

④ **వస్త్ర పరిశ్రమ**

- [illegible], సూదులు, నూలు వస్త్రం ముక్క ← దొరికాయి
- ప్రత్తి [illegible]
- నేత తెలుసు
- అద్దకం తొట్టెలు బయల్పడ్డాయి

⑤

(5) పాటరీ

చక్రం లో పెట్టి చేతితో తయారుచేయబడ్డాయి

మట్టిపాత్రలు - సాదా, పైపూత వేసినవి, డిజైన్లు వేసినవి

సింధు నాగరికత అంతటా పాటరీ ఆకారాల్లో, రూపం లో

అద్భుతమైన ఏకరూపకత ఉన్నది

ఎరుపు పింగాణి మట్టి తయారీ + నలుపు పైపు తయారీ

రెండూ మిశ్రితమైన సింధు పాటరీ

(6) లోహ పరిశ్రమ

- కంచు యుగానికి చెందినా పరికరాలు రాగి ఎక్కువగా
- పనిముట్లు & ఆయుధాలు చాలా సాధారణం
- రాగి, కంచు పాత్రలు
- ఈటెలు, కత్తులు, బల్లెం ములుకులు, బాణపు ములుకులు, చేపగాలాలు మొ॥
- పెద్ద లో లోహాలు
- బంగారం, వెండి తో గాజులు పూసలు లో ఆభరణాలు

(7) పూసల తయారీ

- బాగా కష్టమైన పని
- కార్నెలియన్, ఎగేట్, జాస్పర్
- ఊదా రంగు రాయి & విడివిడిగా నిక్షిప్తమైన పలువారు
- పీపా ఆకారంలో ⬭ 10 సెం.మీ. పొడవు గల కార్నెలియన్

పూసలు సింధు ప్రజల హస్తకళా కౌశల్యానికి నిదర్శనాలు

- బంగారం, వెండి, మట్టి, గుజ్జు, దంతపు పూసల దండలు

స్వదేశ & విదేశ (వ్యాపార) వర్తక వాణిజ్యాలు

- వ్యవసాయ ఆర్థిక వ్యవస్థ — మిగులు [illegible]
  — వరదలు తెచ్చిన ఒండ్రు పై
  — Nov విత్తి Apr కోత
  — ధాన్యాగారాలు
  — కాలువ ద్వారా నీటి పారుదల ఆధారాలు దొరకలేదు.
- పంటలు పలు రకాలు
- దేశం లోపల వ్యాపారం

గ్రామాలు —— ధాన్యం ——→ పట్టణాలు
←—— లోహపు పనిముట్లు - ఇతర రాయి ——

కేవలం సుమేరియా, సింధు లాంటి నాగరికత!

1. రాగి — ఖేత్రి (రాజ) + బెలూ & వా. స. ప్రాంతాలు
2. బంగారం — కోలార్, [illegible] + కాశ్మీర్
3. వెండి — ఆఫ్ఘన్, ఇరాన్, మెసపొ వర్తకులు, వెండి & [illegible] సరుకుల మార్పిడి
4. సీసం — కాశ్మీర్, రాజస్థాన్
5. లాపిస్ లజూలి — బదక్షాన్, ఆఫ్ఘన్ బదలా పాకిస్తాన్ హరప్పా వర్తకాలు [illegible]!
6. Turquoise, Jade — మధ్య ఆసియా
7. [illegible], [illegible], కార్నీలియన్ — సౌరాష్ట్ర
8. దేవదారు — Jammu నుంచి [illegible] ద్వారా సింధు నది వరకు

(9) ఎమెథిస్ట్ = మహారాష్ట్ర [illegible]

విదేశీ వర్తకం

పురావస్తు ఆధారాలు

(1) లియొనార్డ్ వూలీ సుమేరు లో ఉర్, సూసా, లగష్
టెల్ అస్మార్ త్రవ్వకాల్లో
2 డజన్ల & హరప్పా సీల్స్

(2) ఒమాన్ లో [illegible] సీల్స్

(3) హరప్పా ప్రాంతాల్లో సుమేరు లోహ వస్తువులు

(4) మెసొ. లో సింధూలిపి seals

(5) సింధునాగ పూసలు, పెంకులు, ముత్యపు చిప్పలు,
చిత్రాలు, పాచికలు, దువ్వెన పూసలు, మొ॥
ఉర్, నిప్పూర్, టెల్ అస్మార్, కిష్ లలో దొరికాయి.

(6) గల్ఫ్, సుమేరు హరప్పా అవశేషాలు దొరికాయి.

BUT

మెసపొ. & ఈజిప్టు హరప్పాలో ఎక్కువగా [illegible]
Hence మెసపొ. సింధు & [illegible] ప్రత్యక్ష
వర్తకం ఉండని చెప్పలేదని కొందరు పండితులు

--- హరప్పా ↔ పశ్చిమ గల్ఫ్ [illegible]
పరోక్ష [illegible] వాటి ద్వారా వర్తకం, మెసొ &
[illegible] జరిగేదని అంటే పరోక్ష అని

స్వదేశ & విదేశీయ వర్తక వాణిజ్యం

- హరప్పా ఆర్థిక వ్యవస్థ — వ్యవసాయం తెలుసు
  - — వరదలు తగ్గిన తర్వాత
  - — ~~Nov విత్తి Apr కోత~~
  - — ధాన్యాగారాలు
  - — కాలువ ద్వారా నీటిపారుదల ఆధారాలు దొరకలేదు.

- పశువులు పలు రకాలు

- దేశం లోపల వ్యాపారం

గ్రామాలు —— ధాన్యం ——→ పట్టణాలు

←—— తయారీ వస్తువులు - తిరిగి రావు

విదేశం సుమేర్, సింధ్ లాంటి వారితో!

① రాగి — ఖేత్రి (రాజ) + బెలూ & వా.స. ప్రాంతాలు

② బంగారం — కోలార్, పర్షి + కాశ్మీర

③ వెండి — ఆఫ్ఘన్, ఇరాన్, మెసపొ తగరాలు, వెండి & తగరం

సర్వత్రా మార్పిడి

④ సీసం — కాశ్మీర, రాజస్థాన

⑤ లాపిస్ లజూలి — బదక్షాన, ఆఫ్ఘన్ బదలా పొట్టుపై

హరప్పా వర్తకాలు లభ్యం!

⑥ Turquoise, Jade — మధ్య ఆసియా

⑦ అగేట్, భాస్కరా, కార్నీలియన్ — సౌరాష్ట్ర

⑧ ... — Jammu ముఖ్య ... వర్తకం ద్వారా

సింధు ప్రాంతం లోకి

→ రెండవ పండి మాత్రం ప్రత్యక్ష వర్తకం ఉండేదని

సాహిత్య ఆధారాలు

1. మెసపొ అక్కాడ్ రాజు సర్గాన్ (2350 B.C.) లో Dilmun, Magon, Meluha ల నుండి ఓడలు వచ్చేవి. ఇవి ఒడ్డుకు వచ్చేవని చెప్పెను
2. ఉర్ నగర డాక్యుమెంట్లలో Meluha
3. మెసపొ సాహిత్యంలో మెలూహా వర్తక సమూహం మెసపొ లో నివసిస్తున్నట్లు చెపుతుంది.
4. మెస డాక్యు మెలూహన్ భాషని అనువాదం చేసే ద్విభాషీ గురించి చెప్తుంది.

↓

- మెస & హరప్పా సంబంధం పరోక్షం కాదని
- రత్నాగర్ సూచం ద్వారా దృష్టి ప్రత్యక్షమైన మరిన్ని సంబంధాలు
- మెసపొ బట్టలు, ఉన్ని, సుగంధ తైలం, చర్మ వస్తు ... ఇవన్నీ వెంటనే నాశనం అయ్యేవి కావడంతో మనకు పురావస్తు ఆధారాలు దొరకలేదు ... వెండిని మెసపొ నుంచి దిగుమతి b'se వారి ప్రాంతాల వెండి దొరికే ప్రాంతం ఏదీ లేదు...

↓

ప్రత్యక్ష సంబంధాలు ఉన్నట్లుగా...

వర్తక పద్ధతులు

ముద్రలు — seals, తూనికలు, చిత్రలిపి

ఎద్దుబండ్లు — ఓడ, ఎద్దుల బండి ... చెక్క చక్రాల బండి

ఓడరేవులు — లోథల్, సుర్కొటడా, సుత్కాజెండర్

వాణిజ్య స్వభావం

- నాణేలు వాడలేదు.
- Seals ప్రదేశాలన్నిటా [illegible]
- కచ్చితమైన తూనికల పద్ధతులు
- BoT సంస్థలకు [illegible] అనుసరించటం

సుస్థిర వ్యవసాయం
విస్తృత వర్తక వాణిజ్యాలు } ఆర్థిక సామ్రాజ్యం > నగర నాగరికత
BoT అనుసరించటం

Decline

→ హరప్పా అంతం తెలియదు .. దాదాపు 600 సం॥
క్రీ.పూ. 1900 - 1300 మధ్య క్రమంగా అంతం

→ ఒక్కో పండితులు ప్రతిపాదించారు ఒక్కో రకం కారణం

(1) భారీ వరదలు
→ రాయ్కస్ -- టెక్టానిక్ డిస్ప్లేస్మెంట్
→ లాంబ్రిక్ -- నదుల ప్రవాహమార్గాల మళ్ళు పారడం వల్ల
→ భూకంపాలు వల్ల నదులు దారిమళ్ళి

సింధు, రావి, సరస్వతి నదులకి ఇది వర్తిస్తుంది.
మొహెంజో వరదలు వల్లే అంతం

ఘగ్గర్ నది ఎండిపోవడం కాలిబంగన్ క్షీణించింది (01)

(2) శీతోష్ణస్థితి లో మార్పులు

గుర్దీప్ సింగ్ -- సింధులో వర్షపాతం తగ్గిపోయిందన్నారు రాజస్తాన్
సాబరు సాబరమతిలోయ --

(3) పర్యావరణ క్షీణత -- జాన్ మార్షల్
స్థానిక భూమి కోసం అడవుల నరికివేత .. భూమి బీడైతే ..
అవసరానికి మించి వాడారు --- వరదలు, కరువు కాటకాలు
ఎడతెగక వచ్చి... అంతం

(4) పర్యావరణ సమతౌల్యం దెబ్బతింది .. ఫెయిర్ సెర్విస్

(5) ఉత్పత్తి — వస్తు సేవల అందుబాటు మధ్య ఉండే

సమకాలీనులతో చెప్పలేకపోవడం వల్ల Decline

(6) B.B. లాల్ సుమేరియాలు తో సంబంధాలు

సింధు ప్రాక్ వర్తకం చెప్పలేదు

(7) ~~ఆర్యుల దాడులు~~

(8) ప్యాలర్ - స్టువర్ట్ పిగ్గాట్

(9) దండయాత్రల వల్ల మార్టిమర్ వీలర్

supported by గోర్డన్ చైల్డ్

పిగ్గాట్ మెక్

ఆర్యులచే — ఋగ్వేద ఇంద్ర "పురందరుడు"

(10) 5000 – 800 B.C. అస్థిపంజరాలన్నీ ఒకే

తరగతి చెందిన ప్రజలవే అని ఋజువులు

ఆర్యుల దండయాత్రల కాదని

కేంబ్రిడ్జి వి.వి. — ఆంత్రోపాలజిస్ట్ విశ్లేషించాడు

Survival & Significance

Survival

మతం లో

1. జానపద సంస్కృతిలో అంశాలు
   పశుపతి — prototype Shiva
   అమ్మతల్లి — శక్తి
   లింగపూజ
2. పవిత్ర వృక్షాలు — రావి — ముద్రికలపై రావి అలంకరణలు
   పవిత్ర జంతువులు సర్పాలు
3. జంతుబలులు - నరబలులు
4. ధూపంతో పూజ
5. తాయెత్తు మహిమ
6. మంత్రాల శక్తిలో నమ్మకం
7. యోగ
8. స్వస్తిక్
9. కమండలం
10. రావి కొమ్మల మధ్య దేవి — బొమ్మలలో & ముద్రికలపై
    [illegible] ద్వారపాలకులు [illegible]
11. భూమికి నరబలి ఇస్తే భూసారం పెరుగుతుందని
    ఖోండ్ తెగలో ఒకప్పుడు — 19 శతాబ్దం వరకూ!

ప్రాంతీయ

1. ఆహారం గోధుమ, వరి
2. పత్తి - నూలు
3. ధోలావీర - జలాశయం
4. అలంకార ప్రియత్వం
5. చదరంగం ఆట
6. సింధు పడవ నేటి పంజాబ్ పడవని
7. నౌషహ్రో -- పాపిట సింధూరం
8. ఎడ్లబండి నేటి పంజాబ్ ఇక్కా

సంస్కృతి

1) జంతుబలులాగా వాస్తవికత మాతృదేవతల జంతుబల్లు
2) సహజత్వం ఉట్టిపడేలా బరువైన ఉదర భాగం మాతృదేవతల్లో కూడా
3) నౌషహ్రో -- పాపిట సింధూరం
4) బనావలి నర్తకి -- దాయమాబాద్ కాంస్య రథాలు సింధు శిల్పకళలపై చిత్రం !

సాంస్కృతిక రంగం — Significance

1) గుజరాత్ లో నేటి కచ్ ప్రాంతంలో బన్ని
- గుండ్రటి ఇళ్లు
- ప్రత్యేకమైన శిరోభూషణాలు ఎత్తైన వేదికలు ఇంటి చుట్టూ
- ఇంటి ముందు మట్టితో అరుగు పెద్దది

ఇవన్నీ సింధు ప్రజల చిహ్నాలు!

2) ఉత్తర గంగా మైదాన ప్రాంతాలలో నేటి సంప్రదాయ ఇళ్ల పరిశీలిస్తే

... ద్వారం ఎదురుగా గోడ / గది ... ప్రైవసీ కోసం

2వ సింధు నాగరికత ... [illegible]

3) గణితం — ఇటుకల పద్ధతి

4) ఇంజనీరింగ్ — మహాస్నానవాటిక లో కలపబడిన water locking tech

grid system — అద్భుతమైన ఇంజనీరింగ్

ప్రణాళికా బద్ధ నగర నిర్మాణం మొదటి.

5) "ఇంగ్లీష్ బాండ్" పద్ధతి

6) కంపాస్

7) దశాంశ పద్ధతి

8) వస్తు సేవల ప్రమాణీకరణ — Standardization — Units system

9) నేత నైపుణ్యం

ఆర్థిక రంగం లో

1) కొలమానాల పద్ధతి
2) చెక్కిన ... ముద్రలు
} 400 B.C. వరకు సింధు వారివి

3) die-struck & పోత ప్రాంతీయ భారతీయ నాణేలు వాడిన దేశాలలో సింధు & గుజరాత్

4) 16 గుణిజాలు గా తూనిక ప్రమాణాలు

16 అణాలు = 1 రూపాయి

16 ఛటాంకులు = 1 సేర్

5) ప్రపంచం లో సమానమైన తూనిక రాళ్ళ సృష్టికర్తలు

6) హరప్పన ముద్రల పై చిత్రాలు

[illegible]

[illegible] పై [illegible]

[illegible]

- [illegible] పై [illegible]

B.B. లాల్ B.B. Lal

[illegible] 50 % పైగా [illegible] పై

7) [illegible]

[illegible] U.P., Pun & Haryana.

8) [illegible] 9) [illegible]

(4) Megalithic Cultures

Distribution of pastoral and farming cultures outside the Indus

(కాలం) క్రీ.పూ. 1000 – క్రీ.శ. 1000

మెగాలిథిక్ పరాకాష్ట దశ క్రీ.పూ. 600 – క్రీ.శ. 100

ప్రాంతాలు – పంజాబు, ఇండో-గంగా డివైడ్, గంగా బేసిన్, రాజస్థాన్ ఎడారులు, ఉత్తర కర్ణాటక దక్షిణాది మొదలైన భారతదేశంలోని esp. A.P, Kar, TN, Kerala

MR – Nagpur
AP – నాగార్జునకొండ
TN – ఆదిచనల్లూర్
Kar – మస్కి

ఉత్తరం నుంచి క్రమంగా దక్షిణాదికి వ్యాపించి చెందినట్లు...

Development of Community life

(1) సమాధులే గాని నివాసస్థలాలు తవ్వలేదు (త్రవ్వబడలేదు hence)
మెగాలిథ్ నిర్మాతలు ఎలా జీవించారో తెలుసుకోవడం కష్టం...
సమాధుల ద్వారానే వివరాల విశ్లేషణ

(2) పారలౌకిక-మరణానంతర జీవితం గల నమ్మకాలు --
- సమాధుల లో గుడి నివాసాలు [illegible] కష్టం
- చిన్నపాటి గుడిసె నివాసాల్లో -- వీరంతా రద్దీ కాలం మొదట్లో అగ్నిగుండాల్లో

③ చాలా పెద్ద పెద్ద సమాజాలు (Communities)

↑

సమాధుల పరిమాణాలు (magnitude of burials)

④ ఈ సమాజాల్లో "clans"

⑤ ఒక విశిష్టమైన సాంఘిక హోదాల క్రమం (ranking)

⑥ "clan" or "lineage" ముఖ్యులు & పెద్దల హోదా

⑦ లోతైన అవగాహన నాటి సమాజాల్లో కలదని

↑

సమాధుల నిర్మాణ పద్ధతుల

⑧ వ్యవసాయం కూడా

↑

ఇనుప పనిముట్ల ద్వారా

⑨ మంచి వర్తక నెట్‌వర్క్

↑

ఇనుప సామాగ్రి సుదూర ప్రాంతాల్లో కూడా విస్తరించటం...

⑤ బంగారం, వెండి, రాగి, కంచు లోహాల్లో ఆభరణాలు + వస్తువులు

మెగ సమాధుల్లో లభించటం వల్ల ఏర్పడిన &

→ "Ranking"

⑩ identical గా లేవు

(a) మట్టి పాత్రలు

(b) ఇనుప సామాగ్రి

(c) గ్రాఫిటీ

(11) [illegible]!

(a) సుమేరియన్ ... [illegible] [illegible] fowl

[illegible] మెసొపొటేమియాలో [illegible] [illegible] + fowl [illegible]

(b) [illegible] ... [illegible] mouth pieces

ఈ mouth pieces [illegible] కాలం లోనే!

(c) ~~[illegible]~~ వాణిజ్యం వృద్ధి పొందడం

↓

ఉత్పత్తి నమూనాలు గల సమాజాల జీవనశైలి వృద్ధి

పట్టణీకరణకు నిదర్శనంగా!

Settlements

(1) సెటిల్మెంట్ పద్ధతుల్లో మార్పులు వచ్చాయి

↑

క్రమేపీ నివాసాలకు దూరంగా గ్రామాల్లో [illegible]

మొదలు పెట్టారు జనాభా!

(2) సంచారులు -- [illegible] [illegible] [illegible]

పశుపోషణ -- పాత జీవనవిధానాన్ని కొనసాగించారు

(3) two theories రెండు సిద్ధాంతాలు

స్థిర జీవితం

↑

ఇనుప సామగ్రితో వర్తకం చేస్తూ క్రమంగా

సంచార పశుపోషకులు

↑

గొర్రెలు / మేకలు ఆధారంగా

(4) చాలా స్వల్పకాలం మాత్రమే తాత్కాలిక నివాసం ఉండేవారు

↑

పై సెటిల్‌మెంట్లు తక్కువకాలం ఉపయోగం మాత్రమే

తక్కువ అవశేషం (debris of occupation)

(5) అల్ప త్రవ్వకాల్ని సెలక్టివ్ చేసేవారని

↑

ఇనుప పరిజ్ఞానం ద్వారా

(6) కొండలు ఇంకా నదీ తీరాలు మొదలైన ప్రదేశాల

సెటిల్‌మెంట్లు మారితే వారి జీవన విధానం మారుస్తాయి

(7) చాలా విస్తృతమైన వర్తక నెట్‌వర్క్

↑

సముద్రపు రవాణా దారులు

(8) వీరి సాంస్కృతిక సమాజానికి చెందినవారు కారు

↑

అనేక ప్రభావాలు మెగాలి ప్రజ పై

Development of Agriculture

① సంగనకల్లు మిల్లెట్స్, ఆహార ధాన్యాలు, బార్లీ పండేవి

అదిచనల్లూర (తిన్నెవెల్లి జిల్లా) -- వరి పండేది

↑

ఆనాటి మట్టి పాత్రల్లో వరి పొట్టు

కొన్ని పాత్రల్లో బియ్యం దొరికాయి!

② పశుపోషణలో పెంపుడు జంతువులు eg. గొర్రెలు & మేకలు!

③ నీటి పారుదల సదుపాయాల ద్వారా వరి పండేది

తొలి ఉదాహరణలు గా -- శ్రీనివాసన & బనర్జీ

"సర్వే ఆఫ్ సౌత్ ఇండియన్ మెగాలిత్స్"

↑

మెగాలిథిక్ మాన్యుమెంట్లు పత్తికి రాతి నేలల మీదే ఎక్కువగా

కన్పిస్తాయి -- ఈ నేలలు ఎత్తుగా ఉంటాయి కనుక సాగుకి పనికిరావు

--- మాన్యుమెంట్లు (సాగునీటి చెరువులు & కుంటలకు)

దగ్గరగా ---

Indian ఆర్కియాలజికల్ డిపార్ట్మెంట్

మెగాలిథిక్ నిర్మాణాల పై 1945 నుండి వ్యవస్థ సర్వే

చింగ్లెపుట్ జిల్లా -- పుదుక్కొట్టై & కొచ్చిన్ లలో

విస్తృతంగా సర్వే -- మాన్యుమెంట్లు కనుగొన్నారు!

Crafts

1. ఇనుప వస్తువుల పై బంగారంతో అలంకారాలు
2. (గొడ్డళ్ళు కత్తులు) పెద్దవిగా తయారుచేయబడటం
3. గుర్రాలకు, వివిధ పనిముట్లకు, ఉక్కు గల Kంచు గంటలు
   అసంఖ్యాకం గా
4. విలువైన రాళ్ళ (కార్నీలియన్ మొ॥) పూసలు
5. బంగారు వెండి, రాగి, కంచు లోహాల తో ఆభరణాలు ---
   కొలిమిలు --- వాడా / ప్రత్యేక వృత్తులవారికి

Pottery

1. మెగాలిత్ ప్రాంతాలంతటా బ్లాక్ & రెడ్ వేర్ పాత్రలే!
2. విశాల / సుదూర ప్రాంతములంతటా అద్భుతమైన
   ఏకరూపకత identical
3. ప్రత్యేకమైన పాత్రలు
   1. వెడల్పైన లోతు లేని పాత్రలు
      (shallow tray bowls)
   2. లోతైన పాత్రలు
      (deep bowls) ఇవి రెండు రకాలు
      (a) గుండ్రటి ఆధారం (rounded base)
      (b) శంకు ఆకారపు మూతలు (conical lids)
      కలిగి ఉన్నవి!

మరికొన్ని ఆకారాలలో ఉన్నాయి. వీటికి knobs లేదా loops గానీ ఉండేవి.

Knobs / loops

3. రంధ్రాలు పెట్టె గిన్నెలు
4. గుండ్రని ఆధారాలు గల పెద్ద నీటి కుండలు
5. carinated vases
6. pedestalled bowls
7. spouted dishes ఉన్నవి.

Iron industry

1. జునపని నుండి ఆదిచనల్లూర్ వరకు దాదాపు 1500 కి.మీ. --- మొదలు - సార్వజనీనంగా (Universally) ఇనుప పనిముట్లు లభించాయి.
2. అవన్నీ ఏకరూపంగా (identical)
   ↓
   బహుశా అలాగా పనిచేస్తున్న ఇనుప పనివారి సమూహం ఈ ప్రాంతాల్లో సంచరించిందని
3. ఇనుప పనిముట్లలో చాలా వైవిధ్యం (Variety) ఉంది. అవి:

(1) కొడవళ్ళు (2) బల్లేలు (3) ఈటెలు (4) కత్తులు

(5) ఉలులు (6) మొనదేలిన పిడులు (7) గొడ్డళ్ళు

(8) కొడవళ్లు (9) వెడల్పాటి [illegible] (10) చురకత్తులు

(11) ఖడ్గాలు (12) బాణం ములుకులు & బల్లెం ములుకులు

(13) త్రిశూలాలు (14) crowbars (15) hoe

(16) wedges (17) వివిధ రకాల flanged spade

(18) hafting కోసం రెండు వైపుల మొనలు గల చువ్వలు

ఇనుప [illegible]

(4) గుర్రాలకి ఉపయోగించిన కళ్ళేలు — ఇనుపవి

1) snaffle snaffle bits

2) రెండు సాదృశ్యమైన bar bits -- లూపులు గల చివర్లలో

3) పలుగు లా ఉండిన bar bit with looped nose and mouthpiece

(5) TN & Kar మెగాలిత్ [illegible] -- ఇనుప

[illegible] సమాధుల లో -- +

వివిధ రకాల వైవిధ్యభరితమైన ఇనుప వస్తువుల

[illegible] మరియు [illegible] గలవారని

కౌటిల్యుడు .. ఆచారాలు & వైదికసంస్కారాలు

(9) అర్థశాస్త్రం – మతం

(a) శివ & సంకర్షణ

(b) మెగస్త – హెరాక్లెస్

(c) (శ్రీ) > శ్రీలక్ష్మి -- సంతాన దేవత of రూపాలు.. క్రమంగా
బ్రాహ్మణమతం లోకి ఇలా

(d) పూజల items సాష్టాంగం, ఉపహార, ఉపహార
పుష్పమాల్యోపహార

(e) మూఢనమ్మకాలు విపరీతం..

(10) బౌద్ధ, జైన, ఆజీవిక Vs. బ్రాహ్మణ

<u>కౌటిల్యుడు</u>
1) పాషండ వృత్తుల
2) పాషండులు స్మశానాల దగ్గర నివాసం
3) బౌద్ధ&ఆజీవిక భోజనం పెడితే వారికి
భారీ జరిమానా.

(11) వైదిక Vs. నాస్తిక/సంప్రదాయేతర మతాలు..
ideological conflict & దాని లోపే ఉండొచ్చు...
కాని వాస్తవ ఘర్షణలు & విధ్వంసాలు నేడు లేవు!

Books

"New Light on Megalithic Dating in India"
(Journal of Mysore University)

"The Megalithic Burials & Urn fields of South India in the Light of Tamil Lit & Tradition" (శ్రీనివాసన్)

"Megalithic Types of South India"
(కృష్ణస్వామి)

"Megaliths" — Gordon Childe
↓ వెలు (ఆస్ట్రేలియా) పుస్తకము

"Survey of South Indian Megaliths"
(శ్రీనివాసన్ & బెనర్జీ)

(12) Themes in Early Indian Cultural History

Languages

I సంస్కృతం

① అన్ని ఆర్యన్ భాషలలో చట్టం [illegible] చట్టం
లింగ, క్రియల -- సంస్కృత Verbal systems లో సంబంధాలు

② అన్ని ధాతువులు తీవ్ర రూపభేదాలు (inflexions)
వేదాలు అనేక రూపాలు -- క్రమంగా -- తగ్గిపోయాయి
తొలగించబడ్డాయి

③ సంశ్లిష్ట క్రియలు (క్రియ క్రియ వలె)
↓
కాలక్రమేణా సరళీ

④ అనంతర సంస్కృత వలె వైదిక సంస్కృత నామవాచకం
& క్రియలు గలది

⑤ సంస్కృత క్రియ & నామవాచకం రెండు
Dual numbers గలవే

⑥ వైదిక సంస్కృత పదాలు ఉచ్చారణలో "Tonic accent"
ఉచ్చారణం "accented syllable" పలికి ఉండేది.
దీని అప్రధానంగా నాలుగు వర్ణాలు వేద...

కాని దీనిపై [illegible] ప్రాకృత భాష మాదిరిగా
పెరిగేది!

(7) వైదిక సంస్కృత మరో ఉచ్చారణ లక్షణం ఏమిటంటే
నాలుకతో కూడిన ఉత్పత్తి.
దంత్య (dentals) తాలవ్య (cerebrals) ల
మధ్య ఉచ్చారణ భేదం
ఈ retroflex శబ్దాలు ఇండో-ఆర్యన్ రాక ...
స్థానిక ద్రావిడ నుండి గ్రహించారు.

(8) సంస్కృత కవులు ... అ, ఆ లాంటి పొల్లులకు
అధికతర ప్రాధాన్యమివ్వడం

(9) ఋగ్వేదం రూపొందిన తర్వాత
సంస్కృత గ్రంథ వృద్ధి చెందింది.

1. క్రి.పూ. లోని సంస్కృతం లోని శబ్దాల్లో చాలా రూప భేదాలు తొలగిపోయాయి.
2. వ్యాకరణ రూపాలు చాలా సంక్షిప్తంగా ఉన్న నిబంధనలుగా సరళీకరించబడింది
3. ఇతర భాషల నుండి కొత్త పదాలు వచ్చి చేరాయి
4. పాత పదాల్లో చాలా మట్టిపోయి (లేదా) వాడుక లేకుండా కోల్పోవడం

→ వేదాల్ని ఎలా పలకాలన్న సందేహం
మంత్రోచ్చారణ పై ప్రత్యేక నియమాలు
↓
ఉచ్చారణ, వ్యాకరణ శాస్త్రాల వృద్ధి

→ (క్రీ.పూ. 5వ శ.) యాస్కుని "నిరుక్త" పాతబడ్డ వైదిక పదాల్ని వివరిస్తుంది.

→ పాణిని "అష్టాధ్యాయి" క్రీ.పూ. 4వ శ.
సంస్కృత స్టాటిక్ దశ కి చేరింది.
అటు తర్వాత పదజాలం లో తప్పితే సంస్కృత భాష అంతగా ఎదిగింది లేదు!

→ ఈ కాలం నాటికే సంస్కృత శబ్దాల్ని ఎంతో శాస్త్రీయంగా విశ్లేషం --- 19 వ శ. వరకు మళ్ళీ భాషల అధ్యయనం ఇంతటి పరిణతి లేదు!

→ అద్భుతమైన అక్షరమాల
అచ్చులు తర్వాత హల్లులు
ఉత్పత్తి విధానాన్ని బట్టి ఎంతో శాస్త్రీయంగా వర్గీకరించబడి ఉంటాయి!

✓ రోమన్ లిపిలో అక్షరాలు అస్తవ్యస్తంగా & చాలీచాలకుండా

✓ సంస్కృత సమగ్ర తర్వాతే యూరోప్ లో ఉచ్చారణా శాస్త్రం తలెత్తింది!

→ పాణిని కాలం నుండి భాష "సంస్కృతం" refined (perfected or refined) అని పేరొందింది.

→ భాష మారినా > వృద్ధి > నిర్దిష్టం వైపు

BUT

సంస్కృతం లో పాణిని "rules of inflexion" ని అంటి పెట్టుకొని ఉండాలి...

inflexion & దూరంగా సంస్కృతం వృద్ధి చెందాల విచిత్ర మార్గం వాక్యాలు clauses కొరకు ప్రయోగించిన పదాలు Compound nouns ని విస్మరించారు!

→ వైదిక, పురాణాల్లో Compound nouns ఉన్నా అవి 2,3 పదాల్లో మాత్రమే... కానీ క్లాసికల్ సంస్కృతం లో 20,30 పదాల్లో కూడా!

→ ~~ఈ~~ సుదీర్ఘ compounds వాడటం బహుశా ద్రావిడ భాషల ప్రభావం కావొచ్చు! esp. ప్రాచీన తమిళం

→ దీర్ఘ కాంపౌండ్స్ > దీర్ఘ వాక్యాల పై మోజు

eg: బాణ, సుబంధు

→ క్లాసికల్ సంస్కృతం ఎప్పుడూ పూర్తిగా మాతృభాష కాదు.

మత & రాజ్య అధికార భాషగా...

బహుశా సామాన్యులు కి అది అర్థమై ఉండేది!

TEXTS

- వేదాలు
- మహేతిహాసాలు
- పురాణాలు

సంస్కృత లౌకిక సాహిత్యం
- పద్య
- నాటకాలు
- గద్య

- పాళి
- ప్రాకృత
- తమిళ

వేదాలు

① ఋగ్వేదం, యజు, సామ, అధర్వ

(ఋగ్వేదం, యజు, సామ) → త్రయి

② సంహితలు, బ్రాహ్మణాలు, అరణ్యకాలు, ఉపనిషత్తులు

- సంహితలు → దైవస్తుతి స్తోత్రాలు
- బ్రాహ్మణాలు → యాగ గద్యం, యాగాలు [illegible] మార్గాలు
- అరణ్యకాలు → బ్రహ్మ సృష్టి [illegible], మార్మిక & తాత్వికాలు
- ఉపనిషత్తులు → ఆత్మ, పరమాత్మ, సంసార, కర్మ మొ.

③ ఋగ్వే →
- ఋగ్వేద సంహిత
- ఋ. బ్రా
- ఋ. అర
- ఋ. ఉప

④ ఋగ్వే → దైవస్తుతి ఋక్కులు

సామ → ఋగ్వేదం లో మధురంగా పఠించే నియమాలు

యజు → క్రతువిస్తారంగా విధానం

అధర్వణ → భూత ప్రేతాల్ని పారద్రోల + మిత్రుల గెల్చుట
శత్రు నాశ మంత్రాలు!

<u>మలివేద — సూత్ర</u>

శ్రౌత — కర్మకాండ & యజ్ఞాల నియమావళి

గృహ్య — పెళ్ళి పండుగల గృహ్య

ధర్మ — సంఘంలో ప్రజలు ఉండవలసిన

శుల్వ — గృహనిర్మాణం & హోమకుండ నిర్మాణ సూత్రాలు

<u>ఉపవేదాలు — లౌకిక</u>

ధనుర్వేదం, ఆయుర్వేదం, గాంధర్వ, శిల్ప

② <u>ఇతిహాసాలు</u>

<u>మహాభారతం</u> → మొదట 8800 శ్లో ఉండేవి
క్రీ.పూ. 750 నాటి లక్ష శ్లో
18 పర్వాలు

దాయాదుల యుద్ధం — అసలు కథ

ఉపాఖ్యానాలు పెంచి విజ్ఞాన సర్వస్వంలా

<u>రామాయణం</u> ⊙ ఆదికావ్యం! ⊙ 24,000 శ్లో

⊙ భారత దేశంలో ప్రాచీన కాలం రాముని దేవు
hence మొదట భారతీయుల రాముడు అని

- రాముల బాల్య కృత్య చేసిన వర్ణన
- శిష్యు దర్శ భాగ రావణాయ్
- వ్యాకరణ, ఛందస్ తప్పులు చాలా అధికం.

పురాణాలు

- గద్యాల రూపంలో రాయబడ్డాయి
- విష్ణు చరిత్ర — సర్గ (సృష్టి)
  - ప్రతిసర్గ (ప్రతిసృష్టి)
  - కల్ప
  - వంశ
  - మన్వంతర
  - వంశానుచరిత

క్లాసికల్ సంస్కృత సాహిత్యం

పద్యం

→ మొదట్లో శాస్త్ర చదివేందుకు
సాహిత్య నియమాల కొత్తగా ఏర్పడ్డాయి
లౌకిక సాహి
"అలంకారాలు" "ధ్వని" / వ్యంగ్యం
↓
కావ్య సౌందర్యం

కాళిదాసు : "రఘువంశం", కుమారసంభవం,

భారవి : కిరాతార్జునీయం

మాఘు : శిశుపాలవధ

భట్టి : రావణవధ

నాటకాలు

- దశాంకాల నుంచి పది అంకాల వరకూ గల పెద్దనాటకాలు
- ఉత్తమ పాత్రలకి సంస్కృత, నీచ పాత్రలకి ప్రాకృతం
  స్త్రీ పాత్రలకి ప్రాకృతం !

కాళిదాసు — అ.శా.

శూద్రక — మృచ్ఛ

విశా. దత్తు — ముద్రా

హర్ష — రత్నావళి

ప్రియదర్శిక (గర్భనాటకం)

నాగానందం (బౌద్ధ - హిందూ మతాల సమన్వయం)

మహేంద్రవర్మ — మత్తవిలాస (సమకాలీన - ప్రహసనం)

భవభూతి (క్రీ.శ. 8వ శ.) — మాలతీమాధవం (నాయిక ప్రేమికురాల నుంచి రక్షిం దృష్ట్యాంగా)

మ.వీ.చ.

ఉ.రా.చ. (ప్రధాన రసం: కరుణా రసం)

ఇవి ఆర్యుల నాటకాల గురించి తెలియజేయుంది.

గద్యం

- గద్యరచన — బాణభట్టు
- గుప్తుల కాలంలో అలంకృత గద్య దండి "దశకుమార..."

దశకుమారచరిత్ర లో

1. తార్కికం
2. హాస్యం
3. ఒక్కోసారి అశ్లీలికం
4. సాధారణ / క్రింది వర్గాలవారి జీవితం

సుబంధు : వాసవదత్త

భారవి : మల్లినాథ   కోలాచలపు

విష్ణుశర్మ : ఘంటాపథం ← కిరాతార్జునీయం, శి. వ, సంజీవని, సర్వంకషం

పాళీ

- సన్యాసుల లో పాలిస్తే సరళంగా
- ప్రజా బాహుళ్య తెలుగు ప్రభావంతో
-

గద్య

జాతక కథలు

పద్య

బౌద్ధ సన్యాసి ధేరగాథ, ధేరీగాథ

"మహావంశ"

బుద్ధఘోషుడు - విశుద్ధిమార్గ

ప్రాకృతం

జైన

జైన సాహి

'సేతుబంధ'

లౌకిక

వాక్పతి "గౌడవహో" ↓ రాజు యశోవర్మ విజయాన్ని

హాలుడు "గాథాసప్తశతి"

కుందకుంద — పంచాస్తికాయ

వసుదేవహింది — ధర్మదాస, సంఘదాస

తమిళం

ఎట్టుత్తొగై . పత్తుప్పాట్టు . తిరుమురుగారుప్పడై

తొల్కాప్పియం — తమిళవ్యాకరణ గ్రంథం

తిరుక్కురల్ — (తిరువళ్ళువార్) తమిళవేదం

ఇలాంగో అడిగళ్ — శిలప్పదికారం మణిమేకలై

తిరుత్తక్క దేవర — జీవక చింతామణి

క్రీ.శ. 500 - 850 — తమిళ భక్తి సాహిత్యం

కరైక్కాల్ అమ్మై తో తమిళ ప్రబంధ సాహిత్యం మొదలు

శైవం — దేవారం

వైష్ణవం — నాలాయిర దివ్య ప్రబంధం

Major stages in the evolution of Art

శిల్పకళ

(1) హరప్పా

(a) ముద్రలపై కంచు నాట్యకత్తె
+
ప్రేమ

(b) హరప్పా ఎర్రఇసుకరాయి
బూడిదరంగురాయి మనిషిబొమ్మలు
↓
✓ బరువైన ఉదర భాగం
✓ సహజత్వం
↓
మౌర్యుల శిల్పాల్లో కనపడతాయి.

(2) హరప్పా to మౌర్యులు శిల్పకళ ఏదీ దొరకకపోయినా
మృత్తిక పదార్థాలలో శిల్పాల ఆనవాళ్లు కనపడేవి

(3) మౌర్యులు

(a) అశోక స్తంభాల పై మెరుపు & పాలిష్

(b) కాపిటల్స్ కంటభాల పై ఇరానియన్ & హెలెనిస్టిక్ సంప్రదాయ
ప్రభావం + హరప్పా ముద్రల కంచు వారసత్వం
↓
ఉన్నత శిల్పకళాకారుల వ్యక్తిత్వం

(c) కాపిటల్స్ abaci లపై స్థానిక ప్రభావం

(d) స్తంభాల శిల్పం -- బరువైన ఉదర భాగం

4) మౌర్యానంతర యుగం

(a) బౌద్ధ స్థూపాల చుట్టూ (railings), ద్వారాల తోరణాలపై శిల్పాలు చెక్కడం

(b) భార్హుత్ లో శిల్పాలు వివరించడంలో > రాతి శిల్పాల చెక్కడం ఆధారంగా

(c) సాంచి శిల్పాలపై
- పవిత్రమైన స్ఫూర్తి
- సంఘటనల, జంతువుల, వృక్షాల భాగాలతో
- సాంకేతిక ఉత్తమ ప్రమాణాలు

(d) ఈ కాలం నాటికి రాతి గొప్పతనాన్ని అవగాహన

(e)

గాంధార	మధుర	అమరావతి
• గ్రీకో రోమన్ ప్రభావం భౌతిక రూపం పై	• సరళ / సంపదలలో	• పొడుగైన & సొగసైన
• ఆధ్యాత్మిక / ఉష్ణీషం / ముద్ర -- భాగాలలో	• ఆధ్యాత్మిక తన్మయత మెరుగై	• తీవ్ర చలనం వేగవంతమైన కదలికలు పెద్ద ఆకారాలు
	• ఆధ్యాత్మ, కృపాకటాక్షాలు ముఖభావాలు పెరిగాయి!	• పొడవైన కాళ్ళు

(5) <u>గుప్తుల శిల్పాలు</u> ఉదా: [illegible] బుద్ధ ప్రతిమ

(a) [illegible], ప్రశాంతత, [illegible], [illegible]

(b) దేవగఢ్ ఆలయము [illegible] లో [illegible]

ఉదయగిరి శిల్పం వరాహ విగ్రహం అద్భుతం

శిల్పాలు

హరప్పా నుంచి గుప్తానంతరం వరకు సాహిత్య(ం) [illegible]

లోహశిల్పాలు

1. హరప్పా -- మొహంజో -- కంచు నర్తకి
2. క్రీ.శ. ఒకటి శతా. [illegible] భారతీయ హెలెనిస్టిక్ శైలిలో
3. [illegible] -- [illegible] -- [illegible] కాలం పై ఉల్లాసమైన [illegible] ఉల్లాసమైన [illegible] [illegible] before Guptas
4. గుప్తుల కాలం నుంచి కంచు, రాగి బొమ్మలు సుల్తానగంజ్ బుద్ధ విగ్రహం 7 1/2 అడు ఎత్తు

చిత్రకళ

రాతియుగం నుంచి గుహల + మట్టి పాత్రలపై

హరప్పా పాత్రలపై జంతువుల [illegible] & [illegible] చిత్రించారు.

సాహిత్య ఆధారాల ద్వారా [illegible]

అజంతా లో క్రీ.పూ. నుంచి క్రీ.శ. 6-7 శ. వరకు

1) పద్ధతి outline క్రీ.పూ. లో
2) త్రిమం ద్వారా వెలుగునీడలు లేదు but [illegible]
   కేంద్ర / మధ్య పెద్ద బొమ్మల పై దృష్టి కేంద్రీ
3) పరిప్రేక్ష్య విధానం పాటించలేదు -- కాని [illegible] బొమ్మల్లో
   ముందు బొమ్మల [illegible] [illegible] [illegible] భ్రమ

4) ఆర్షభూమి ఆదిమానవుల పద్ధతులకి

5) సమకాలీన జీవితాలు అలవర్చుకున్నారు.

6) సుమేరియా, ఈజిప్టు, సాగసూ

<u>సంగీతం</u>

1) వైదిక ఆర్యులు సప్తస్వరాలు తెలుసు

2) సామవేద మంత్రాల ద్వారా నాటిది సంగీతం "plain chant" మొదలైనది

3) మార్గసంగీతములలో భరతుడు "నాట్యశాస్త్రం" — నాటికి సంగీత శాస్త్ర పద్ధతి — నేటి దేశ సంగీతము!

4) వీణ 3 రకాలు
   1) ధనుస్సు ఆకారం
   2) pear ఆకారం
   3) ... వీణ

<u>నృత్యం</u>

1) నటరాజులు మొదటి వేదు

2) నాట్యం చేతులతో కాదు మొత్తం శరీరాలతో

తలకి — 13 భంగిమలు   శరీరం — 10 భంగిమలు

కళ్ళకి — 36

మెడకి — 9

చేతులు — 37

3) ముద్రలు — కేవలం చేతుల ద్వారా దృశ్యాలను ప్రతీకాత్మకంగా భావాలు

జానపద నృత్యాలు

Evolution of Architecture

① హరప్పా

ⓐ ఒక గది ఇళ్ళ నుంచి మండపాల వంటి 12 విశాల గదులు గల ఇళ్ళు

ⓑ రెండు, మూడు అంతస్తుల ఇళ్ళు

ⓒ కిటికీలు, తలుపులు ప్రధాన వీధిలోకి గాక ఉప వీధుల్లోకి తెరుచుకుంటాయి —

ముఖ ద్వారం ఎదురుగా గోడ / గది for privacy

ⓓ క్రమబద్ధంగా నిర్మించిన ఇంటి చుట్టూ ఎత్తైన అరుగు

ⓔ నిప్పు గూడు, వంటగదులు, బావి

ⓕ [illegible], వీధులు grid system లో

ⓖ దుర్గం పడమర ఎత్తైన దిబ్బ పై పట్టణం కట్టబడింది } తప్పకుండా గోడచే చుట్టబడి

ⓗ ప్రజా నిర్మాణాలు <
- మహాస్నానవాటిక
- లోథాల్ రేవు
- ధాన్యాగారాలు

↓

అవసరాల కోసం గాని కళా సౌందర్యం కోసం కాదు

(2) మరపప్ప ? మహాస్తూపం వాస్తు గట్టి మిగల్లేదు

కాలిన [illegible] మట్టి

(3) <u>మహాస్తూపాల కాలం</u>

(a) మెగస్తనీస్ — బంగారం పట్టిన
సుందరా చెక్కిన
భారీ చంద్రగుప్త చెక్క భవనం భవనం

(b) నెమ్మదిగా ఇటుకలు బదులు రాతి కట్టడాలకే కేవలం వాస్తునే

(c) క్రమంగా రాతి వినియోగం పెరిగింది.

(d) మహాస్తూపాల రాతి కట్టడాలపై ← పశ్చిమ, గ్రీకు, భారతీయులు

(e) వాస్తు శిల్పులు చిత్రవత్తే
నిర్మాణాలు ఉండాల్సి!

(4) <u>మహాస్తూపాలకు — గుప్తులకు మధ్య</u>

(a) దిబ్బల్లాంటి రాతి స్తూపాలు ఈ కాలంలో పెద్దగా అందంగా చేశారు

బార్హుత్ → శిల్పాలకు ప్రసిద్ధి

సాంచి → (1) క్రీ.పూ. 2వ శతాబ్దంలో అసలు పైభాగంకు రెండింతలు చేశారు

(2) చెక్క గ్రాది బదులు రాతి గ్రాది

(3) క్రీ.శ. మొదటి శతాబ్దం చివరికి నాలుగు వైభవోపేత తోరణాలు

అమరావతి స్థూపం → క్రీ.పూ. 200 నాటిది సాంచీ కూడా పెద్దగా

<u>శిల్పకళలు</u> → స్థూపాలు ఆధారంగా శిల్పకళ బాగా వికసించాయి!

ఉదా: సారనాథ్ లో అశోకస్తంభం పై ఉన్న సింహశీర్షం చెక్కారు.

<u>నలంద కాంప్లెక్స్</u> → పెద్ద స్థూపం చుట్టూ క్రమంగా చిన్న స్థూపాలు, విహారాలు, బోధనశాలలు, యాత్రికుల వసతిగృహాలు, కాంప్లెక్స్ చుట్టూ తోటలతో ప్రహరీగోడ

② <u>కృత్రిమ గుహలు</u>

ⓐ కొండగుహల్లో వర్తులం అనుసరిస్తూ
eg: బరాబర్, నాగార్జుని (బీహార్ లోని)
గుహల గోడలపై కర్రతో school పాలిష్

ⓑ <u>పశ్చిమ</u> <u>దక్కన్</u> లో కొండలపై & వాటి గోడల చేత
<u>భాజా</u> కార్లే ప్రాంతం (ఈ area లో) -- వర్తులం లో

<u>కార్లే</u> గుహల పొడుగాను & విశాలం పెరిగాయి
చైత్యాలయాలు ఏర్పడ్డాయి <u>విహారాలు</u>

శాతవాహనులు గడచినాటి <u>గుహల</u> <u>కాంప్లెక్స్</u>
అజంతా, ఎల్లోరా

ఎల్లోరాలో రాతిని వెలుపలి నుంచి తొలచారు

ఈ దేవాలయాన్ని కైలాసనాథాలయం

రాష్ట్రకూటుల మొదటి కృష్ణుడు

పల్లవులు

లోపలికి తొలిచివి – మండపాలు – పంచపాండవుల

వెలుపలికి తొలిచివి – రథాలు – ఏకశిలారథాలు

గుప్తులు

- గుప్తులకు ముందు స్తూపాలు తప్ప ఆలయాలు లభించడం లేదు!
- గుప్తుల కాలం నుంచి అనేక హి.ఆ.లు లభిస్తా ఇవన్నీ ఒకే పద్ధతి

1. స్తంభాలు అలంకరణ
2. భారీగాలేని ఆకారపు స్తంభాలు
3. రాతి పై ఒంటి చెక్కడాలు
4. ప్రవేశ ద్వారాలు దేవతా శిల్పాలతో అలం
5. ఆలయాలు చిన్నవి చదునైన పైకప్పు
6. రాళ్ళు అవసరమైన దానికన్నా భారీగా ఉండడం
7. రాళ్ళు మోర్టార్ లేకుండానే దగ్గరగా పెట్టి
8. Deogarh ఆలయంలో మొత్తం వాస్తు ప్రగతి
   - (a) రాళ్ళను పట్టి ఉంచేందుకు ఇనుప కొక్కెలు
   - (b) గర్భగృహం పై చిన్న శిఖరం

చాళుక్యులు

a) నగర
b) ద్రావిడ
c) రెండిటిని కలిపే మిశ్రమం

పల్లవులు

a) అన్ని పూర్తి ద్రావిడ శైలిలో

తీర దేవాలయం

కైలాసనాథ

వైకుంఠ పెరుమాళ్

చాళుక్యులు

a) నగర
b) ద్రావిడ
c) రెండింటిని కలిపే యత్నం

పల్లవులు

a) అన్ని పూర్తి ద్రావిడ శైలిలో
తీరదేవాలయం
కైలాసనాథ
వైకుంఠ పెరుమాళ్

1) న్యాయ	క్రీ.పూ. ఆరంభంలో అక్షపాద గౌతము	స్పష్టమైన ఆలోచన తార్కిక వాదన ప్రత్యక్షంతో ప్రమాణం	ముక్తి 8 అపవర్గం అనుమానాల ద్వారా మార్గం	వేదాంతపాదాలకి మోక్షప్రాప్తికి ఆధారాలు
2) వైశేషిక	ఉలూక కణాద	ప్రకృతి పరమాణుమయం పరమాణు, ఆత్మ వేరువేరు	ముక్తి విశ్వం యొక్క పరమాణు స్వభావాన్ని ఆత్మ-పరమ భేదాన్ని గుర్తించడం వల్లనే	
3) సాంఖ్య	కపిల ముని మూలముని ఈశ్వరకృష్ణ 'సాంఖ్య కారిక' (క్రీ.శ. 4 వ శ.)	జగత్ పరిణామ సిద్ధాంతం సత్వం అహంకార [illegible]	త్రిగుణ సిద్ధాంతం ← సత్వ, రజస, తామస	
4) యోగ	పతంజలి "యోగ సూత్రాలు"	ఎన్నడూ పదార్థంతో బంధింపబడని ఆత్మ (ఓం) "రాజయోగ" యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధారణ, ధ్యాన, సమాధి	6 చక్రాలు కుండలిని తెలుసుకొని పైకి తీసుకెళ్ళి సహస్రార లో కలిపితే ముక్తి	
5) మీమాంస	జైమిని క్రీ.పూ. 2 వ శ. కుమారిల క్రీ.శ. 8 వ శ.	ముక్తి మార్గంగా వేదాలకి ప్రాముఖ్యంగా వేదాల్ని గౌరవం, వాటి విధులను అనుసరించడమే ముక్తికి మార్గాలు		
6) వేదాంత	బాదరాయణ బ్రహ్మసూత్రాలు క్రీ.శ. ఆరంభంలో	అద్వైత వేదాంతం ప్రపంచం మాయ పరమాత్మ ఒక్కటే నిజం	ఆత్మ-పరమాత్మల ఏకత్వాన్ని జ్ఞానం ద్వారా గుర్తిస్తే ముక్తి	

బౌద్ధం

హీనయానం	మహాయానం

హీనయానం

① వైభాషికులు / సర్వాస్తివాదులు — కాశ్మీర & గాంధార area లో

ప్రత్యక్ష జ్ఞానం? ఆధారంగా అర్థశాస్త్ర

మోక్షం అంగీకరిస్తారు by కాత్యాయనీపుత్ర

② సౌత్రాంతిక మతం by కుమారలబ్ధ

అనాత్మ – ఏ పదార్థం లేదు
అనిత్య – కాలం లేదు
దుఃఖం – సుఖం లేదు

ఉన్నదల్లా నిర్వాణసుఖం మోక్షం

సుగంధ మాలలు ఒక చోట నుంచి మరో చోటికి మారినట్లు

అంతరంగం
ఆలోచనలో నిర్వాణాలు అవి నశిస్తాయని చెప్పింది

మహాయానం

మాధ్యమిక వాదం by నాగార్జున "మాధ్యమిక కారిక"

"సంసార" అన్నదేం మరి ప్రత్యేకమైన

"నిర్వాణ" కూడా అవుతుందే!

వాస్తవ లక్షణం గురించి 'ఇది' అని చెప్పలేము.

అందుకే నాగ దాన్ని 'శూన్యత' అన్నాడు.

but శూన్య నాస్తి కాదు.. అనిర్వచనీయంగా ఆవరించి ఉన్న

శూన్యత పరమార్థ లక్షణమే --- నిర్వాణమే ...

అది గమనిస్తే అర్థమవుతుంది!

జైనుల సిద్ధాంతాలు

- చారిత్రక స్థాపకుడు వర్ధమాన మహావీరుడు
- దైవాన్ని అంగీకరించరు 'జిన' & దిగంబర శాఖలు
- ప్రాపంచిక బంధాలనుండి ముక్తి పొందడం "కైవల్యం" లేదా మోక్షం
- నిత్య నియమాలతో పాటు "త్రిరత్నాలు" పాటిస్తే కైవల్యం పొందొచ్చు!
- త్రిరత్నాలు
  1) సరైన జ్ఞానం
  2) సరైన విశ్వాసం
  3) సరైన చర్యలు

చార్వాక / లోకాయతులు

ఆత్మ, ముక్తి, కర్మ మొ॥ వాటిని అంగీకరించలేదు.

చార్వాక లక్ష్యాల మనిషి ఏదీ మిగలదు. అందుచేత బతికినంత కాలం ఆనందం అనుభవించగలిగితే అంతా అనుభవించాలి! దుఃఖాన్ని చూసి పారిపోరాదు. ప్రపంచంలో అదే గా... సుఖం కోసం అప్పుడప్పుడు వచ్చే దుఃఖాన్ని ఆనందంగా స్వీకరించాలి చేపలు తినేటప్పుడు ముల్లులాగ

ఆజీవికులు

బుద్ధుని సమకాలికుడు

గోశాల మస్కరిపుత్ర

దైవాన్ని నమ్మారు

తీవ్ర విధివాదులు

మొత్తం ప్రపంచం అంతా వ్యక్తికి అతీతమైన ప్రాపంచిక సూత్రం "నియతి" ద్వారా నిర్ణయించబడుతుంది

అజిత కేశకంబళిన్

బుద్ధుని సమకాలికుడు

కేశకంబళవాదాన్ని

"వెంట్రుకలతో నేసిన వస్త్రం ధరించేవాడు"

A.L. బాషం ప్రకారం

"ఒకప్పటి [illegible] వారు ఈ పుస్తకాల వర్ణనలో [illegible] ఉపదేశం గల [illegible]"

— A.L. బాషం

Ideas in Science & Mathematics

(1) భౌతిక శాస్త్రం

(1) భౌ. శా. ఆలోచనలు మొదట మొట్టమొదటి గ్రీకులవరంటివి
బుద్ధుని కాలంలో అగ్ని గురించి విశ్వం
భూమి, గాలి, అగ్ని, జలము పదార్థాలు

(జైనం) — ఆకాశాన్ని చేర్చింది

(2) భారతీయ పరమాణువాదం గ్రీకుల కంటే పూర్వమైనది
ప్రసిద్ధ గ్రీకు పరమాణు సిద్ధాంతం డెమోక్రిటస్ కన్నా
ముందే వచ్చింది.

(3) జైనులు అణు పరమాణువులని మూలకాల్లో
భేదాలు పరమాణు సంయోగం చెందే తీరులోని భేదాల
వల్ల అని చెప్పారు. కణాద అనే ఋషి మరింత
మాత్రం ఎన్ని మార్పులు చెందినా
అణు పరమాణువులు ఉంటాయని చెప్పినారు.

(4) బౌద్ధులు పరమాణువుని అవిభాజ్య అప్రమేయమైన అంటూ
వర్ణించారు మాత్రమే కాక సమవాయంలోనూ అవిభాజ్య భాగాలు
అప్రమేయ -- + పరమాణు ఎలాగైతే దానితో సృష్టించబడ్డ
మన పదార్థం కనిపిస్తుందో బౌద్ధుల భావం --- ఇది
ప్లాంక్ 'క్వాంటమ్' ను పోలి ఉందనవచ్చు.

(5) వైశేషిక శాస్త్ర అందరికన్నా భా.శా. విశేష కృషి
సాధారణ పరిస్థితుల్లో పరమాణు దాని స్వేచ్ఛ స్థితిలో
ఉండదనీ వివిధ రీతుల్లో సంయోగ స్థితిలో
మాత్రమే ఉంటుందనీ చెప్పారు.

(6) భారతీయ పరమాణు సిద్ధాంతం ప్రయోగ ఫలితాలు
కావు! అయితే భా.శా. దగ్గరగా ఉండ గలిగారు
ఇది ప్రాచీన భారత తెలివి

(7) క్రీ.పూ. లోనే అష్టమ సూర్య 22 గుణితముగా
చేసి వాటి మందిరాల్లో రహస్యాలుగా ఉంచ గలిగారు.
ఇప్పటిల్లోని తేడాలు! అనురాగన 'e' వల్లే వస్తాయని
ఇవి వివిధ వాయువులు మారుతుంటాయని

(II) రసాయన శాస్త్రం

(1) సాంద్ర ఆమ్ల క్షార పదార్థాలతో తయారీ
(2) విపాటు – వర్ణ విభాగాల్లో
క్షారాల తయారీ
(3) ఆల్కహాలు, ఆసిడ్లు, మెటాలిక్ సాల్టులు మొ॥
తయారీలు కాల్సినేషన్ & డిస్టిలేషన్ ద్వారా
(4) మెటలర్జీలో అద్భుత ప్రగతి -- మెహ్రౌలీ స్తంభం

III వైద్య శాస్త్రం

1. అథర్వణ వేదంలో రోగాలు - మందుల ప్రస్తావన

2. క్రీ.శ. 1-2 శ|| చరకుడు 'చరక సంహిత'

ప్రాచీన శస్త్రం, ఫిజియో, ఎం.బ్రి, జెనెటిక్స్, రోగనిర్ధారణ, ఆరోగ్యము మొ||

3. సుశ్రుత (క్రీ.శ. 4వ శ||) 'సుశ్రుత సంహిత'

సర్జరీ పరికరాలు, సర్జరీ చేసే విధానం, మత్తు ఇచ్చే పద్ధతులు, ఎముకల & ఉదరానికి సర్జరీలు, కళ్ళల్లో శుక్లాల నివారణ, మొ||

(ప్లాస్టిక్ సర్జరీ లో ప్రాచీనులలో ప్రగతి అద్భుతం)

4. వాతం, పిత్త, కఫ — ఈ మూడు దోషాల సమతుల్యం ద్వారా ఆరోగ్యం సాధించవచ్చని

5. మెదడు విధులు తెలీదు ... గుండె తెలివికి ఆధారమని

వైద్యుల ప్రాధాన్యం లేదు - నాడీ విధానం తెలుసుకుని

తెలిసినా దానిపై సరైన అవగాహన లేదు.

6. అర్థిక ఆహారం

↓

గుండెకి

↓

నాడీమార్గంలో రక్తంగా మారుతుంది

↓

మాంసం, కొవ్వు, ఎముకలు, మూలుగ, వీర్యాలు

(7) శల్యాలు వాదనలు చేయడానికి శక్తి ఉన్న
→ గుండెకి చేరి ఆ శక్తి మొత్తం శరీరం
అంతా ~~[illegible]~~ అందుతుంది.
ఈ చికిత్సకి 30 రోజులు పట్టేది

(8) హస్తాయుర్వేద, అశ్వశాస్త్రం

IV జ్యోతిశ్శాస్త్రం

(1) భూమి చుట్టూ 7 గ్రహాలు తిరుగుతాయి
సూ, చం, బు, శుక్ర, మంగ, బృహ, శని

(2) క్రీ.శ. 5వ శ. ఆర్యభట్ట భూమి గుండ్రని
చుట్టూ తిరుగుతూ తన అక్షం చుట్టూ
కూడా తిరుగుతుంది అని చెప్పినా ఆనాటి పండితులు
ఎవ్వరూ పట్టించుకోలేదు.

(3) equinoxes తెలుసు

(4) 12 చంద్ర నెలలు = 354 days
62 చం. నె = దాదాపుగా 60 సూర్య నెలలకి

అందువల్ల ప్రతి 30 నెలలకి సం॥కి ఒక
అదనపు నెల వచ్చేది ... ద్వితీయ ఆషాఢం
ద్వితీయ శ్రావణం

① జ్యోతిషం శిలాశాస్త్ర గ్రంథం క్రీ.పూ. 500

ప్రాచీనమైన "జ్యోతిష వేదాంగ"

↓

సంవత్సరాలు 5 ఏళ్ళ చక్రంగా వచ్చే ఋతువులు

27 నక్షత్రాలు సూర్య, చంద్ర చలన స్థానాల్ని లెక్కించటానికి ఉపకరణాలు

② క్రీ.శ. 3 వ శ. పైతామహ సిద్ధాంతం

నక్షత్రాలకే గాని గ్రహాలకు కాదు

③ క్రీ.శ. 300 వైశిష్ఠ సిద్ధాంతం

రాశుల్ని వాడారు "లగ్నం" గుర్తించటం పై ప్రస్తావన

④ క్రీ.శ. 380 'పౌలిశ సిద్ధాంతం'

అలెగ్జాండ్రియా పండిత పౌల్ Pal సిద్ధాంతం పై ఆధారపడింది

అల్బెరూని చెప్పాడు.

చంద్రసూర్య గ్రహణాల్ని గూర్చి లెక్కించటానికి నియమాలు

⑤ క్రీ.శ. 400 రోమక సిద్ధాంతం

భారతీయ పద్ధతి నుంచి వైదిక అంశాలున్నాయి.

⑥ ఆర్యభట్టు

① రెండు వరుస రోజుల సమయాలు వేర్వేరుగా ఉంటాయి

② అర్ధవృత్తం (apse) ద్వారా గ్రహం కక్ష్య

సరైన సమాధానం ప్రాకం

③ గ్రహాల చలనాన్ని వివరించడానికి లేదా కొంత epicyclic సిద్ధాంతం

④ 'గోళగ్రంథాలు'

⑤ గ్రహాలూ చంద్రుడూ ఎంత భాగం కనపడతాయో పరిమాణం తెలుసుకోవడానికి సూత్రాలిచ్చాడు.

<u>వరాహ మిహిరుడు</u> "<u>బృహత్ సంహిత</u>"

విజ్ఞాన సర్వస్వం, ఎన్సైక్లోపీడియా గా

1) సాగు ఇంజనీ
2) భూమిలో నీటి జాడల్ని పసిగట్టడం ఎలా
3) కట్టడ నిర్మాణాలు ఎలా ఉండాలో
4) వాతావరణ సూచనలు
5) శకునాలు
6) విలువైన రాళ్ళు, లోహాల స్వచ్ఛత & పరీక్షలు మొ॥వి.

గణిత శాస్త్రం

(1) సింధూనాగరికత లోనే గణితం తూనికలు కొలతలు

(2) వైదిక — సుల్వ సూత్రాలు — బోధాయనుడు
నిర్మాణ రంగం ప్రాథమిక రేఖాగణితం

(3) ఆధునిక కాలపు అంకెలు 1, 2, 3 మొదలైన పదులు వందలు ప్రత్యేక చిహ్నల ద్వారా సూచించడం కుదిరి.
1 to 9 'సున్న' ల ద్వారా పదులు, వందలు స్థానాన్ని సూచిస్తూ ప్రపంచం లోని దశాంశ గణనలు కు క్రీ.శ. 595 నాటిది నాటిది !
ఈ దశాంశ విధానం -- పశ్చిమదేశం నుండి అరబ్బులకు

(4) క్రీ.శ. 4 వ శ. "బక్షాలి" (పత్ర తెలియదు)
భిన్నాలు, వర్గమూలాలు, అంక & రేఖాగణిత శ్రేణులు, ద్విఘాతసమీకరణాలు అవ్యక్త సమీకరణాలు సాధించడం.

(5) ఆర్యభట్ట క్రీ.శ. 499 ఆర్యభటీయం

(1) ఈ భాగాలు బీజగణిత రేఖ
(2) అంకశ్రేణి వర్గాలకు ఘనాలకు
(3) π విలువ $\frac{62832}{20000}$ 4 దశాంశాలకు సరియైన విలువ ఇచ్చాడు

(4) ఏ కాలంలో నాలుగు విలువ తెలియని పరిమాణాలు గల సమీకరణ సాధన సాధ్యం

(5) ఆనాటి సమస్యల పరిష్కారం 'జైన' గణితం వల్ల త్రికోణమితి, బీజగణిత వృద్ధి చెందినది

---

(6) **క్రీ.శ. 7 వ శ.**

బ్రహ్మగుప్తుడు — బ్రహ్మ సిద్ధాంతం లో

(1) త్రిమితి
వర్గం
లంబకోణ త్రిభుజం
వృత్త విభాగాలు
ఘనాకారాల కొలతలు
పైథర

వృత్తాంతర్గత చతుర్భుజాలకు అధిక ప్రాధాన్యత

Arab

సులేమాన్	ప్రతీహారభోజ I 851 A.D.	4 గొప్ప భారతరాజవంశాలు వల్లభరాజ - దక్కను జుర్జ రాజు తాఫక్ పాలకుడు బెంగాలు రాజు
అబూజైద్	———	సులేమాన్ & సప్లిమెంట్
ఇబ్న్ ఖుర్దాద్బేహ్	916 A.D.	హిందువుల్లో 7 కులాలు
అల్ మసూదీ	956 మధ్యం	సులేమాన్ రాజవంశాల వివరాలు 2 మళ్ళీ చెప్పాడు + ~~ఖలీఫాలకు~~ వర్తకుల ద్వారా అరబ్ రాష్ట్రాల వివరాలు
అల్ బిలాదురి	892 మ॥	కాసిం సింధు ఆక్రమణ జునైద్ వివరాలు
అల్ ఇస్తఖ్రి & ఇబ్న్ హౌకల్	951 A.D.	సప్లిమెంట్ తెలియజేసే జియోగ్రాఫికల్ వివరాలు
అల్ ఇద్రిసి	12 వ శ॥	పశ్చిమ తీర పట్టణాలు, రేవులు

చచ్ నామా 753 A.D. సింధు ప్రాంతపు వైశాల్యం

నవలలు & లూటీ ఎకౌంట్

ఫుతుహ్-ఉల్-బుల్దాన్ మసూది - అరబిక్ ప్రాచీన భారత

ఆధారం చరిత్ర & సంస్కృతులు

అబుల్ కాశిం

1070 మరణం

షహరియార్

ఇబ్న్ హౌకల్

ఇబ్న్ నదీం

అల్ ఇస్తఖ్రి

భారతీయుల పరిస్థితులు

కితాబ్ ఉల్ హింద్ అల్బెరూని భారతీయ సంస్కృతిని

సానుభూతితో

తారీఖ్ ఇ యామిని ఉత్బి

దివాన్ ఫరూఖి

దివాన్ ఇ సల్మాన్ ఖ్వాజా మసూద్

కితాబ్ జైనుల్ అఖ్బార్ మహమూద్ గర్దిజి

} సమకాలీన అరబిక్ ఆధారాలు

తారీఖ్ ఇ నాసిరి మిన్హాజుద్దీన్

తారీఖ్ ఇ ఫిరిష్టా మహమ్మద్ కాశిం

} సమకాలీనం కాకపోయినా మంచి ఆధారాలు

ఫాహియాన్ 405-12 బౌద్ధ దేశాల రికార్డ్

సంగ్ యున్ 518-22
రాయబారి

హ్యూయాన్‌త్సాంగ్ 7 వ శతాబ్దం పాశ్చాత్య ప్రపంచపు బౌద్ధ రికార్డులు

హ్వుయిలి హ్యూ.త్సాం. జీవితం

ఇత్సింగ్ భారత్ మలయ ద్వీపసముదాయం లలో ఆచరింపబడుతున్న బౌద్ధమత రికార్డు

వాంగ్‌హ్యూ-ఏ-చావ్ 727 మహాప్రద (గాంధార) యాత్రావళి (ప్రయాణ)
చావ్

చచ్ నామా — 753 A.D. — సింధు ఆక్రమణ వైనాలు

సవివరాలు & ఆలీ వరాలు

అల్ బెరూని - తహ్ కీక్ - ఉల్ - హింద్ — మూలం - అరబిక్ — ప్రాచీన భారత

ఆధారం — సంస్కృతి & సంప్రదాయాలు

అబుల్ కాలం

1070 మార్గం

షహ్ నామా

ఇబ్న్ బతూతా

ఇబ్న్ నజీం

తూరీఖ్ ఫిరోజ్

భారతీయ పరిస్థితులు

కితాబ్ ఉల్ హింద్ — అల్బెరూని — భారతీయ సంస్కృతిని సామాన్యులలో

తారీఖ్ ఇ యామిని — ఉత్బి
దివాన్ — ఫరుఖి
దివాన్ ఇ సల్మాన్ — ఖ్వాజా మసూద్
కితాబ్ జైనుల్ అఖ్బార్ — మహమూద్ గర్దిజి
} సమకాలీన అరబిక్ ఆధారాలు

తారీఖ్ ఇ నాసిరి — మిన్హాజుద్దీన్
తారీఖ్ ఇ ఫిరిష్టా — మహమ్మద్ ఖాసిం
} సమకాలీనం కాకపోయినా మంచి ఆధారాలు

① ఏరియన్ (క్రీ.శ. తొలి శతాబ్దాలు) < అనబసిస్ – పాలనాగా అలె కెలక్

ఇండికా — మెగస్తనీస్, ఎరటాస్తనీస్

② డైయోడోరస్, జస్టిన్ (క్రీ.పూ. మొదటి శతాబ్దం)

③ ప్లుటార్క్, స్ట్రాబో, పెరిప్లస్ రచయిత, ప్లినీ క్రీ.శ. మొదటి శతాబ్దం

④ టాలెమీ, అప్పోలొనియస్, ఏలియన్

డైయోడోరస్, జస్టిన్, ప్లుటార్క్ < అలెగ్జాండర్ భారత దండయాత్ర / మౌర్య చంద్రగుప్త

స్ట్రాబో – ఇండియన్ జాగ్రఫీ + మెగస్త రచనల నుండి

పెరిప్లస్ – క్రీ.శ. తొలి శ.. వర్తక వాణిజ్యాలు / జివిక సప్లిమెంట్ గా టాలెమీ రచనలు

ఇసిడోర్ – పార్థియన్ల వివరాలు

కాస్మస్ – మిహిరకుల

① ఏరియన్ (క్రీ.శ. 2వ శతాబ్దాలు) < అనబసిస్ - పాఠ్యాంశాలుగా అలెగ్జాండర్

ఇండికా

మెగస్తనీస్ ఎరటోస్తనీస్

② డైయోడోరస్, జస్టిన్ (క్రీ.పూ. మొదటి శతాబ్దం)

③ ప్లుటార్క్, స్ట్రాబో, పెరిప్లస్ రచయిత, ప్లినీ క్రీ.శ. మొదటి శతాబ్దం

④ టాలెమీ, అపోలోనియస్, ఏలియన్

డైయోడోరస్, కర్టియస్, ప్లుటార్క్ < అలెగ్జాండర్ భారతదండయాత్ర / మౌర్య చంద్రగుప్త

స్ట్రాబో – ఇండియన్ జాగ్రఫీ + మెగస్త రచనల లోటు

పెరిప్లస్ – క్రీ.శ. 2వ శ. వర్తక వాణిజ్యాలు
దీనికి సప్లిమెంట్ గా టాలెమీ రచనలు

ఇసిడోర్ – పార్థియన్ల వివరాలు

కాస్మస్ – మిహిరకుల

మనదేశం వచ్చి మనదేశం గురించి రాసినవాళ్ళు

సైలాక్స్ → ([illegible])

నియార్కస్ — ఏరియన్ 'ఇండికా' లో [illegible]
కోట్ చేయబడి

ఒనెసిక్రిటస్ — [illegible]

అరిస్టోబ్యూలస్ — ఏరియన్ 'అనబేసిస్'
[illegible] ఆధారంగా
80 ఏళ్ళ వృద్ధాప్యంలో రాశాడు!

క్లైటార్కస్ → అసత్యాలతో కూడిన [illegible]
[illegible] పై ప్రేమ

మెగస్తనీస్ — స్ట్రాబో, ఏరియన్, డైయోడోరస్

మన దేశం రాకుండా మన దేశం గురించి రాసినవాళ్ళు

హెరొడోటస్ 450 B.C.
కెటిసియస్ 450 A.D.

New syllabus Added

మెగాలిథిక్ కల్చర్స్

⊗ ఈ లక్షణాలన్నీ వేరువేరుగా వీటిల్లో కనీసం ఒక్క లక్షణమైనా ఉంటే దాన్ని మెగాలిథిక్ సంస్కృతికి చెందినదిగా చెప్పవచ్చు

① సింధు వెలుపల హరప్పా & వ్యవసాయ సంస్కృతుల విస్తరణ :

పల్లవి. ఆకురాతి

క్రీ.పూ. మొదటి సహస్రాబ్ది మధ్యలో ఉత్తర భారతం, ముఖ్యంగా గంగా లోయ లోని ప్రాంతాల నగరీకరణను చూస్తుంటే దక్కను, దక్షిణ భారతదేశం మెగాలిథిక్ కల్చర్ ప్రభావంలో ఉన్నాయి.

మెగాలిత్స్ అంటే పలురకాల సమాధి లేదా స్మారక నిర్మాణాలు. ఇవి ① పెద్ద రాళ్లతో చేయబడ్డవి లేదా ప్రత్యేకంగా ఉండే ② బ్లాక్ & రెడ్ వేర్ మరియు అంతే ప్రత్యేకంగా ఉండే ③ ఇనుప సాధనాలు & ఆయుధాల తో కూడి ఉండే సమాధి నిర్మాణాలు. చాలా వరకు ఇవి ఉమ్మడి సమాధులు. వీటిలో ఒకరి కంటే ఎక్కువ మంది ④ post-exposure ఎముకలు సమాధి చేయబడి కన్పిస్తున్నాయి.

⊗ ఒక సరస్సును నదీలోయను పంటపొలాలన్నీ కనిపించేలా ఉన్న స్థలాల్లో తరచుగా ఈ మెగాలిత్స్ కన్పిస్తాయి. అయితే చాలా ఉదాహరణల్లో ఇవి పెద్దరాళ్లతో కాని, బ్లాక్ & రెడ్ వేర్ లతో కాని, ఇనుప పనిముట్లతో కాని, లేదా post-exposure ఎముకలతో కూడి కాని కనిపించవు. అయినప్పటికీ ఒక్క ఉదాహరణ తీసుకుంటే ఏదో ఒక diagnostic trait స్పష్టమైన లక్షణం కలిగి ఉంటుంది.

ఏకశిలతో నిర్మాణాన్ని మోనోలిత్స్ అని పిలువలేము.

పంజాబు, ఇండో-గంగా divide,

. రాజస్థాన్ ఎడారులు, తీర ప్రాంతాలు లో కొన్ని భాగాలు మినహాయించి మెగాలిత్స్ అన్ని భారతదేశమంతటా కనిపించినప్పటికీ అవి ప్రధానంగా భారత ద్వీపకల్పం లోని తమిళనాడు, కేరళ, కర్ణాటక, ఆంధ్రప్రదేశ్ లలో విరివిగా ఉన్నాయి.

మెగాలిథిక్ సంస్కృతులు క్రీ.పూ. 1000 నుంచి క్రీ.శ. 1000 మధ్య ఉండవచ్చు, అయితే అవి క్రీ.పూ. 600 - క్రీ.శ. 100 ల మధ్యలోని 700 సం॥ మెగాలిథిక్ సంస్కృతులు పరాకాష్ట దశలో ఉన్నాయి.

మెగాలిథిక్ సైట్స్ / సమాధులు స్మారకాలు కనిపించిన ప్రాంతాలు

మహారాష్ట్ర - నాగపూర్ దగ్గర

కర్ణాటక - మస్కి లాంటివి

ఆంధ్రప్రదేశ్ - నాగార్జునకొండ

తమిళనాడు - ఆదిచనల్లూర్

కేరళ

② మృణ్మయపాత్రలు &

ఇక్కడ మెగాలిథిక్ సమాధుల్లోనూ, ఆవాసాల్లో

① బ్లాక్ & రెడ్ వేర్ మృణ్మయపాత్రలే బయల్పడ్డాయి.

② ప్రత్యామ్నాయమైన పాత్రలు: వెడల్పైన లోతు తక్కువ పాత్రలు (shallow tray bowls), లోతైన పాత్రలు (deep bowls) ఇవి రెండూ గాక

గుండ్రని ఆధారం (rounded base)

శంఖు ఆకారపు మూతలు (conical lids)

ఈ మూతలు అగ్రభాగాన పట్టుకోవడానికి వీలుగా knobs గాని loops గాని ఉంటాయి.

కుండల్ని పెట్టేందుకు గుండ్రని కుదురు (pottery ring stands), గుండ్రని ఆధారం గల పెద్ద నీటి కుండలు మొ॥ దొరికాయి.

ప్రత్యేకంగా carinated vases,
pedestalled bowls
spouted dishes మొ॥

అంతగా ప్రత్యామ్నాయికమైనవి.

మొదటి ప్రత్యామ్నాయాలుగా ఇవి అంత

③ ఆకర్షణీయమైన ఆకారాలను కలిగి ఉన్నాయి.

③ ఇనుప పరిశ్రమ

విదర్భ లో నాగపూర్ సమీపంలోని జూనపని నుంచి దక్షిణాన ఆదిచనల్లూర వరకూ (అంటే దాదాపు 1500 క్రీ.పూ. ప్రాంతం) మొత్తం అన్ని మెగాలిథిక్ సైట్స్ లో నుంచి (1) పెద్దఎత్తున ఇనుప పనిముట్లు లభించాయి. వీటి ద్వారా మనకి ఆ సైట్స్ అన్నింటిలో ఒకే లాంటి (2) (identical) పనిముట్లు వాడినట్లు తెలుస్తుంది. ఇనుప పనిముట్ల యొక్క వైవిధ్యం (3) ఈ విధంగా కనిపిస్తుంది.

1) hafting కోసం రాడ్లు ఇనుప బ్లేడ్లు కలిగిన చదునైన ఇనుప గొడ్డళ్ళు...
2) వివిధ రకాల flanged spade
3) hoe
4) spud లేదా pick axe
5) కొడవళ్ళు
6) bill hooks కొక్కెలు కొంకెలు
7) wedges
8) Cowbars
9) బల్లెములు
10) కత్తులు
11) ఉలులు
12) ఇనుప మొనల కర్ర పిడులు
13) గుండ్ల ఉచ్చులు
14) తాపుళ్లు
15) hook లాంటివలు
16) గుర్రపు కళ్లెములు
17) చీలలు
18) బాణాల కొనలు, బల్లెం కొనలు
19) ఇనుప త్రిశూలాలు మొదలైనవి.

ఇవిగాక గుర్రాలకై ప్రత్యేకమైన సామగ్రి కూడా బయల్పడింది ముఖ్యంగా జునపాని వద్ద.. ఇందులో

1) Snaffle bits
2) రెండు సంపూర్ణమైన బార్-బిట్స్ .. వీటికి ఉంగరాల చివర్లు ఉన్నాయి.
3) సగం లో దాచిన ఒక రకం బార్-బిట్ .. దీనికి looped nose-and-mouthpiece ఉంది.

సమాధుల (శ్మశానాల్లో) బయల్పడిన సమాధి సామగ్రి ఇనుప సామగ్రి యొక్క ముఖ్యలక్షణం వాటి వినియోగం. జునపాని నుంచి అదిచనల్లూర్ వరకూ అంత విస్తృత ప్రాంతంలో ఇనుప పనిముట్ల సామగ్రి యొక్క వినియోగం బాగా బలంగా పెనవేసుకున్న ఇనుప పనివారి సమూహం ఈ ప్రాంతంలో సంచరించడాన్ని సూచిస్తుంది. ఒక పండితుని ప్రకారం లోహకారులు, ప్రక్రియల మెగాలిథిక్ ప్రజలు ఇనుప ముడి ఖనిజాన్ని శుద్ధిచేసేవారు ఉపయోగించడంలో. వివిధ రకాల వైవిధ్యభరితమైన ఇనుప వస్తువుల తయారీలో మంచి నైపుణ్యం గలవారని అభిప్రాయపడ్డారు.

④ చేతి వృత్తులు (క్రాఫ్ట్)

మెగాలిథిక్ ప్రదేశాల్లో లభ్యమైన వస్తువులు నాటి చేతివృత్తులను, వస్తురూప ఉత్పత్తులను చూపిస్తాయి. ఇనుప శిధ్యాల పై కంచు తో అలంకారాలు చేశారు. గొడ్డళ్ళని బల్లెంని వేడుకగా మలిచారు. సర్పాలకి గల పాండవులకి గల గుర్తింపుగా చేసిన రాగి, కంచు గంటలు అసంఖ్యాకంగా దొరికాయి. విలువైన రాళ్ళ తో చేసిన పూసలు, కార్నీలియన్ బంగారు ఆభరణాలు కూడా దొరికాయి.

⑤ వ్యవసాయం వృద్ధి

వ్యవసాయదారులు పలు రకాల మిల్లెట్, జొన్న ధాన్యాలు, వరిధాన్యం ① పండించారు. పాలపాషాణ సమాధులు పాండవులగుళ్ళు, గదెల్లో, ② మేడల్లో పెంచారు. ① ఆదిచనల్లూర్ (తిరునెల్వేలి జిల్లా) ప్రజలు వరి ని పండించారు. అనేక మృణ్మయ పాత్రల్లో వరిపొట్టు లభించింది. కంచు పాత్రల్లో బియ్యం కూడా ఆదిచనల్లూర్ లో దొరికాయి.

⑥ సెటిల్‌మెంట్స్

మెగాలిథిక్ సంస్కృతి కొత్త సమాజాల్లో సెటిల్‌మెంట్ పద్ధతుల్లో ① మార్పుల్ని తెచ్చింది. ఎందుకంటే వీరు చరిత్రయుగ పాతకాల వారు నివాసం ఉండే నివాస ప్రాంతాలను స్థిరంగా ఏర్పాటుపెట్టడం మొదలు పెట్టారు గనుక! అంతే కాకుండా వ్యవసాయ పనుల్ని చేపట్టి పశుపోషణలు ద్వారా తమ జీవన విధానాన్ని ② కొనసాగించారు. ఈ దశ ద్వారా భారతదేశంలో లోహ చారిత్రక దశ లో మొదలవుతుంది, ఈ లోహ చారిత్రక యుగంలో లిఖిత సంప్రదాయం మొదలైంది. సంగం సాహిత్యం మెగాలిథిక్ సంస్కృతుల సమాధుల శకాల్ని ప్రస్తావించింది.

మెగాలిథిక్ ప్రజలు తాము ఏర్పాటుచేసిన పెద్ద పల్లెల్లో లో వర్తకం చేసేవారని ప్రముఖ స్థిర జీవితం వర్ధిల్లుతున్నారని 24 పండితులు అభిప్రాయ పడ్డారు. వర్తక ③ పండితులు మాత్రం మెగాలిథిక్ ప్రజలు సంచార పశుపోషకులని, వీరు ఎక్కువగా గొర్రెలు / మేకల పెంపకం పై ఆధారపడ్డారని అభిప్రాయ పడ్డారు.

మెగాలిథిక్ సమాధుల సమూహం లో కనిపించే సెటిల్‌మెంట్లను చాలా ④ పలుచని

ఆక్రమిత చెదారం (debris of occupation)

మాత్రమే ఉంది. ఇది ఆ ప్రజలు ఒక ప్రాంతంలో

చాలా స్వల్ప కాలం మాత్రమే నివాసం ఉండేవారని

తెల్పుతుంది. బహుశా ఇనుప పరిజ్ఞానం వల్ల

వారు అస్థి ప్రాంతాల్లో (5) కట్టడాలు చేపట్టడం చేసి

ఉంటారేమో! ~~అందువల్ల జనాభా పెరుగుదల~~

సంచార జాతులు [illegible] సెటిల్ అవ్వటం [illegible]

కలెక్షన్ చేయడాన్ని సూచిస్తాయనవచ్చు.

(6) మొదటి కాలం నుంచి కనపడుతున్న

పెద్ద రాతి మట్టపాత్రలు ఇక్కడి ప్రజలు వారి వారి

జీవన విధానాన్ని కొనసాగించారు. ఇనుప పనిముట్ల

వాడకం వారు వారి పరిశ్రమలకు [illegible]

ఉపయోగించేందుకు అవకాశమిచ్చింది.

శ్రీ [illegible] - [illegible]

క్రీ.శ. ఆరవ శతాబ్దాల్లో చారిత్రక దశ లోకి అడుగు

పెట్టారు. సంగం సాహిత్యంలో వీరి ప్రస్తావన ఉంది. ఇక్కడి

పురాతత్వ తవ్వకాల్లో రోమను నాణేలు దొరికాయి. దీనిద్వారా

వారు విదేశాలతో ప్రమేయం, చాలా విస్తారమైన

లో విస్తరించిన (7) వర్తక నెట్‌వర్క్‌ల లో వారు

పాలుపంచుకోవడం మనకు తెలుస్తుంది.

క్రీ.పూ. రెండవ సహస్రాబ్ది ఆఖరు క్రీ.పూ. మొదటి సహస్రాబ్ది ఆరంభం ప్రాంతం లో మెగాలిత్స్ వచ్చాయి. ఆ అస్థిపంజర అనేక శిలాయుగాల్లో పాటు ఆ సమాధుల ఆధారాలు కనిపించాయి. కొందరు పండితులు మెగాలిత్స్ ని ఒక నిర్దిష్టమైన సమూహానికి చెందినవి గా భావించారు. దక్షిణ భారత సమాధులు అనేక ప్రభావాల ప్రవాహాలను కలుపుకున్న అభివృద్ధిచెందుతున్న కాంప్లెక్స్ అని వారి అభిప్రాయం.

⑤ వ్యవసాయ వృద్ధి

ఇండియన్ ఆర్కియాలజికల్ డిపార్ట్మెంట్ మెగాలిత్ నిర్మాణాలపై వ్యవస్థీకృతంగా 1945 నుండి ప్రారంభించింది. చింగిల్పట్ జిల్లా దగ్గర పెరియ అంబలాల్లు పుదుకోట్టై & కొచ్చిన్ లలో బాగా విశాలం గా సర్వే చేశారు. కొన్ని మాన్యుమెంట్స్ ని తవ్వారు.

ఈ మాన్యుమెంట్స్ లొకేషన్ గా ప్రత్యేకమైన రాళ్ళ నేలల మీద నిర్మించడం గమనించవచ్చు. ఇవి ఇంకా ఈ నేలలు వాటంతట అవే సాగుకు పనికి రావు. అయితే ఈ మాన్యుమెంట్లు సాగునీటి చెరువు కి దగ్గర గా ఉంటూ నేలలకు కూడా దగ్గరగా ఉండటం గమనించదగింది. బహుశా ఇది దక్షిణ భాగాలలో నీటిపారుదల పద్ధతుల ③ ద్వారా వరి ని పండించడానికి ఆరంభం కావచ్చు

తొలి – దేశాంతరణాలు – ప్రవాహాలు."

✓ – శ్రీనివాసన్ & బెనర్జీ
"సర్వే ఆఫ్ సౌత్ ఇండియన్ మెగాలిత్స్"

(7) సామాజిక జీవన వృద్ధి

(Development of Community life)

- — మెగాలిత్‌లు ✓
- — అంత్యక్రియలు ✓
- — [illegible] శరం, మట్టి పాత్రలు, ఇనుప పనిముట్లు వాడకం ✓
- — వర్తకం < ఇనుప పనిముట్లు ✓ / రోమన్ నాణేలు ✓
- — ఆధారాల లేమి ✓

ఈ [illegible] మెగాలిత్స్‌లో ప్రవృత్తి అంత్య విశ్వాసాలు మొదలవుతుంది. ఇది చాలా వరకు నిజమే అయినా మెగాలిథిక్ ప్రజలు ఎలా జీవించారన్న దాని గురించి ప్రత్యక్షంగా తెలిసింది (1) చాలా స్వల్పమే, ఎందుకంటే అలాంటి నివాసప్రాంతమేదీ త్రవ్వబడలేదు. అందువల్ల ఈ మెగాలిథిక్ సమాధుల నిర్మాతల గురించి మనకేమీ తెలియడం లేదు. వారి నిర్మాణాల గురించి సమకాలీన, ప్రముఖ సాహిత్యంలోనూ వారి[illegible] లేదు. సంగం సాహిత్యం మాత్రం ఏదో కొద్దిగా వారి సమాధుల ఆచారాల గురించి ప్రస్తావించింది, అంతే!

ఆదిచనల్లూర్ శ్మశానాల ద్వారా తెలిసిన కాలం నుండి ఆయుధాలకు సంబంధ దైవం మురుగన (వేలా) వేలన్ ఈ ప్రాచీన మెగాలిథ్ ప్రజలకు తెలుసని తెలుస్తోంది. ఈ దేవుని కి ప్రత్యేక ఆయుధం త్రిశూలం, అతని చిహ్నం (emblem) అడవి fowl. ఆదిచనల్లూర్ లో త్రవ్వకాల్లో ఇనుప త్రిశూలాలతో పాటు ఇనుప ఫ్లవర్-బేసిన్, కంచు పై fowls ని చిత్రీకరించడం లభించింది. పక్షి బొమ్మల్ని మురుగన్ కు 'కావడి' ఎత్తేవాళ్ళు నగ్నంగా mouth pieces ధరిస్తారు. ఈ విధంగా మెగాలిత్స్ కాలం నుండి ఆచారంలోవున్నది మెగాలిథ్ సమాధుల్లో mouth pieces దొరికాయి.

— o —

'New Light on Megalithic Dating in India'
(Journal of Mysore University)

'The Megalithic Burials & Urn Fields of South India in the Light of Tamil Lit & Tradition'
K. R. శ్రీనివాసన్

'Megalithic Types of South India'
V. D. కృష్ణస్వామి

'Megaliths' Gordon Childe -- ఆర్కే ప్రభావాలు

Sources పల్లవి. ఆకురాతి

Archaeological sources

Exploration & excavation

19 వ శతాబ్దం లో మొదటిసారిగా ప్రాచీన సైట్స్ ని త్రవ్వడం & అన్వేషించటం మొదలైంది. చాలా కాలం పాటు ఇవి ప్రభుత్వ తరఫున గందరగోళంగా ఔత్సాహికుల చేత జరపబడ్డాయి. వీటి ప్రధాన ఆశయం శిల్పాలు మరియు వస్తువులు వాటి కళాత్మక సౌందర్యం కోసం సంపాదించటం. 1861 లో కన్నింగ్‌హామ్ నేతృత్వంలో "Archaeological Survey of India" ఏర్పాటైనా పరిస్థితిలో పెద్ద మార్పేమీ రాలేదు.

1860 లో H.P. లెమెసురియర్ అనే శైవే ఇంజనీరు సైన్య జిల్లా లో గుర్తించిన నియోలిథిక్ ని తొలి ఉపకరణ గా చెప్పవచ్చు! చెంగల్పట్టు జిల్లా లో పల్లావరం లో 1863 లో జియోలాజికల్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా ఆఫీసరు రాబర్ట్ బ్రూస్ ఫూట్ పేలియోలిథిక్ పనిముట్టుని కనుగొన్నాడు. నాటి నుంచి రాతియుగ పురావస్తుశాస్త్రం [illegible] గా చదవబడడం & జి. సర్వే అధికారుల చేత పనిముట్లు సేకరించబడడం జరిగింది.

వారి కన్నింగ్‌హాము (ప్రీ-హిస్టరీ, ప్రోటో హిస్టరీ

అవశేషాల పట్ల శ్రద్ధ నిర్లక్ష్యంగా వ్యవహరించాడు.

సింధులోని హరప్పా వద్ద అసాధారణ ప్రాచీన ముద్రలు లభించినా

వాటిని పట్టించుకోలేదు. దక్షిణ భారత మెగాలిథిక్

సమాధులు – విశిష్టమైన విలక్షణ సంస్కృతి చిహ్నాలు –

వీటిని అతడు బౌద్ధ స్థూపాల తొలి రూపాలు గా

పొరబడ్డాడు. అయితే ఇదంతా కన్నింగ్‌హామ్‌కి

ఉండిన ఆటంకాలు దేశ వైశాల్యం ముఖ్యంగా దక్షిణ

ఉత్తర భారతాన్ని చరిత్రయుగంలో సంస్కృత ప్రాచీన

సైట్లని గుర్తించడం మొదలు వారి కృషిని తక్కువగా

చూడడం కాదు.

<u>1902</u> లో <u>జాన్ మార్షల్ ఆధ్వర్యంలో</u>

<u>ASI పునర్వ్యవస్థీకరించబడ్డాక (తవ్వకాలకి కొత్త దిశ)</u>

<u>వచ్చింది.</u> <u>బౌద్ధ సైట్స్</u> <u>ప్రముఖంగా తవ్వడం కొనసాగింది.</u>

<u>సాంచి, తక్షశిల, సారనాథ్, సాహెత్-మాహెత్,</u>

<u>కసియా, పహార్‌పూర్, నలంద మొ|| చోట్ల నుంచి విస్తృత</u>

<u>బౌద్ధ కళాఖండాల్ని సంపాదించారు.</u> బౌద్ధ <u>వాస్తుశిల్పాన్ని</u>

తక్షశిల, భీటా, పాటలీపుత్ర మొ||

గూడా తవ్వారు. తక్షశిలలో బౌద్ధ నిర్మాణాలే

నాటి భీర దిబ్బ (6-5 శ|| B.C.) దాని

హారప్పాక్ సిర్కప్, ఇండో-గ్రీకులు మొదటి నగరి

ఉత్తరాలు వరకు విలసిల్లింది - ఇవి కనుగొనబడ్డాయి.

బుద్ధుని మత బోధ ప్రధాన కేంద్రం. పాటలీపుత్ర

లో రాతి స్తంభాల పై చెక్క నిర్మాణం లో ఉన్న

ఒక మౌర్య భవనాన్ని గుర్తించారు.

1921 లో హరప్పా, 1922 లో మొహంజదారో

ప్రదేశాలను గుర్తించడం లో ఈ రెండు బాగా చాలా

విస్తారంగా త్రవ్వకాలు చేపట్టారు. సింధు/హరప్పా

నాగరికతకి చెందిన రెండు పట్టణాల అవశేషాలను

వెలికితీశారు. ఇరాక్ లాంటి దేశాలలో సింధు

ముద్రలు (seals) బయటపడడం ఈ నాగరికత కాలాన్ని

క్రీ.పూ. 3 వ సహస్రాబ్ది గా నిర్ణయించడం లో

తోడ్పడింది. ఈ నాగరికత ప్రాచీనత స్పష్టంగా

తెలియడం లో ఈ ఆవిష్కరణలు గొప్ప ఆసక్తిని

కల్పించాయి. సింధ్, బెలూచిస్తాన్ లలో విస్తృతంగా

అన్వేషణలు (explorations) చేపట్టారు.

భౌగోళికంగా ఎన్నో హరప్పా కేంద్రాలతో పాటు

ప్రాక్-హరప్పా స్థలాలు ఆమ్రి, కాలిబంగన్,

అనంతర హరప్పా స్థలాలు కనుగొనబడ్డాయి.

(were discovered)

1935 లో డిటెర - పేటర్సన్ expedition

కాశ్మీరులో పనిచేసి [illegible]

[illegible] మొదటిసారిగా భూగర్భ

[illegible]

లో గుర్తించారు.

1935-37 లో సాంకాలియా [illegible]

[illegible] వైదిక [illegible] దిబ్బలు

కాంచీ / [illegible] బౌద్ధ స్థూపాలని గుర్తించారు.

1940-44 లో అహిచ్ఛత్ర త్రవ్వకాలు

K.N. దీక్షిత్ ఆధ్వర్యంలో జరిగాయి. ఇందులో

మొదటిసారిగా చారిత్రకయుగం ఆరంభం నుండి

మధ్యయుగకాలం దాకా ఏర్పడిన సాంస్కృతికల

క్రమ పరిణామం తెలిపింది.

మార్టిమర్ వీలర్ భారతదేశంలో శాస్త్రీయ

"stratigraphic" పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టారు. ఈ

పద్ధతిలో [illegible], అరికమేడు, హరప్పా, బ్రహ్మగిరి

పునః త్రవ్వకాలు చేయబడ్డాయి. [illegible]

stratigraphic [illegible]

దిబ్బ కాలాన్ని

అరికమేడు. క్రీ.శ. లోని [illegible] గ్రీకో-రోమన్

వర్తక కేంద్రం అని తెలిసింది. హరప్పా నగరం చుట్టు
పెద్ద కోట గోడ, దుర్గం-దిబ్బ బయల్పడి వారి సాంఘిక
జీవితం లో కొత్త విషయాలు తెలిశాయి. బ్రిటిష్ వారి పాలనలో
గా మెగాలిత్స్ గురించి వ్యవస్థీకృత అధ్యయనం జరిగింది.

1950 తర్వాత వేలు పురావస్తు స్థలాలు,
రాష్ట్ర శిలాయుగ కేంద్రాలు మొత్తం తవ్వడం వల్ల ఫీల్డ్ వర్క్
ఇక్కడ ASI ప్రత్యేకస్థానం కాదు. వీరందరి కృషి వల్ల
శిలాయుగ పరికరాల గురించి, ప్రోటో-హిస్టారిక్ & చారిత్రక
సంస్కృతుల గురించి ఇప్పుడు మరింత సమాచారం తెలిసింది.
అందువల్ల పైన వాడిన వివరణ పద్ధతి 1950 తర్వాత పరిస్థితులకి
సరిపడదు. అందువల్ల వివిధ సంస్కృతులని కాలక్రమంలో
తెలుసుకుని ఇంకా దాని జరిగిన పరిణామాల్ని సమీక్షించవచ్చు.
ఈ పరిణామాలు వివిధ విశేషాల కార్యకలాపాల సమిష్టి
ఫలితం కాబట్టి ఒక నిర్దిష్టమైన పని ఎవరి కృషి ఫలితమో
కచ్చితంగా చెప్పడం కష్టం. అలాగే గతంలో లాగా భారత
ఉపఖండం అంతటికీ గాక కేవలం ప్రస్తుత భారత ప్రాదేశిక
సరిహద్దులకే పరిమితమవ్వాలి.

తొలి రాతి యుగం ఈ ఆదిమ పనిముట్లు అందించే
స్థలాలు అనేకం ఉన్నా దక్షిణ, మధ్య [illegible] &
నైరుతి రాజస్థాన్ లలో కనుగొన్నారు. ఇంకా వరకూ ఫాజిల్-మనిషి
కనుగొనక పోయినా తొట్టతొలి మానవుడు ఈ నేల పై
సంచరించాడని ఆధారాలు సూచిస్తున్నాయి.

మధ్యరాతియుగాన్ని మధ్యశిలాయుగం, చిన్నరాతి, సూక్ష్మరాతి

లాగా పిలువబడి చేసారు. ఇవి

early - late stone ages మధ్య అనుసంధానాన్ని

అందిస్తాయి.

Late stone age (4000 B.C.) నాటి పనిముట్ల

వల్ల సూక్ష్మశిలా భాగాలు చాలా కాలం ఉపయోగించినట్లు

తెలుస్తుంది. ఇందులో రకాలు

1) నాన్ - జ్యామెట్రిక్ మైక్రోలిత్స్

2) పాటరీ లేని తరువాతి జ్యామెట్రిక్ మైక్రోలిత్స్

3) పాటరీతో కూడిన జ్యామెట్రిక్ మైక్రోలిత్స్ — ఇవి

వరుసక్రమంలో రావడాన్ని చూపిస్తాయి.

చివరి కాలంనాటి సంస్కృతుల్లో భాగంగా మైక్రోలిత్స్

కూడా కన్పించింది.

నియోలిథిక్ అవశేషాలు దక్షిణ భారతంలో బ్రహ్మగిరి --

సంగనకల్లు, తెక్కలకోట, ఉట్నూర్, పిక్లీహాల్, పాల్వాయి, నాగార్జునకొండ,

పయ్యంపల్లి మొ|| చోట్ల కనుగొనబడ్డాయి.

బుర్జహోం లో (క్రీ. పూ. 2 వ సహస్రాబ్ది తొలిసగం)

pit - dwellers ని కనుగొన్నారు.

కార్బన్ డేటింగ్ పద్ధతుల ఆధారంగా

నియోలిథిక్ సంస్కృతి కనుగొన్నారు.

హరప్పా సంస్కృతికి చెందిన చాలా ప్రత్యేక పట్టణాలు, ఉత్తర రాజస్థాన్, పశ్చిమ పంజాబ్, గుజరాత్‌లల్లో దిస్వరి చేయగలదు చిన్నదవుతున్న ఈ నాగరికత వ్యాప్తి ఎంతో వేగంగా తగ్గిపోతూ వస్తుంది. ఒక్క ప్రాంతంలో ఒక్క సైట్ ని వివరంగా త్రవ్వారు కూడా. గంగానగర్ జిల్లా త్రవ్వకాల్లో హరప్పా చిన్న చిన్న దానికి పూర్వ సెటిల్మెంట్లు ఉన్నాయని బయట పడ్డాయి, ఈ ప్రజలు హరప్పా నాగరికత వృద్ధిలో తప్పకుండా భాగస్వాములని తెలుస్తుంది -- అంటే హరప్పా నాగరికత నిర్మాతలు భారతీయులే!

— o —

ఉత్తర భారతంలో మొదటిగా గాం ప్రాంతంలో ఇనుపయుగసంస్కృతి అనే మొదటిదశ సమాధులతో నిండి ఉంది, ఇది వేద దండాల బట్టి మొట్టమొదటి సారిగా దక్షిణ భారతం ఇనుప దారితాయి. మెగాలిథిక్ ఇనుపయుగ స్థలాలతో నిండి కన్పిస్తుంది. నాగార్జున కొండ ఇనుపయుగ స్థలాల్లో క్రీ. పూ. మొదటి సహస్రాబ్ది కన్నడప్రాంతం వరకు క్రీ. పూ. మొదటి సహస్రాబ్ది క్రమంలో ఇనుపయుగ ప్రజల చేత నివసింపబడింది. ఈ స్థలాల కాలక్రమం గురించి ఇంకా చాలా తెలియాల్సి ఉంది. ఇప్పటి త్రవ్వకాల ఆధారంగా, సమాధుల రకాల ఆధారంగా ఇనుపయుగ స్థలాలు ఉత్తరం నుంచి దక్షిణానికి క్రమంగా వ్యాప్తి

చెందినట్లు తెలుస్తుంది. అంతేకాక [illegible] మరొక్క
చెందినవైనట్లు దక్షిణాది స్థలాలు ఉత్తరాది స్థలాల
తర్వాతివని తెలుస్తుంది.

పెద్ద పెద్ద రాళ్ళని (సహజమైన గుండ్రాళ్ళని లేదా
త్రవ్వి తీసిన రాతిస్తంభాల్ని వగైరా) వాడి సమాధుల్ని
నిర్మించడం చేత వీటిని మెగాలిథిక్ [illegible]. అయితే
ఈ సమాధుల్లో చాలా రకాలున్నాయి (ఆలిన్
పంకేయబి వర్గీకరణ). వాటిలో కొన్నిటిని రాతి
రాళ్ళతో ఏర్పరచిన [illegible] లేవు! మెగాలిథిక్ [illegible]
పిలువబడతాయి — వాటి ఉద్భవ ప్రాంతాలు
[illegible] వల్ల ఉదా: [illegible], [illegible],
ఇక్కడ ఉన్నాయి.

మెగాలిథిక్ సమాధుల విశాలమైన
[illegible] విస్తరణ — వాటి లో
ఒకేచోట నివాసస్థలాలు చాలా లేకపోవటం కన్పించడం.
దొరికిన కొన్ని అడ్డపాటి నివాసస్థలాలు కూడా
ఆధారాల ప్రకారం వారు ఒక్క చాలా కొద్ది
కాలం మాత్రమే స్థిరనివాసులుగా ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది.
[illegible] ఈ సమాధుల నిర్మాతలు చాలా
[illegible] ② [illegible] కలిగిన
వరకూ వింధ్య — నర్మదా [illegible]

ప్రస్తావనలు ~~అన్ని~~ తెలుస్తాయి.

ఇందువల్ల ఈ మెగాలిథిక్ ప్రజల సామూహిక, సాంఘిక పరిస్థితుల్ని మనం వారి సమాధి నిర్మాణాల ద్వారానే ఎక్కువగా తెలుసుకోవచ్చు. సమాధుల పరిమాణం (magnitude of the burials) ఆధారంగా చాలా పెద్ద సమూహాలు (communities) ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది, వారిని "clans" గా చెప్పవచ్చు, (may be characterized as clans). ఈ విధమైన సాంఘిక హోదాల క్రమం (ranking) మెగాలిథిక్ సమాజంలో ఉండేదని చెప్పవచ్చు. "clan" లేదా "lineage" ప్రముఖులు ఉన్నత హోదాల్ని అనుభవించేవారు. సమాధుల సమూహాల్లో పెద్ద సమాధులు ఉన్న ఆధారాల ద్వారా నాటి మెగాలిథిక్ సమాజంలో ఉన్నత హోదాలు కలిగి ఉండేవని చెప్పవచ్చు. ముఖ్యంగా ఈ విధంగా మెగాలిథిక్ ప్రజల జీవితంలో వ్యవసాయం లేదా పశుపోషణ భాగంగా ఉండేదని మనం వారి ఇనుప పనిముట్ల ద్వారా తెలుస్తుంది.

ఇనుప సాంకేతికత బాగా వృద్ధి చెందింది.
మొత్తం ప్రపంచమంతా ఇవి ఆశ్చర్యకరమైన ఏకరూపత (Uniformity) ని చూపిస్తున్నాయి. ఇనుప పనిముట్లలో, ఆయుధాలు కొంచెం తేడా గా విస్తృతమైన వైవిధ్యమైన వెరైటీ ని చూపిస్తున్నాయి.

ఇనుప సాంకేతిక విస్తృత ప్రాంతాల్లో వ్యాపించడం ఇది అంత విస్తృత ప్రాంతం అంతటా ఇది అద్భుతమైన ఏకరూపతను చూపడం ప్రత్యేకమైనది. దీని వల్ల (ప్రాంతీయ) సాంకేతిక విషయాలు కూడా తెలుస్తోంది మరియు వర్తక నెట్‌వర్క్ అభివృద్ధి చెందిందని నిరూపిస్తున్నాయి.

కాంస్యపు లోహం

బంగారం, వెండి, రాగి, కంచు తో చేసినట్టి ఆభరణాలు, కళాకృతులు లాంటి ప్రతిష్ఠాత్మక విలాసవంతమైన వస్తువులని తయారు చేయడంలో వాడారు. మెగాలిథిక్ కాలపు పెయింటింగ్స్ లో etchings -- ఇవి మనకు వారి సమాధుల్లో ప్రమాణంలోనే ఉన్న రాతి నిర్మాణాల్లో కనిపిస్తున్నాయి,

కాని ఈ ప్రాంతపు కొత్తరాతియుగపు ప్రజల నుండి వేరు చేయడం కష్టమవుతుంది.

మెగాలిథిక్ స్థలాల్లో ఒక విశిష్టమైన ప్రమాణ మాధ్యమం గా పెద్ద సంఖ్యలో కన్పించే మట్టిపాత్రల మీది "graffiti marks" ను చెప్పుకోవాలి. మళ్ళీ ఈ graffiti లో విశేషం ఏమిటంటే చాలా చాలా దూరంలో ఉన్న ప్రాంతాల్లో దాదాపు అచ్చం ఒకేలా ఉన్న (identical) graffiti కనిపించడం. ఈ గ్రాఫిటి లో కొంత ఇంతకు ముందరి క్రీ.పూ. 2,3 సహస్రాబ్దాల కి చెందిన సింధునాగరికత మొదలుగు ఇంతకు ముందరి సంస్కృతుల నుంచి కొనసాగింపుల్లా కనిపిస్తుంది.

పల్లవి · ~~చరిత్ర~~ Paper-I chapter-2

Pre-history and ~~and~~ proto history

(Combining)

Hunting and gathering (paleolithic and mesolithic) ఆహార సేకర్తలు

8/10/08

వేటగాళ్లు - ఆహారాన్ని సేకరించేవాళ్లు

మానవులు ఆహారోత్పత్తిని ప్రారంభించడానికి దాదాపు 10,000 సం|| క్రితం వరకు కూడా మానవులు ప్రకృతి వనరులపై ఆధారపడి జీవించేవారు. కందమూలాలు, దుంపలు, పండ్లు, తేనె మొదలైన పదార్థాలను ప్రకృతి నుంచి సేకరించుకునేవారు. అడవి పరిసరాల్లో జీవించే జంతువులు, పక్షులు, చేపలను వేటాడేవారు. వేటగాళ్లు - ఆహారాన్ని సేకరించేవాళ్లు సంచారులుగా సంచరించేవాళ్లు. వాళ్ళ ఆహారం సంపాదించే పద్ధతుల్లో ~~...~~ మార్పు వచ్చింది -

(ఆహారసేకర్తలు)

వేటగాళ్లు - ఆహారాన్ని సేకరించేవాళ్లు

వాళ్లు ఉపయోగించిన రాతి పనిముట్ల అవశేషాల ఆధారంగా ~~వర్గీకరించడానికి (రాతి రకాలను, ...)~~ ఆ కాలాన్ని పాతరాతియుగం (paleolithic age) మధ్యరాతియుగం (mesolithic age) అని పురావస్తు శాస్త్రవేత్తలు వర్గీకరించారు.

పాతరాతి యుగం:

మొదట ఉపయోగించిన పనిముట్ల ప్రస్తావనని, ... వచ్చే మార్పుల పద్ధతులని ఆధారంగా చేసుకొని

పరిశీలిస్తే భారతదేశంలో పాతరాతి యుగాన్ని మూడు
దశలుగా విభజించవచ్చు.

(i) మొదటి దశ తొలి పాతరాతి యుగం [illegible]
(క్రీ.పూ. 6,00,000 నుండి క్రీ.పూ. 60,000 వరకు)

(ii) రెండవ దశ మధ్య పాతరాతి యుగం
(క్రీ.పూ. 1,50,000 నుండి క్రీ.పూ. 40,000 వరకు)

ఎగువ (iii) పాతరాతి యుగం (మూడవ దశ)
(క్రీ.పూ. 45,000 నుండి 10,000 వరకు)

క్రింది పాతరాతియుగం: ఈ దశలో వాడిన పనిముట్లలో
ముఖ్యమైనవి చేతి గొడ్డళ్ళు, చీల్చడానికి, నరకడానికి
ఉపయోగించిన పనిముట్లు. వీటిని ముడిరాళ్ళ
(core) నుండి గాని రాతిపెచ్చులు గాని ఉపయోగించి
చేయబడినాయి. ఈ రాతి పనిముట్లను
ప్రధానంగా నరకటానికి, తవ్వటానికి, జంతువుల
చర్మాలు ఒలవటానికి ఉపయోగించారు.

క్రింది పాతరాతియుగం నాటి స్థలాలు మూడు
రకాలుగా ఉన్నాయి.

a) ఆవాస స్థలాలు [illegible] రాతి షెల్టర్లు
ఉండవచ్చు లేదా బయలు ప్రాంతాలు కావచ్చు

b) ముడి సరుకులు (ముడిరాళ్ళు) దొరికే
ఫ్యాక్టరీ స్థలాలు

(c) ఆవాస స్థలాలు మరియు ఫ్యాక్టరీ స్థలాలు
రెండూ లక్షణాలను కలిగిన స్థలాలు
మొదలైనవి.

రాతి పెళ్ళలు తయారీకి బాగా అనుకూలమైన
ఆదిమానవునికి ఉపయోగపడిన గుండ్రవట్లు.
ఈ విధంగా రాతి పనిముట్లు తయారు
చేయడానికి ఆ కాలం వాడిన ముడి సరుకులు:
క్వార్ట్జైట్, చెర్ట్, ఇసుకరాయి, క్వార్ట్జ్
మరియు బసాల్ట్ (besalt) మొదలైనవి వాడారు.

క్రింది పాతరాతియుగానికి సంబంధించిన ముఖ్య స్థలాలు
ప్రదేశాలు

(i) కాశ్మీర్లోని పహల్గామ్

(ii) ఉత్తరప్రదేశ్ - అలహాబాద్ జిల్లాలోని బేలాన్ లోయ (Belan valley)

(iii) మధ్యప్రదేశ్ - హోషంగాబాద్ జిల్లాలోని ఆదంగర్హ్ (Adamgarh) & భీంబేట్క (Bhimbetka)

(iv) కర్ణాటక లో గుల్బర్గా జిల్లాలోని హున్స్గి (Hunsgi)
ఇసాంపూర్, ఘటప్రభ పరివాహకాలు (కర్ణాటక)
కొన్ని స్థలాలు ముఖ్యమైనవి.

(v) తమిళనాడులోని అత్తిరంపాక్కం ప్రసిద్ధి
చెందిన స్థలాలు.

(vi) రాజస్థాన్లోని నాగౌర్ జిల్లాలో 16 R మరియు
సింగి తలావ్ (Singi Talav) స్థలాలు.

(ii) మధ్య పాతరాతి యుగం : ఈ యుగానికి చెందిన పనిముట్లు సాధారణంగా రాతిఫలకల మీద ఆధారపడి ఉంది. ఈ ఫలకలు భారతదేశంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో లభిస్తున్నాయి. వీటి మధ్య ప్రాంతీయ భేదాలు కూడా ఉన్నాయి. ఈ కాలానికి చెందిన ముఖ్యమైన పనిముట్లు :

a) చిన్న, మధ్య తరహా సైజులో ఉన్న చేతి గొడ్డళ్లు

b) ప్రత్యేకమైన కోత పనిముట్లు, మొనదేలిన పనిముట్లు

c) తవ్వటానికి, గోకటానికి పనికివచ్చే పనిముట్లు

వీటిలో గోకటానికి పనికివచ్చే పదును కలిగిన పనిముట్లు, శూలాల్లాగా మొనదేలిన పనిముట్లు ఎక్కువగా లభిస్తున్నాయి.

మధ్య పాతరాతి కాలంనాటి పనిముట్లు ముఖ్యంగా రాజస్థాన్, ఉత్తరప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, ఒరిస్సా, ఆంధ్రప్రదేశ్, కర్ణాటక ప్రాంతాలలో లభ్యమైనాయి.

మధ్య పాతరాతి కాలం నాటి పరిశ్రమలు క్రింది పాతరాతియుగం పరిశ్రమలనుండి అభివృద్ధి చెందినవి. ఈ స్థలాలలో మానవులు ఎక్కువ కాలం ఉండటానికి నివాసం కొనసాగించారు.

మధ్య పాతరాతి యుగానికి చెందిన కొన్ని

అటువంటి ముఖ్యమైన స్థలాలు (ii)

ఎ) మధ్యప్రదేశ్ లోని హోషంగాబాద్ జిల్లాలోని
భీంబెట్కా (భూపాల్ కు దగ్గరలో)

బి) అనగవాడి లో బాగల్ కోట్ స్థలము
(Anagawadi) (Bagalkot)
గుజరాత్ లో ... కర్ణాటక

సి) ఒరిస్సా ప్రాంతం ...
గుజరాత్ - ఒర్సంగ్ (orsang)
లోయ వద్ద భండార్ పూర్

పై పాత రాతియుగం : ఆయుధాలు
సాంకేతిక పరిజ్ఞానంలో చెప్పుకోదగ్గ
మార్పు వచ్చింది ... తయారుచేసే
కోర్ (core) నుండి సమాంతర పార్శ్వ
బ్లేడులు తయారుచేయబడినవి.
(parallel sided blades)

పై పాతరాతియుగం పనిముట్లు
పలకలు (... సెం.మీ వరకు
పొడవు), కత్తులు, మొనదేలిన పోగరలు
(burins), సన్నని రాళ్ళు, గోకుడు రాళ్ళు
... మొదలైన సాధనాలు ముఖ్యమైనవి
ముఖ్యమైనవి

ఈ పనిముట్లు రాజస్థాన్, గంగా లోయ, బేలాన్

ఆసియాలో కొన్ని ప్రాంతాల్లో, సెంట్రల్ మరియు
పశ్చిమ యూరోపియా, గుజరాత్, ఆస్ట్రేలియాస్,
కర్ణాటక లలో కనుగొనబడ్డాయి.

శిలాయుగానికి చెందిన అద్భుతమైన
చిత్రాలు ఏమిటంటే ఒక [illegible] సం. ల వయస్సు గల
రాతిచిత్రాలలో చిత్రించబడిన పశుల వేట
ప్రాచీనకాలం. భీమ్ కొండల వద్ద [illegible]
[illegible] వ్యక్తి కాలంలో [illegible] ఉపయోగించారం
లో ఒక సహజమైన రాయి ముక్కను వాడినారు
ఇది చాలా ఆసక్తి కలిగించింది. మరియు
ఈ రాయిని [illegible] / [illegible] శిలాయుగపు
చివరిలో నివసించిన మానవులు ఉపయోగించినట్లు

మధ్యరాతియుగం
మానవుని జీవన విధానము: పాత రాతియుగం మానవులు
ప్రధానంగా వేటాడుట, ఆహార సంపాదన ద్వారా
జీవించారు. పెద్ద పెద్ద జంతువులు [illegible] కలిగిన
జంతువుల [illegible] (గిట్టలు) గల
ఉదా: అంగులేట్స్ (ungulates) అనే రకమైన జంతువుల
దృష్టి కేంద్రీకరించారు. ఉదా: దుప్పి (deer),
జింక, పశువులు మొ|| వాటిని కూడా వేటాడేవారు.
ఎద్దు, దున్నపోతు, నీలగాయ్, సంబార్, అడవిపంది
మొదలైన జంతువుల ఎముకలు [illegible] ల ఎముకలు. కొన్ని
[illegible], [illegible], చేపలు వారి ఆహారం

ఉదాహరణ: ఇంకా లేని వృక్ష సంబంధమైన పండ్లు, తంగేడుపూవులు, దుంపలు, కాయలు, పప్పు ధాన్యాలు మొదలైనవి తినేవారు.

వీరు చిన్న సంఘాలుగా నివసించేవారు. సంచారులు వేటలో కూడా సంఘాలుగా వెళ్లి జంతువులని వేటాడేవారు.

10/9/08

మధ్యరాతి యుగం - వేటగాళ్లు పశుపాలకులు (సుమారు క్రీ.పూ 9000 నుండి క్రీ.పూ 2000 వరకు)

మధ్యరాతి యుగం సుమారు క్రీ.పూ 8000 ప్రాంతంలో ప్రారంభం అయింది. పాతరాతి యుగానికి, కొత్త రాతియుగానికి మధ్య వచ్చింది కాబట్టి / సంధి కాలం గా ఈ మధ్యరాతి యుగం. రాతియుగంలో 3వ దశ (మధ్య పాతరాతి యుగం)

మధ్యరాతి యుగం ప్రపంచ దేశాలలో సుమారు క్రీ.పూ 9000 ప్రాంతంలో మొదలైంది. వాతావరణం ① ఉష్ణోగ్రత పెరిగి వెచ్చగా, పొడిగా తయారైంది. వాతావరణంలో వచ్చిన మార్పుల వల్ల చెట్లు చేమల్లో జంతుజాలంలో కూడా మార్పులు వచ్చాయి. అందువల్ల మానవులు కొత్త ప్రాంతాలకు వెళ్ళగలిగారు. ఇది మధ్యరాతి యుగానికి దారితీసింది.

మధ్యరాతియుగానికి చెందిన ప్రత్యేకమైన ② పనిముట్లు చిన్న పరిమాణంలో ఉన్నాయి. సాధారణంగా 1 cm నుండి 5 సెం.మీ పరిమాణం కలిగి ఉన్నాయి "parallel sided blades" గాని త్రిభుజం ఆ పరికరాల ఆకారంలో ఉన్నాయి. ~~[illegible]~~

చర్ట్ (chert), ~~chat~~ చాల్సెడొని (chalcedony), క్రిస్టల్ (crystal), jasper, carnelian, agate వంటి [illegible]

core నుండి [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (lunates), [illegible] (trapezes), triangles, [illegible]

[illegible] (arrow heads)

(3) [illegible]

[illegible]

[illegible]

(4) [illegible]

[illegible]

ఈ యుగానికి చెందిన [illegible]

[illegible], [illegible], [illegible], [illegible]

[illegible], [illegible], [illegible] [illegible]

ఈ యుగానికి చెందిన ముఖ్య [illegible]:

(ii) [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~

[illegible] (5)

* (iii) [illegible] బేగరి (Begari) (VVIMP site)

(iii) ఉత్తర ప్రదేశ్ లోని Sarai-Nahar-Rai

(iv) ఆంధ్రప్రదేశ్ - కర్నూలు జిల్లాలోని రేణిగుంట.

జీవన విధానం : ఈ కాలానికి చెందిన మానవులు చేపలు పట్టడం, ప్రాథమిక వ్యవసాయం లేదా, పశువుల పెంపకం మొదలైనవి చేపట్టారు. శిలాయుగం అంతం కాలానికి వారు సూక్ష్మశిలా పనిముట్లను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (చిత్రలేఖనాలు) [illegible]

భీంబేట్కా (రైసెన్ జిల్లా) మధ్యప్రదేశ్ (M.P.) గుహల నుండి మధ్య శిలాయుగానికి చెందిన [illegible] [illegible] [illegible] (సుమారు క్రీ.పూ 6000 సంవత్సరాల) చిత్రాలు లభ్యమైనాయి. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

మధ్య శిలాయుగంలో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(7) చిన్న కుటుంబాల [illegible], [illegible]

మధ్యరాతి యుగంగా గుర్తించబడిన కాలం

మధ్యరాతి యుగ [illegible] [illegible] పనిముట్లు, గొడ్డళ్లు, [illegible], [illegible], [illegible],

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]

[illegible] [illegible], [illegible] ఈ యుగపు

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]. ఈ [illegible] కుటుంబాల [illegible]

[illegible], [illegible], [illegible], [illegible],

[illegible] [illegible] ఈ యుగం [illegible]

[illegible] [illegible].

చారిత్రక పూర్వ దశలోని

పాత రాతి యుగం: [illegible] చిత్రాలు, రాతి గోడలపై గీసిన చిత్రాలు ఆ నాటి ప్రజల

జీవన విధానాన్ని, వారి సాంఘిక జీవన విధానాన్ని

[illegible] తెలియజేస్తాయి. ఇలాంటి చిత్రాలు

పై పాతరాతి యుగానికి చెందినవి. చారిత్రక పూర్వదశకు

చెందిన అనేక చిత్రాలు [illegible]. కాని

మధ్యప్రదేశ్‌లోని భీంబెట్కా అద్భుతమైన ఉదాహరణ.

ఇది భోపాల్‌కు దక్షిణంగా 45 కి.మీ. దూరంలో

వింధ్య పర్వత సానువుల్లో ఉంది. [illegible] 10 వే. [illegible]

ఉంటలలో కలం [illegible] గా చిత్రాల [illegible]

రాతి పెట్టెలు ఉన్నాయి. చిన్న [illegible] అనగా

చెందిన చిత్రాల ఒక వరుస క్రమంలో

ప్రదర్శించడం [illegible] ఉంది.

[illegible] రాతిపెట్టెలు [illegible] అనగానే [illegible]

పరిశోధ I [illegible] అనగా [illegible]

ఎనక పై పాత రాతియుగం (నూతన) చెందిన ఈ చిత్రాల

ఆదిమానవుల నివాస ప్రాంతం గుహల లో కనిపించింది.

ఈ చిత్రాలలో ముఖ్యంగా అడవి జంతువులు,

జింకలు, పులులు, దున్నలు, ఏనుగులు

చిత్రించబడ్డాయి. ఈ చిత్రాల ఆకారాలు సాధారణంగా

పెద్దవిగాను 2 లేక 3 మీటర్ల పొడవైన ఉన్నాయి.

ఈ చిత్రాల [illegible] రాతి [illegible]

[illegible] చిత్రాల [illegible] ప్రధాన జీవనాధారం

[illegible] ఉంది. ఈ చిత్రాలలోని వ్యక్తులు

స్త్రీలు, పురుషులు [illegible]

[illegible] చిత్రాలలో [illegible]

[illegible]

చిత్రకళను బట్టి పాతరాతియుగానికి చెందిన

మానవులు వేటగాళ్ళుగా సమూహాలుగా

జీవనం సాగించారని. [illegible] గుహలలో ఉండి

జంతువుల, పక్షుల పై ఆధారపడి [illegible]

వారని తెలుస్తుంది.

④ ఈ చిత్రాల్లో కొన్ని వేటాడే దృశ్యాలున్నాయి. ఆదంగర్ (మధ్యప్రదేశ్) కు చెందిన రాక్ షెల్టర్ [illegible] పేరు చిత్రాల్లో పెద్ద జంతువులను వేటాడే [illegible] మనుషులు కలిసి వేటాడేవారని తెలుస్తుంది. జంతువుల చిత్రాలు అద్భుతమైన [illegible] ఉత్సాహంతో కొన్ని పూర్తిగా నింపేవారు. కొన్ని పాక్షికంగా అడ్డగీతలతో పాక్షికంగా నింపేవారు. మనుష్యుల చిత్రాలు ఎక్కువగా అస్పష్టమైన రూపాల్లో [illegible] వారిని hatched body తో గీశారు.

IMP: పాత రాతియుగం, మధ్య రాతియుగం సంక్షిప్త సమాచారం కోసం చూడు P-40 EHI-02 Vol (1). IGNOU

(మధ్యరాతి)

1. వేటగాం, [illegible] ఆహారసేకరణ
2. మైక్రోలిత్స్ 1cm to 5cm
3. కొత్త పరికరాలు బ్లేడ్లు, ట్రెపీజ్, A, త్రికోణాలు
4. కాంపోజిట్ టూల్స్
5. బాగోర్
6. మధ్య క్రీ.పూ. 6000 ప్రాంతంలో బాగోర్, ఆదంగర్
7. చిన్న జంతువుల వేటాడ్డం
8.

మధ్యరాతి యుగం rock art — పల్లవి

మధ్యరాతియుగం మానవులు నివసించిన రాక్ షెల్టర్లలో కనుగొన్న చిత్రకళ, రాతిని తొలిచిన ఏర్పడిన చెక్కడాలు ఆ కాలం నాటి మానవుల సామాజిక జీవనాన్ని, ఆర్థిక కార్యకలాపాలను తెలియజేస్తాయి. (i) భీమ్‌బెట్కా (మధ్యప్రదేశ్ భోపాల్‌కు దక్షిణంగా 45 కి.మీ. దూరంలో వింధ్య పర్వత పాదభూమి),

(ii) ఆదంగర్ (మధ్యప్రదేశ్ హోషంగాబాద్ జిల్లా)

(iii) ప్రతాప్‌గఢ్ (ఉత్తరప్రదేశ్) వద్ద సరాయ్ నహర్ రాయ్

(iv) మిర్జాపూర్ (M.P)

మొదలైన ప్రాంతాలు మధ్యరాతియుగం కళకు, చిత్రకళకు మంచి నిదర్శనాలు.

రాతిపై చిత్రకళ, రాతిని తొలిచిన ఏర్పడిన చెక్కడాలు వేట, ఆహార సంపాదన, చేపలుపట్టడం ఇంకా ఇతర మానవ కార్యకలాపాలను ప్రతిబింబిస్తున్నాయి. ముఖ్యంగా భీమ్‌బెట్కాలో చిత్రకళ చాలా ఎక్కువగా బయటపడింది. వరాహాలు, గేదె, కోతి, నీలగాయి వంటి పెద్ద జంతువులు తరచుగా చిత్రించబడ్డాయి.

రాతిపై చిత్రకళ, రాతిని తొలిచిన ఏర్పడిన చెక్కడాలలో లైంగికత, శిశుజననము, శిశు పెంపకము,

(burial ritual)
అంత్యక్రియల కార్యకలాపాలు
చిత్రించబడ్డాయి. వీటన్నింటిని బట్టి
పాత రాతియుగం కాలం నాటి కంటే
మధ్య రాతియుగం కాలంలో సామాజిక నిర్మాణం
కొంత స్థిరత్వం పొందినట్లు తెలుస్తుంది. మధ్య
రాతియుగం మానవుల మత విశ్వాసాలు పరిణామం
వారి భౌతిక పరిస్థితుల (material
conditions) తో ముడిపడి ఉన్నాయని భావించవచ్చు.

Beginning of Agriculture [illegible]

Neolithic age / culture (కొత్త రాతి యుగం)

10/12/08

([illegible] పనిముట్ల [illegible] [illegible] కొత్త రాతియుగం)

(వ్యవసాయం ప్రారంభం కొత్త రాతియుగం)

క్రీ.పూ. 9000 ప్రాంతంలో ప్రారంభమైంది. [illegible]

ఉపఖండంలో క్రీ.పూ. 7000 ప్రాంతంలో ప్రారంభమైనట్లు

చెప్పవచ్చు) భారత ఉపఖండంలోని కొత్త రాతియుగపు

ప్రాంతాలను [illegible] నాలుగు (4) [illegible] విభజించవచ్చు

(i) వాయువ్య ప్రాంతం

(ii) గంగా నది లోయ ప్రాంతం

(iii) [illegible] [illegible] తూర్పు ప్రాంతం

(iv) దక్షిణ భారత ప్రాంతం

(i) వాయువ్య ప్రాంతం: ఉపఖండంలోని ఈ ప్రాంతంలో

(ప్రస్తుతం ఆఫ్ఘనిస్తాన్, పాకిస్తాన్) మొట్టమొదట

గోధుమ, బార్లీ పండించినట్లు ఆధారాలు లభించిన

[illegible] బెలూచిస్తాన్‌లోని

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] క్రీ.పూ. 7000 నాటికే [illegible]

కొత్త రాతియుగపు [illegible] ప్రదేశాలు

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] 1500 [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లాగా
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] క్రీ.పూ. 6000 [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
క్రీ.పూ. 5000 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] కొత్త రాతియుగ [illegible]
ఉత్తర బుర్జహోం (Burzahom), [illegible]
శ్రీనగర్‌కి 16 Km దూరంలో ఉంది

→ శ్రీనగర్‌కు ఆగ్నేయంగా 41 కి.మీ. దూరంలో ఉంది (41 km)
(Gufkral) గుఫ్‌క్రాల్ అనగా కుమ్మరి గుహ. C-14
పద్ధతి ద్వారా దీని కాలము క్రీ.పూ. 2500 – 1500 గా
నిర్ధారించారు. ఈ స్థలంలో ఆనాటి మానవులు
గుంటలలోను, ఉపరితలంపైన గుడిసెల్లోను
నివసించేవారు. ఈ గుంటల [illegible]
[illegible] (గుడిసె)వారు. [illegible]
చెందిన రాతి పనిముట్లు (ఎముక పనిముట్లు
[illegible] ఎముకలతో చేసిన
[illegible] పనిముట్లు, [illegible]
[illegible]
[illegible]
ఈ (కాలంలో) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (ఎముకలతో చేసిన [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

(ii) గంగా నది లోయ సంస్కృతి:

ఉత్తర ప్రదేశ్ లో [illegible] గంగా లోయ ప్రాంతం లోని

మహాగర (Mahagara), చోపాని మాండో

(Chopani Mando) మరియు కోల్డిహ్వా (Koldihwa)

[illegible] ప్రదేశాలు.

కోల్డిహ్వా లో వరి క్రీ.పూ 6500 సంవత్సరాల

నాటి పండించబడ్డ [illegible] తెలుస్తున్నాయి. [illegible]

వరి పండించిన [illegible] క్రీ.పూ

[illegible] క్రీ.పూ 4500

[illegible] మహాగర

[illegible] పండించబడ్డ [illegible].

కోల్డిహ్వా మహాగర ల వద్ద లభించిన

[illegible] పశువులు, గొర్రెలు,

మేకలు [illegible] తెలుస్తోంది

మహాగర లో పశువుల [illegible]

(cattlepens) [illegible] లభించింది

వింధ్య మరియు గంగా లోయల [illegible]

[illegible] క్రీ.పూ 2000-1600

[illegible]

తెలుస్తుంది [illegible]

[illegible]

[illegible] తెలుస్తున్నాయి.

బురాండ్ వద్ద అలికిన నేలలు (mud floors), మట్టి పాత్రలు,

చరిత్ర పూర్వయుగంలో ఉన్న పరికరాలు (మైక్రోలిత్)

[illegible]

పరికరాలు, మెరుగుపెట్టిన [illegible] సన్నని బద్దలు.

బురాండ్ వద్ద గోధుమ, బార్లీ, వరి సాగుచేసిన

ఆధారాలు. బురాండ్, సెను వారి వద్ద

వద్ద లభించిన [illegible]

[illegible]

(iii) తూర్పు ప్రాంతం: అస్సాం, గారో కొండలు, [illegible]

రాజ్‌మహల్ కొండలు [illegible] లభించాయి.

కాలం సుమారు క్రీ.పూ. 2000.

[illegible]

(iv) దక్షిణ భారతం: దక్షిణ భారతదేశంలో

[illegible] కాంస్య యుగానికి సంబంధించిన

[illegible] ప్రదేశాలు

(1) ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని నాగార్జునకొండ, ఉట్నూర్, [illegible]

[illegible] నాగార్జునకొండ [illegible]

(ii) కర్ణాటక రాష్ట్రంలోని [illegible], మస్కి,
టి. నర్సిపూర్, సంగనకల్లు, హల్లూరు
(బ్రహ్మగిరి [illegible])

(iii) పైయంపల్లి (తమిళనాడు)

తామ్ర యుగము [illegible] ~~క్రీ.పూ 2600~~
~~[illegible] 1000 [illegible]~~ [illegible]
క్రీ.పూ 2600 - క్రీ.పూ 1000.
[illegible]

(4) [illegible] క్రీ.పూ 2500 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(5) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(బి) మాధ్యమ దశ కాలం సుమారు క్రీ.పూ. 1500

బూడిద రంగు మట్టిపాత్రలు, ఈ దశలో వాడు

కలోకి వచ్చాయి. మొదటి దశలో

కొత్త రాతియుగానికి చెందిన పనిముట్లతో

పాటు రాగి ఉపకరణాలు కూడా లభ్యమైనాయి. నీటిని నిల్వ

వ్యవసాయం ... (రాయి ...) సంరక్షణ

పాటు, ఉలవ, పెసర కందులు పండించారు

పొందారు.

చివరి రెండు దశలలో నాగార్జున కొండ వద్ద

జనవాసం కోసం ఉపయోగించిన గుంటలు ...

గుండ్రని స్తంభాల మట్టి, కర్రలతో నిర్మించిన గుడిసెలు

కనుగొనబడ్డాయి.

దక్షిణ భారతదేశంలో కొత్త రాతియుగానికి

చెందిన వ్యవసాయదారులు పండించిన పంటలు

రాగి, వీరు పండించిన గుర్రపు ఉలవలు

సజ్జ, జొన్న, పెసర, ఉలవలు, కొండ వాలులు

మెట్లుగా చేసి (terracing) వ్యవసాయం

చేశారు. పశువుల పెంపకం, సాగు చేయడం

జరిగింది. పశువులు, గొర్రెలు, మేక, గేదె, గాడిద,

పంది, గుర్రం మొ|| జంతువులు మచ్చిక చేయ

బడ్డాయి. నర్సు... ... ప్రధాన కేంద్రాలు

ఉట్నూర్, కొడెకల్, కుప్‌గల్ మొదలైనవి

కొత్త రాతియుగానికి చెందిన స్థలాలు

కప్పలు

సమీప [illegible] బూడిద దిబ్బలు (ashmounds)
కనుగొనబడ్డాయి. ఇవి పశువుల [illegible] ఉన్న
స్థానాలని భావిస్తున్నారు. [illegible]
[illegible] (బూడిద [illegible]) [illegible]
[illegible])
[illegible] [illegible] బూడిద
దిబ్బలు [illegible]
[illegible]
[illegible]
ఉండవచ్చు

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

14/10/08

The Chalcolithic cultures of India

కొత్త రాతియుగం చివరి దశలో లోహాలలో ~~మొదట రాతి పనిముట్లతో పాటు (లోహాలలో)~~ మొదట ఉపయోగం ప్రారంభం అయింది. దీని మొదటి ఉపయోగం లోకి వచ్చిన లోహం రాగి. రాతి పనిముట్లు, రాగి పనిముట్లు కలిసిన పనిముట్లు వీరు (వీరి సంస్కృతి) ఉపయోగించారు. ~~ఈ కాలాన్ని రాతి-రాగి యుగం అని పిలుస్తారు~~ వీటిని రాతి-రాగి యుగ సంస్కృతులు (Chalcolithic cultures) అంటారు. భారత దేశంలో రాతి-రాగి సంస్కృతులు బయల్పడిన ప్రాంతాలు స్థలాలు ఐదు విభాగాలుగా విభజించవచ్చు.

(i) ఆగ్నేయ రాజస్థాన్ (అహర్, గిలుంద్ స్థలాలు ముఖ్యమైనవి)

(ii) మధ్య ప్రదేశ్ పశ్చిమ భాగం (మాళ్వా, కాయథా, ఎరాన్ స్థలాలు)

(iii) పశ్చిమ మహారాష్ట్ర (అహ్మద్ నగర్ జిల్లాలోని జోర్వే, నెవాసా, దైమాబాద్, పూణే జిల్లాలోని చందోలి, సోనెగావ్, ఇనాంగావ్)

(iv) దక్షిణ భారతం

పల్లవి

(v) తూర్పు భారతం

ఈ రాగి-రాతి సంస్కృతులలో కొన్ని
హరప్పా సంస్కృతికి సమకాలీనమైనవి కాగా
కొన్ని హరప్పా సంస్కృతి అనంతరకాలానికి
చెందినవి. సింధు పరిసర ప్రాంతాలలో
వెలసిన హరప్పా నాగరికత క్షీణించాక
ప్రదేశాలలోని పలు భూభాగాల ఆధారంగా
నగరీకరణం వెలుగొందింది. హరప్పా [illegible] వారు
ఉపయోగించారు. అయితే రాగి-రాతి సంస్కృతులు
హరప్పా సంస్కృతికి భిన్నమైనవి. ఈ సంస్కృతులు
ప్రాథమికంగా గ్రామీణ జీవనానికే సంబంధించినవి.
ఈ సంస్కృతులలో పశ్చిమభారతంలో మాళ్వా సంస్కృతి
ప్రారంభమై క్రీ.పూ 1400 సంవత్సరాలనాటిది
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] జోర్వే [illegible]
క్రీ.పూ 1500 - క్రీ.పూ 900 కాలానికి చెందినవి.
ఈ భిన్న ప్రాంతాలలో చెందిన రాగి-రాతి సంస్కృతులలో
కొన్ని ముఖ్య లక్షణాలు క్రింద పేర్కొనబడ్డాయి.
(1) ఈ సంస్కృతులకు చెందిన ప్రజలు
రాతితో చేసిన చిన్న పనిముట్లను, లోహాలను
ఉపయోగించారు. వీరిలో రాతి కత్తులు ([illegible]
[illegible]) ప్రాముఖ్యత వహించాయి. [illegible]
ముఖ్యంగా దక్షిణ భారతదేశంలో రాతికత్తులు

పరిశ్రమ బాగా అభివృద్ధి చెందింది. నాటి రాతి
గొడ్డళ్ళు ఉపయోగించడం మనసాలయానికి ఉంది.
కాల్చిన రాతి గొడ్డళ్ళు [illegible]
కొన్ని రకాలు [illegible] సంస్కృతులలో [illegible]
[illegible] లభించాయి (గొడ్డళ్ళు, ఉలులు, గాజులు,
చేపల గాలానికి వాడే కొండీలు మొదలైనవి)
కూడా లభించాయి. వీటన్నింటికీ రాగి ఉపయోగించారని
తెలుస్తుంది.

2. రాగి-రాతి సంస్కృతులకు చెందిన సమాజాలన్నీ
సారవంతమైన నల్లరేగడి, ఎరుపు మట్టి పాత్రలు
తయారు చేసేవి. వీటిపైన [illegible] సంకేతాలను
నలుపు రంగు [illegible] చిత్రించేవారు.
కాయథ [illegible] అభివృద్ధి దృష్టిలో
అయినప్పటికీ [illegible] పాత్రలమీద మొదటిసారిగా
చిత్ర రచన చేసినవారు వీరేనని తెలుస్తుంది.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] నివసించిన ప్రజలు మొదటిసారిగా [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ఉపయోగించారు.

3. [illegible] [illegible] (కంచు [illegible] సంస్కృతి) ప్రజలు
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]

సెయిబుతున్నాయి. జిరసత్తి, తెలిపారు. ఇవి
అవశేషాలు ఇతరత్రా ఈ త్రవ్వకాల్లో లభ్యమయ్యాయి.
బుద్ధ కాలం నాటి [illegible] పెద్దవి, చెంగావి
ప్రాంతాలలో చేపలు పట్టడానికి ఉపయోగపడే
గాలాలు కూడా లభించాయి.

ఈ ప్రజలు వరిని, గోధుమలను
పండించేవారు. వీటితో పాటు జొన్నలను, రాగి
ధాన్యమైన తృణధాన్యాలు, ఉలవలు, పెసలు
పెద్దదైన వాటిని కూడా పండించారు. ఈ ప్రజల
పద్ధతులన్నీ నర్మదా లోయలోని నవదాటోలిలో
లభించాయి. దక్షిణ పీఠభూమిలోని నల్లరేగడి నేలల్లో
పత్తిని పండించారు. తూర్పు భారత భాగంలో రాగి,
జొన్నలతో పాటు అనేక ఇతర ధాన్యాలను పండించారు.
భారత ఉపఖండం ప్రాంతంలో వరిని పండించారు.

4. తామ్ర శిలా సంస్కృతుల ప్రజలు దీర్ఘచతురస్రాకారపు,
వృత్తాకారంలో ఉండే ఇళ్లను మట్టి గోడలతో,
తడికలను ఉపయోగించి కట్టుకునేవారు. [illegible]
ఈ ఇళ్లకు తప్పకుండా
వెదురు కర్రలతో [illegible] చెక్కల పైకప్పు
వేసి కప్పేవారు. ఇనాంగావ్ అనే ప్రాంతం
(rammed clay) ని ఉపయోగించారు. [illegible]
సెలుకుల [illegible] ఉపయోగించే
వారు. ఆహారంలో నివసించిన ప్రజలు [illegible]

గృహాలు నిర్మించారు. మధ్యప్రదేశ్ లోని కాయథ,
ఎరాన్; మహారాష్ట్రలోని ఇనాంగాంవ్,
దైమాబాద్ ప్రాంతాల ప్రజలు [illegible] గదులున్నాయి.
ఇనాంగాంవ్ లో [illegible] పెద్ద గృహాలు
([illegible]) గుండ్రని మట్టి నివాసం [illegible]
ఆధారాలు లభ్యమైనాయి.

5. వృత్తులు: తామ్ర-రాతి సంస్కృతుల ప్రజలు
(1) [illegible] (2) [illegible] వృత్తులు [illegible]
[illegible] [illegible] చేశారు. [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible]
500° C – 700° C ఉష్ణోగ్రత వద్ద [illegible]
చేసేవారు. పాత్రలపై [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible], [illegible],
[illegible] [illegible]. [illegible]
(3) [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
వృద్ధి చెందింది.
ఈ సంవత్సరాలలో [illegible],
(4) [illegible]
(5) [illegible] చేశారు. [illegible]
లభ్యమైనాయి. [illegible], [illegible]
[illegible] చెప్పవచ్చు. ఇనాంగాంవ్

6 [illegible]లు, 7 [illegible]లు, 8 [illegible], 9 గాజు

తయారు చేసేవారు - మెరుగైన [illegible]

[illegible] [illegible] 10 [illegible]

[illegible] [illegible]

11 సున్నపురాళ్ళు (తెంకర) నుండి సున్నం (lime)

తయారు చేసే [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible].

6. వర్తక వాణిజ్యాలు : రాగి - రాతి [illegible]

సంస్కృతులు [illegible] సమకాలీన [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

లోథాల్, కాలిబంగన్, [illegible], [illegible],

[illegible], [illegible], దైమాబాద్, [illegible]

అన్ని వర్తక కేంద్రాలుగా ఉండి ఉండేవి.

11 [illegible] [illegible] గుజరాత్ లోని [illegible]

① రాగి ఖనిజాలు సరఫరా చేసేవారు. గుజరాత్ [illegible]

[illegible] (conch ② shell) [illegible] [illegible]

③ రాగి-రాతి సంస్కృతుల [illegible] సరఫరా

చేయబడింది. గుజరాత్ లోని రాజ్‌పిప్ల

(Rajpipla) నుండి [illegible] విలువగల రాళ్లు

(semiprecious stones) [illegible] [illegible]

సరఫరా చేయబడినవి. [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] నుండి [illegible] [illegible]

(3) బంగారం, వెండి సహజంగా (లభ్యమయ్యేవి).
అగ్ని ఆవిష్కరణ మానవజీవితంలో ఇంధన ...
సమాధుల (పాండవులవి) మట్టి పాత్రలు
సంబంధించిన వర్ణన చేసినారు. చనిపోయినవారి
వర్ణాలకి వస్తువులని (కాని కుండలలో వస్తువులు
చనిపోయిన మనిషితో కలిపి ఉంచేవారు) నదీ తీరాన
ఉపయోగించేవారు.

7. మత విశ్వాసాలు: ఆర్య పూర్వ (ఆర్యేతర) సంస్కృతులను
అనుసంధానించి ... సంస్కృతుల (మతాలు) ① అమ్మతల్లి
(mother goddess) ను, ② వృషభం (bull) ను
పూజించేవారు. మాతృస్వామ్య వ్యవస్థ
... అమ్మతల్లి ఆరాధన
సింధు నాగరికత ... ప్రాచీన ...
③ ... దేవతల ఆరాధన కొనసాగింది.
ద్రావిడ సంస్కృతికి చెందిన ④ ...
... శివుడు ...
... ప్రాచీన ...
... కలిగించిన ...
పూజించేవారు.

⑤ ఆర్య పూర్వ కాలంలో ... సంస్కృతులు
సర్వసాధారణం. ... (ఆర్యుల) ...
ఆర్య సంస్కృతిలో ఉన్నాయి.

ఫొటోస్టాట్, జిరాక్స్ (పాంప్లెట్లు) [illegible]

వాటిని పాఠశాల్లో ఉన్న [illegible]

మండలాన్ని, జిల్లా వ్యాప్తంగా [illegible]

[illegible] జరిగింది. [illegible]

(6) అనంతరం [illegible] నమ్మకం ఉండని

తెలుస్తుంది. [illegible]

[illegible]

(b) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] చేసినారు.

8. సామాజిక [illegible] [illegible]

జిల్లా జనావాసాల్లో [illegible]

[illegible] నివాస వ్యవస్థ కలిగి ఉంది.

(1) [illegible] జనావాసాలు 120 [illegible]

[illegible] ఉన్నాయి.

[illegible] రెండు రకాలు ([illegible], [illegible])

జనావాసాలున్నట్లు తెలుస్తుంది. పెద్ద జనావాసాలు,

[illegible]

[illegible] (2) [illegible]

[illegible]

([illegible]) ([illegible])

[illegible]

గుండ్రని (circular huts) నివసించే వారని అర్థం

[illegible]

(3) [illegible]

[illegible]

[illegible]

(4) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] వ్యవసాయ [illegible]

మొత్తం వ్యవసాయం చేయుటలో (నాగళ్ళు, [illegible]
[illegible]) [illegible] ఉపయోగించిన
[illegible] [illegible] ఉన్న [illegible] (పత్తి), [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible])
వ్యవసాయం చేసేవారు. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

3. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] రాగి-రాతి యుగం
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible].

4. రాగి-రాతి యుగం [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible].

5. ఈ సంస్కృతులు [illegible] [illegible] [illegible].
ఈ సంస్కృతులు [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

1. రాతి పనిముట్లు – రాతి గొడ్డళ్లు
   రాగి నిధులు
2. మట్టి పాత్రలు -- Black & Red ware
3. [illegible] మట్టి స్త్రీ & పురుష [illegible]
   [illegible]
   పెంకులు
4. ఇటుక రాళ్లు
   [illegible]
5. [illegible]
6. వర్తకం
7. మతం
8. [illegible] ప్రదేశాలు

— పల్లవి. శివరాణి

Topic	Page
The Empire & the Zamindars	1
Chronological study of Ancient Religion	5
Ancient Languages	21
Emergence of Janapadas	25

The Empire and the Zamindars

పల్లవి

రైతులు సాగు చేయుంటే భూములపై యాజమాన్యం ఉండటమే గాక పెద్ద ఇతర భూములపై భూమిశిస్తు వసూలు చేసే 'వారసత్వపు హక్కు' కూడా కలిగి ఉండేవారు జమిందార్లు. భూమి శిస్తు వసూలు చేసినందుకు వీరు భూమి లో కొంత భాగాన్ని పొందేవారు. అందువల్ల 'జమిందారి' అని భూములన్నింటికి జమిందారు యజమాని కాదు అని గమనించాలి. భూమిని వాస్తవంగా సాగుచేసే రైతుల్ని వారు భూమిశిస్తు చెల్లించకుండా కాలం వెళ్లగొట్టేందుకు వీలులేదు. అందువల్ల భూమి పై జమిందారులు, రైతులు తమ తమ సొంత వారసత్వ హక్కులు ఉండేవి అని తెలుస్తుంది. ఏ ప్రాంతానికైతే జమిందారు కేవలం శిస్తు వసూలు దారుడు మాత్రమే అయితే దాన్ని "తాలూకా" అనేవారు.

భూమి శిస్తు వసూలు చేసే జమిందార్లకు ఉన్నత వర్గం అయిన స్థానిక అటానమస్ రాజులు నిర్దిష్ట మొత్తాన్ని 'పేష్కష్' కింద మొగలు చక్రవర్తికి చెల్లించేవారు. ఈ రాజుల్ని కూడా వారి అధికారాల స్థితి ని బట్టి చూసినందువల్ల జమిందార్లు గానే వర్ణించటం తప్పుతుంది! స్థానిక రాజులకు వారి అధీనం లోని భూమి లో శిస్తు నిర్ణయించుట, వసూలు లో స్వేచ్ఛ ఉండేది. కేంద్ర ప్రభుత్వ అధీనం లో ఉన్న భూముల్లో (ఖల్సా) ప్రభుత్వమే రైతుల నుండి ప్రత్యక్షంగా

~~భూమి నిర్ణయించేది. అందువల్ల రాష్ట్రం అటువంటి రాజుల్ని 'శిస్తు' వసూలు చేసే జమీందార్లుగా మార్చి ఉంచేది... మరికొన్ని చోట్ల ఉండే జమీందార్లుగా చేసినారు ప్రత్యక్ష నియంత్రణ (?) నిర్వహించేవారు ఉంచేవారు.~~

జమీందార్లు గ్రామీణ జీవితంలో అగ్రభాగాన ఉండేవారు. వారికి వారి సొంత సాయుధ దళాలు ఉండేవి. దేశమంతటా అనేక పేర్లతో దేశ్‌ముఖ్‌లు, పాటిల్, నాయక్ మొదలైన అసంఖ్యాకంగా ఉన్న శక్తిమంతమైన వర్గం ఈ జమీందార్లు. అందువల్ల వీరి మొగలు కేంద్రాధికారం కూడా వీరి ఏమాత్రం వదలాలని దూరం చేసుకోవడం (1) గా చేయలేదు.

జమీందారీ హక్కు వారసత్వమైందిగా అమ్మబడింది. జమీందారీని కూడా కొంత భాగం వలెనే విభజించవచ్చు!

జమీందారీ హక్కులో ఆదాయం సాధారణంగా రెండు రకాలుగా ఉంటాయి. సొంత భూమి నుంచి జమీందారులు వచ్చే వ్యవసాయ ఆదాయాన్ని రహస్యంగా ఉంచేవారు. (2) స్థానిక అధికారుల ప్రత్యక్షంగా వాటి పన్ను అందుబాటులో (?) నియంత్రణలో ఉంచుతూ ఆరబెట్టి చెబుతూ ఉండేది. సాధారణంగా జమీందార్లకి వారి సొంత భూముల్లో పంటలో భాగం ఉండేది — దీన్ని ధన, ధాన్య రూపంలో పొందేవారు. ఇదిగాక

జమీందారు తన సొంత భూముల్లో ఇతర పన్నుల్ని కూడా (... ఉదా: [illegible] అడవి, చేలు పారుదల, పెళ్లిళ్ళ, జననాల పై, ఇంటి పన్ను మొ॥ వి) విధించవచ్చు. విధించేవారు.

మొగలు ప్రభుత్వం జమీందార్ల కి రావాల్సిన మొత్తాన్ని నిర్దిష్టంగా నిర్ణయించి వాటిని చెల్లింపు తీర్చాలని (3) ప్రయత్నించింది. ఏదైనా జమీందార్ల ని రైతుల నించి అన్యాయంగా మొత్తం వసూలు చేయటం, బలవంతంగా బేగార్ చేయించటం నుంచి ఆపడం కష్టమై ఉండేది!

'తాలూకా' ల నించి భూమిశిస్తు వసూలు చేయడం లో జమీందార్లు (4) ప్రభుత్వ సహాయాన్ని పొందింది. తాలూకా ల్లో శిస్తు వసూలు చేసినందుకు ప్రతిఫలంగా జమీందారు 'నన్కర' ను పొందేవాడు.

మొగలు ప్రభుత్వం సంప్రదాయంగా శక్తివంతమైన కేంద్ర ప్రభుత్వానికి ప్రతీకగా భావించబడే (5) జమీందార్ల ని గ్రామ ప్రాంతాల్లో ప్రభుత్వ ఏజెంట్లు గా మార్చడానికి చేసిన ప్రయత్నం దీర్ఘమైన విస్తారమైన ప్రభావాన్ని చూపే చర్య.

జమీందార్ల కి వారి సొంత, వారి తాలూకా భూముల్లో ఉత్పాదకత గురించి మంచి అవగాహన ఉండేది. ప్రభుత్వం దాని భూ.శి. వసూళ్లు పెంచుకునేందుకు (6) ఈ జమీందార్ల జ్ఞానాన్ని వాడుకోవాలని తలచింది.

అదే సమయంలో 'మహాల్ - ఇ - జమీన్' రైతులతో
ప్రత్యక్ష సంబంధాలు ఏర్పర్చుకోవడం ద్వారా జమీందార్లని
అణచి (7) వేయడానికి ప్రభుత్వం యత్నించింది.

జమీందార్లు వర్సెస్ ఒక డిపెడెన్స్
కాబట్టి ప్రభుత్వం కొంతవరకూ వారి (8) హక్కుల్ని
నియంత్రించడానికి ప్రయత్నించింది. కానీ
ప్రభుత్వ ప్రాతినిధ్యానికి ధీటుగా జమీందార్లు
సొంతదార్లు లా చేతులు (9) కలిపిన సందర్భాల్లో
మాత్రం వైరుధ్య స్థితి నెలకొన్నది!

For my understanding

జమీందారు -- సొంతభూముల్లో
రైతు నుంచి జమీం కి (భూమి అతనిది కాబట్టి)
పంట లో భాగం అందుతుంది... (ఇదిగాక జమీం కొత్త రైతులపై
అదనపు పన్నులు వేసేవాడు.) ఆ భాగం లో కొంత జమీం
ప్రభుత్వానికి భూ. శి. గా చెల్లించాలి. ప్రభుత్వం
అటే జాగీర్దారీ విధానం లో 18 ప్రాంతాన్ని జాగీరు గా
పొందిన మన్సబుదారే! ఈ మన్సబుదార్లు మొఘలు చక్రవర్తికి
సైన్యం అందించాలి.

జమీందారు --- తాలూకా లో
రైతు నుంచి జమీం భూ. శి. మాత్రమే వసూలు చేసి దాన్ని
ప్రభుత్వానికి అందిస్తాడు. దీనికి ప్రతిఫలంగా ప్రభుత్వం జమీం కి
'నన్కర్' ఇస్తుంది!

Religion Chronological Study

పల్లవి

సింధు నాగరికత   క్రీ.పూ. 3200 – క్రీ.పూ. 2000

1) అమ్మతల్లి
2) నరబలి, జంతుబలి
3) నూనె పుండివడం, ధూపం వేయడం
4) పశుపతి
5) లింగం, యోని ఆరాధన
6) చెట్ల ఆరాధన < చెట్టును చెట్టుగా / చెట్టులోని ఆత్మని
7) జంతుపూజ
   - పురాణ జంతు ఉదా: సగం మనిషి సగం ఎద్దు సుమేరి ఎన్కిడు, ఇయుబాని మాదిరిగా
   - సంకీర్ణ జంతు ఉదా: ఒంటికొమ్ము ఎద్దు యూనికార్న్
   - ప్రకృతి సహజ జంతు ఉదా: ఎద్దు, ఖడ్గమృగం, పులి, ఏనుగు
8) కాయోత్సర్గలు – మట్టి, రాగి బొమ్మలు
9) అగ్నిపూజ – కాలిబంగన్
10) అంత్యక్రియ సంస్కారాల్లో తేడాలు
11) ఇతర అంశాలు – కమండలం, యోగ, స్వస్తిక
12) ఆలయాలు – మొహంజొదారో
13) స్నానవాటిక – "

- సిం. నా. ప్రాంతమంతా ఒకే మతవిశ్వాసం లేదనిపిస్తుంది b'se
  కాలిబంగన్ → అగ్నిపూజ
  మొహంజ → విగ్రహారాధన + స్నానవాటిక + అగ్నిపూజ చేసినట్లు ఆధారాలు లేవు

ఋగ్వేద నాగరికత   క్రీ.పూ. 1500 – క్రీ.పూ. 1000

- ఈ కాలంలో దేవుళ్ళ సంఖ్య బాగా పెరిగింది.
- దేవుళ్ళలో అంతస్థుక్రమం ఉన్నట్లు కనిపించదు.. కఠినంగా
- దేవుళ్ళలో ప్రజాస్వామ్యం, కమ్యూనిజం ఉన్నట్లుగా అనిపిస్తుంది
- అనేక అధికారాలు, విధులు ఇద్దరు లేక అంతకంటే ఎక్కువ దేవా అందరూ కలిసి ఉమ్మడిగా నిర్వర్తించడం అన్నది దీనికి ఋగ్వేద hymnology లో ప్రత్యేకం!
- మాక్స్ ముల్లర్ చెప్పినట్లు హీనొథీయిజం లేదా కాథెనొథీయిజం (అనేకమంది దేవుళ్ళని నమ్మడం) ఋగ్వేద కాలపు లక్షణం!

దేవతల ఉత్పత్తి క్రమాలు / వర్గీకరణలు

i) త్రి విభజన → అంతరిక్ష / మధ్య / భూ

ii) చారిత్రక → ఇండో-యూరోపియన్ / ఇండో-ఇరానియన్ / ఇండియన్

పురాణకథల ఆధారంగా..
చాలా దేవతల తేదీలు అస్పష్టంగా...
సరైన ఆధారాలు లేవు

iii) దేవుళ్ళ ప్రాతినిధ్యం వహించే రూపాల మానవీకరణ ఆధారంగా....
prehistoric, transparent, translucent, opaque and abstract / symbolic

- ఋగ్వేద దేవతల మొత్తం 33.

<u>అంతరిక్ష</u>

- అతి ప్రాచీన అంతరిక్ష... ఇండో-యూరో కాలం... గ్రీకు Zeus తో గుర్తించబడ్డ "Dyaus" ... ఆకాశం మానవీకరణ
  Dyaus సాధారణంగా పృథ్వి (భూమి) తో జతగా...
  ఋగ్వేదం లో 6 శ్లోకాల్లో ఈ విశ్వమాతాపితరులు స్తుతి

- Varuna — prof. V.M. Apte "all-pervader"
  1) భౌతిక, నైతిక క్రమ రక్షకుడు
  2) అంతరిక్షం, భూమి, వాటి మద్దతు
  3) ఋతువుల్ని నియంత్రి
  4) దేవతా మనుష్య గాని అతని ఆజ్ఞల్ని మీరలేరు
  5) జల నియంత్రి -- నదీ ప్రవాహ నియంత్రి
  6) నైతిక గవర్నర్ ... పాపుల్ని పాశాలతో బంధించడం

7) వెలుగు, చీకటి / పగలు, రాత్రి పై నియంత్రణ

8) కాస్మిక్ వాటర్స్ పై నియంత్రణ

- మిత్ర, వరుణ & బాలా దగ్గరి బంధం
  సూర్య దేవుడు
  ప్రపంచానికి రక్షకుడు – జెండ్ అవెస్తా లో
- పూషన్ — రోడ్లు, పశువుల రక్షకుడు > కూడళ్లలో కూడా ప్రార్థించి
- విష్ణు — ఋగ్వేదం లో మైనర్ దేవుడు
- అదితి — బంధనాల్నుంచి విముక్తి కై
- ఉషస్ — సంధ్య దేవత ... సూర్యునితో అగ్ని తో దగ్గరగా
- అశ్వినీలు — కవలలు ; ఇంద్ర, అగ్ని, సోమ తర్వాత చాలా ముఖ్య
  దివ్య సంగీతకారులు — అద్భుతంగా నృత్యం చేసేవారు

వాతావరణం

- 'ఇంద్ర' భారతకన్నా ముందే ఈ పేరు pre-Indian name
  జెం. అ. లో రాక్షసుని గా (Demon)

  ఇంద్ర — యుద్ధ దేవుడు — వృత్ర విజేతగా
- మరుత్స్ — storm gods ... మెరుపుల్ని తప్పించుకోడానికి ప్రార్థన
- వాయు (గాలి) అప (నీరు) → మానవీకరణ, దైవీకరణ

భూమి

- అగ్ని — ఇంద్ర తర్వాత అగ్ని
  మనుషు & దేవ & మధ్య వార్తాహరుడు

  ఇండో-యూరోపియన్ కాలం లో కూడా అగ్ని & సోమాల పూజ
  దేవునికి పంపించడం ఉంది → ఇరానీ, గ్రీకుల్లో ఉంది.
  ఇండో-ఇరాన్ కాలం లో అగ్ని చుట్టూ విస్తృత ఆచారాలు
  వృద్ధి — అగ్ని మాదిరి ...

• పృథ్వీ

ముఖ్యాంశాలు

1) దిక్పాలకం ... జీవి గా... మానవ రూపమిచ్చి... వీటికి కొలిచేవారు
2) సమాజ పరిసరాలకే మానవ, జంతు ఆకృతినిచ్చి... >
   ఋగ్వేద మంత్రాలకి అనువైన ఊహాత్మకం ఎంతైన వాస్తవికం
3) పురుష దేవతా ప్రాబల్యం అధికం
4) ఆర్యేతర ప్రభావం కనిపిస్తుంది ... మారువేష రుద్ర ఆర్యుల కల్పనల్లో కనిపిస్తాడు! ఆర్య - ఆర్యేతర భావాల సమ్మేళనం ఈ కాలం లో కనిపిస్తుంది.
5) ఋగ్వేద ప్రజలు విగ్రహారాధన చేసేవారు అనడానికి గట్టి ఆధారాలు లేవు
6) ఋగ్వేదం లో మోక్ష ప్రస్తావన లేదు!

— o —

- ఎంతైన సరళం గా, వాస్తవికంగా, అనువైన ఆచారాలతో
- మానవులు మొదటిగా తమకి అర్థం కాని చుట్టూ ఉన్న సమాజ పరిసరాల్ని మానవీకరించి పూజించారు!
- ఇంద్రుడు అతి ప్రముఖి — ఋగ్వేదం లో $\frac{3}{4}$ వంతుల స్తోత్రాలు ఇతనికే అంకితం! పురంధర — నగరాల నాశనకారుడు!
- వరుణ (బాహ్య దేవుడు) సోమ (వృక్ష దేవుడు)

ఆరాధనా పద్ధతి

- ప్రార్థనలు ప్రధానం గా ... వ్యక్తిగత, సామూహిక ప్రార్థనలు రెండూ
- బలి, నైవేద్యాలు, సోమ రసం మొ॥వి యాగాల్లో దానం
- పశు, పిల్లలు, ఆరోగ్యం, సంపద కోసం పూజించేవారు
- ఋగ్వేదం లో 'మోక్ష' పదం లేదు 'స్వర్గ' పదం ఒకటి రెండు సార్లు కనిపిస్తుంది అంతే!

మతపరమైన ఋగ్వేద ఆర్యుల నమ్మకాలు

i) సమాజ ప్రకృతి శక్తుల్ని దేవునిగా, దేవతగా ఆరాధించడం

ii) దేవుళ్ళలో పు — ఇంద్రుడు-అగ్ని, వరుణుడు, ప్రజాపతి
స్త్రీ — అదితి

iii) శివ ఆరాధన

iv) దేవుళ్ళు భయ/భక్తుల మంచి చేసే శక్తులు చెడు చేసే శక్తులు రెండూ ఉంటాయని నమ్మేరు ...
పు — ఆయుధాలు
స్త్రీ — ఆహారం, పాడి

v) తాత్విక ఆలోచనలేవీ చేయలేదు !

మలివేద యుగం క్రీ.పూ. 1000 – క్రీ.పూ. 600

స్థావరం ఆ.వ్య > తోరక > మత పూజల, తాత్విక ఆలోచనల

- వర్ణవ్యవస్థ కఠినం ... మత ఆధిపత్యం .. బ్రాహ్మణ ఉన్నత వర్గంగా ఎదిగ
- ఆశ్రమ విధానం మొదలైంది (బ్రహ్మచర్య, గృ, వాన, సన్యాస

ఇంద్ర అగ్ని వరుణ ↓
ప్రజాపతి (సృష్టికర్త బ్రహ్మ) రుద్ర విష్ణు ↑ త్రిమూర్తి భావన

- వర్ణవ్యవస్థ దేవుళ్ళ స్థాపిత ప్రచార — శూద్రుల కోసం

ఆరాధనా విధానం

- యజ్ఞయాగాలు ప్రధాన మార్గం గా
- గృహ్య సూత్రాలు (వ్యక్తిగత యాగాలు) శ్రౌత సూత్రాలు (పబ్లిక్ యాగాలు)

శుల్బ సూత్రాలు (altar యాగాలు)

- యజ్ఞాల్లో బ్రాహ్మణ ఎక్కువగా దానాలు
- ఉపనిషత్తులు తాత్విక ఆలోచనలు

కర్మ సిద్ధాంతం .... ధర్మ అర్థ కామ మోక్ష

బ్రాహ్మణ ఆధిపత్యానికి వ్యతిరేకంగా

↓

బుద్ధిజం, జైనిజం

↓

బ్రాహ్మణ మతం తనని సరిదిద్దుకుని

(భాగవతిజం)

↓

సనాతన బ్రాహ్మణత్వం + సంప్రదాయేతర బౌద్ధం, జైనం

...

ఋగ్వేదం: తెగ రాజకీయవ్యవస్థ | పశుపోషణ ఆ.వ్య. | క్లాస్ డివైడెడ్ సంఘం | సరళమైన బహుదేవతామతం

మలివేదం: రాచరిక వ్యవస్థ | వ్యవసాయిక ఆ.వ్య. | వర్ణవిభజిత సంఘం | యజ్ఞాల ప్రాబల్యం గల మతం

క్రీ.పూ. 6వ శతాబ్దం

మత అలజడి > మత విప్లవం > అనేక సంప్రదాయేతర మతాలు పుట్టాయి...

కారణాలు

1) బ్రాహ్మణ ఆధిపత్యంపై క్షత్రియుల సవాలు
2) వైశ్యులు వారి సంపదను పెంచుకోవాలన్న కోరికలు
3) కొత్త వ్యవసాయ ఆ.వ్య. తలెత్తడం
4) భౌతికత (మెటీరియలిజం) కి నిరూప అనుమానాలకు వ్యతిరేకంగా
5) వైదిక మత స్వభావం

పట్టణాల పుట్టుక యుగం క్రీ.పూ. 600 – క్రీ.పూ. 323

మౌర్య యుగం : క్రీ.పూ. 322 – క్రీ.పూ. 185

- సంప్రదాయేతర మతాలు గొప్ప ప్రగతి సాధించినా వైదిక దీక్ష ప్రోత్సహించబడడం ... యాగాలు కొనసాగడం ~
- వైదిక మతం లో రెండుగా శైవం, వైష్ణవం రెండూ ప్రజాదరణ పొందసాగాయి.
  మథుర వాసుదేవ ఆరాధన కి గొప్ప కేంద్రం అయ్యింది
- విగ్రహారాధన ప్రాబల్యం లోకి వచ్చి దేవతల ఉత్సవాలు జరపడం ప్రజల్లో ప్రత్యేకత సంతరించుకుంది --- పుణ్యం, స్వర్గం, పాపం, నరకం వంటి భావాలపై ప్రజా విశ్వాసం పెరిగింది.
- అర్థశాస్త్రం లో అనేక మంది దేవతలు ఆరాధించబడే వారనడానికి ఆధారాలున్నాయి > వేదాల ఆలోచనలకి చాలా భిన్నమైన మత ఆలోచనలు అప్పట్లో ఉన్నట్లు చెప్పవచ్చు.
- అర్థ. శా. 'శ్రీ' ని విష్ణు భార్య 'శ్రీదేవి' గా చెప్పాడు -
  ఐశ్వర్య సంపద దేవత > బ్రాహ్మ. మతం లోకి 'శ్రీ' గా
- విగ్రహం ముందు సాష్టాంగ పడటం ; పూలు - ధూపం కానుకలు గా సమర్పించం ... కౌటిల్యుని ప్రకారం
- దుష్టశక్తి, అద్భుత శక్తుల, మూఢ నమ్మకాల మీదా ప్రజలకి మంచి గురి — అ. శా.
- జైనం బౌద్ధం అంతగా ప్రగతి సాధించలేదు ... అర్థ రచనా నిర్గ్రంథులు గా (ప్రాపంచి సంబం లేదు) అ.శాస్త్రం రచన లో పేర్కొనలేదు!

⊙ మౌర్య కాలం లో జైనుల కన్నా ఆజీవికులు ప్రాచుర్యం లో ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది! "గుహల మహారోహిత"
మౌర్యుల కాలమంతా ఆజీవి సాధువుల వసతి కల్పించ్లు

- బౌ, జై, ఆజీ .. వీటిని కౌటిల్యుడు వృషల, పాషండ గా పిలిచాడు ... వీరు నిమ్న కులాల వెలుపల శ్మశాన వాటికల దగ్గర నివసించాలి.
- వై. బ్రాహ్మ Vs. బౌ, జై etc. లాంటి ఘర్షణ సిద్ధాంత, మత ఆధిపత్య & శక్తి ఆధారం... But ఇలాంటి ఘర్షణ వాస్తవ రూపాల లాభాలు. ఆధారాలేవీ లభించడం లేదు!
- బౌద్ధ మతం లో అప్పటికే చీలికలు బాగా పొడసూపి... అశోకుడు వాటిని నిర్మూలించడానికి చేసిన (ప్ర)యత్నాలు సఫలమైనట్లు లేదు!
- అశోకుడు బౌద్ధ ఎలా సేవ చేశాడో సంప్రతి జైనానికి అలా సేవ చేసినట్లు తెలుస్తుంది! జైనం దక్షిణ, పశ్చిమాలకు విస్తరించి చెందనారంభించింది .... చం.గు.మౌర్య సల్లేఖన వ్రతం జైనుడిగా!
- బౌద్ధం -- అది.. ప్రపంచమతం గా ...

మౌర్యానంతర యుగం క్రీ.పూ. 200 - క్రీ.శ. 300

కనిష్కుడు · బహుశ జి. ఆరా నుంచి బౌద్ధమతం లోకి మారాడు

- చాలా స్థూపాలు కట్టించాడు. చైనా, జపాన్, టిబెట్, మధ్య ఆసియా వంటి దేశాలకి బౌద్ధమత ప్రచారానికై మిషనరీలు పంపాడు
- కుందవన / జలంధర్ లో నాల్గవ బౌద్ధ సమావేశం ... వసుమిత్ర - Presi అ.ఘో. - Vice - Presi ... బౌద్ధ సాహిత్యం పునఃపరిశీలన... బౌ. శాస్త్ర అత్యున్నతమైన గ్రంథం "మహావిభాష"... టిబెటన్ చ.కారుడు తారానాథ్ ప్రకారం... ఈ బౌ. సమ. 18 బౌద్ధమత శాఖల మధ్యగల వివాదాల్ని పరిష్కరించింది.
- బౌద్ధం లో గొప్ప మార్పు ఈ యుగం లో వచ్చింది మహాయాన ఆవిర్భావం !

హీనయానం	మహాయానం
బుద్ధుని చిహ్నాలు కొలిచేవారు	బుద్ధుని మానవ ఆకారం
సమ్యక్ చర్య పై ఆధారపడిన	బుద్ధుని, బోధిసత్వుల్ని ఆరాధించడంపై
పాళి	సంస్కృతం
	బోధిసత్వ → బుద్ధునికి - భక్తులకి మధ్యవర్తులుగా...

మతాలు · మొదలకి ముందు బౌద్ధ ప్రాబల్యం > యజ్ఞాలకి ప్రజల మొగ్గ ఆచారాల క్షీణత > బ్రాహ్మణ నష్టం > మొదలు నానాటి వైదికాన్ని పునరుద్ధరించే యత్నం -- > పుష్యమిత్ర శుంగ అశ్వమేధయాగాలు... > బ్రాహ్మణ మత పునరుద్ధ విజయవంతమైనట్లు కన్పించదు... > బ్రాహ్మణ మతం లో పలు సవరణలు, మార్పులు > శుంగ కాలం బ్రాహ్మణ మతం హిందూ మతంగా పరిణామం చెందడం కన్పిస్తుంది..

శాతవాహనులు • దక్షిణ స్థానిక ప్రజలు ఆరాధ్య దేవతల్ని, చెట్లని పాములని పూజించేవారు... ఆర్యుల రాక మతం లో మార్పులు...

శాత వైదిక కర్మల్ని ... అశ్వమేధ + రా.సూ + హిరణ్యగర్భ మొ॥ యాగాలు చేశారు!

వర్తకులు, శాత. బౌద్ధ సన్య. భిక్షు విరాళాలు ఇచ్చారు..

ఇప్పటి వరకు దక్షిణ లో బయటపడ్డ బౌద్ధ గుహాలన్నీ దాదాపుగా శాత కాలానివే!

— ° —

- మౌర్యానంతర యుగం లో మతాల్లో మార్పుల కి కారణాలు 2
  1) వర్తకం, చేతివృత్తుల రంగంలో విపరీత వృద్ధి
  2) మధ్య ఆసియా నుండి విదేశీ ఆక్రమణ రావడం
- బౌద్ధ సన్య., భిక్షు వర్తక ఇచ్చే ఖరీదైన కానుకల్ని స్వీకరించ సాగారు... నాగా. కొండ శాసనాల్లో పెద్ద మొత్తంలో దానాలు--
- మాంసాహారులైన విదేశీలు బౌద్ధులచేత ఆదరించబడడం

  ↓

  బౌద్ధ భిక్షు బంగారం, వెండి, ఖరీ వస్త్రాలు, మాంసాహారం

  ↓

  గృహస్థులుగా మారిపోయారు!
- బౌద్ధ మతంలో విగ్రహారాధన (బ్రాహ్మ మతం లో కూడా విగ్రహ పెద్ద ఎత్తున జరగడానికి కి దారితీసినట్లు అనిపిస్తుంది!

గుప్తుల కాలం లో క్రీ.శ. 300 - క్రీ.శ. 500

- గుప్తులు పరమత సహనం పాటించారు ... గుప్తులు బ్రాహ్మణ మత పునరుద్ధ కు తీవ్రంగా కృషి చేసినప్పటికీ
- బౌద్ధం, జైనం, హిందూయిజం ఈ కాలం లో వర్ధిల్లాయి!
- ఈ కాలం లో బౌద్ధం మధ్య ఆసియా, చైనా, ఆగ్నేయాసియా లలో వ్యక్తి మతంగా ఎదిగింది!
- భారత్ లో మహాయాన బౌద్ధం గా హీనయానాన్ని ముంచి పెట్టింది.. కొన్ని ప్రాంతాలు మినహా
- ఆరాధనా కేంద్రాల్లో బౌద్ధం బ్రాహ్మణ మతంగా మారిపోయిందంటే తర్వాత కాలంలో బౌద్ధాన్ని బ్రా. మతస్థులు [illegible]!
- బ్రాహ్మణ మతం గుప్త కాలంలో హిందూ మతం గా ఏర్పడింది. సముద్రగుప్త అశ్వమేధ చేశాడు... గుప్తులు, వాకాటకుల తర్వాత ఈ అశ్వమేధ మరుగున పడింది
- గుప్తుల కాలం తొలిదశ లో శైవ ఆరాధన ఉత్తరాదిలో... గుప్త, వాకాటకుల నాణాల్లో శైవ చిహ్నాలు – త్రిశూలం [illegible] ప్రస్తావించ వరాహమిహిర, బాణ, [illegible] గుప్తుల కాలంలో శైవ ప్రాబల్యాన్ని.. దీనికి శైవాలయాలు భిట్టరి; పాశుపత ఆలయం నాచ్నా కుఠారా — సాక్ష్యాలు
- ### భాగవత మతం

వైదిక యాగాలు, దేవతల పై బౌద్ధ విమర్శలు దాడి

↓

ఏకదేవతా భావన కు బలం

↓

ఋగ్వేద, మలివేద దేవతల్లో విష్ణువుకి స్థానం దక్కడం

↓

క్రీ.పూ. 2 వ శతాబ్దం లో వాసుదేవ ఆరాధన మొదలై తర్వాతి శతాబ్దాల్లో బలం పుంజుకుంది...

✓ హెలియోడోరస్ బెస్నగర్ స్తంభశాసనం భగ & [illegible] ఆధారం

✓ పాణిని అష్టాధ్యాయి లో వాసుదేవ గురించి ప్రస్తా

✓ ఇతిహాస, పురాణాల్లో వాసు దేవుల్ని వివరంగా

✓ ఛాందోగ్య ఉపనిషత్తు కృష్ణుని ప్రస్తా

✓ మొర రాతి శాసనం (క్రీ.శ. 1వ శతాబ్దం) పంచవీరుల్ని ప్రస్తా

- వాసుదేవ కృష్ణ సమకాలికులలో ఆరాధన
- ఆర్యేతర కాలంలో వైష్ణవంగా పిలువబడ్డ లోకనాటి

  ఏకాంతిక, భాగవత, పంచరాత్ర, సాత్వత మొ॥ పేర్లతో

  భక్తి శాఖకు మూలం వాసుదేవ కృష్ణ

- సిరియన్ సంప్ర ప్రకారం వాసు కృ మతం అర్మీనియాలో

  క్రీ.పూ. 2 వ శతాబ్దంలోనే ఉండేదట!

  క్రీ.పూ. 2 వ శతాబ్దం నాటికి భాగవత మతం దేశంలోపలే

  గాక విదేశాల్లో నూ ప్రాముఖ్యంలో ఉంది

- వాసుదేవకృష్ణ మానవ దేవుడు
విష్ణు వైదిక సూర్య దేవుడు
నారాయణ బ్రాహ్మణాల్లోని అతిలోక దేవుడు } Syncreticism of 3 God concept

- గుప్తుల కాలంలో వైష్ణవం, భాగవత మతాలకు గల ఆదరణ నాటి

  దశావతార దేవాలయం దేవగఢ్, నర-నారాయణ విగ్రహం,

  వరాహ విష్ణు శిల్పాలు --

- భాగవత సూత్రాలు

1) భగవంతునికి భక్తునికి మధ్య అంకితత్వం ప్రేమ నిండిన "భక్తి"

   "భక్తి భావన" భాగవతానికి కేంద్రం, మూలం

2) యజ్ఞాలు, ఉత్సవాలు, ఆచార ఆడంబరాలకు భక్తి మతంలో

   స్థానం లేదు.

3) సాంఘిక బాధ్యత... ధర్మ పాటించాలి... సరైన జీవితం గడపాలి.

4) భాగవత అనుయాయులు వేదాల్ని గాక ఇతిహాసాలు, ధర్మశాస్త్రాలు, పురాణాలని వాటి మూల సాహిత్యంగా అంగీకరించారు.

• మతం అని ఈ మార్పు గీత ద్వారా బాగా అందుతుంది.

హిందూ తత్త్వానికి "కర్మ సిద్ధాంతం" కేంద్రం అయింది.

↓

ఈ జన్మ చర్యలు వచ్చే జన్మ పరిస్థితుల్ని నిర్ణయిస్తాయని

↓

ఇది విధివాదం కాదు

↓

ఒకరు తమ విధి ని ఎలాగైనా మార్చుకోవచ్చు... మంచి పనులు చేయడం ద్వారా

• భాగవత మతం 1) ఆధి భౌతికవాదం (కర్మ సిద్ధాంతం లాంటి abstract కాని)
2) మార్మికమైంది (దేవునితో ప్రత్యక్షంగా సంపర్కం చెందడాన్ని చెబు)
3) సర్వం దైవం (విశ్వాన్ని దైవంగా)
4) మానవీకరణ (దైవాన్ని మానవ రూపంలో కొలవడం)
5) animistic (సృష్టి లో ప్రతిదీ ఆత్మ గలదని చెప్పడం)

అన్నిటికీ మించి ఇది బాలా సంప్రదాయమైంది!

• బ్రాహ్మణ మతం thesis బౌద్ధం anti-thesis

భాగవతం
synthesis

↓

• వేదాల్ని త్రోసిపుచ్చలేదు... యాగాల్ని గొప్ప చెప్పి (బ్రాహ్మణ సూత్రకర్తల్ని)
అంగీకరించలేదు / అంటిపెట్టుకోలేదు

మితవాదాన్ని అవలంబించింది

↓

మారిన పరిస్థితులకు అనుగుణంగా మారిన బ్రాహ్మణత్వం

1) విగ్రహారాధన ప్రాధాన్యం పెరిగింది. ఆలయాల్లో విగ్రహానికి వేద్యా అర్పించడం ప్రధానంగా ఉన్న యాగాలకన్నా / అర్పించడం కన్నా ఆరాధించడానికి ప్రాధా పెరి..... > "భక్తి" తత్వం ↑ క్రతువు ప్రాధా తగ్గిపోయింది.

2) భగ ఆరాధించడం వ్యక్తిగతం / అయ్యింది

3) వృత్తి సాంఘిక జీవితాన్ని నిర్దేశించడం బ్రాహ్మణుల కర్తవ్యం అయ్యింది

ధర్మ, అర్థ, కామ
సమతౌల్యం ద్వారా మోక్షం!

4) హిందువులు 2 గా విడిపోయారు <
- శైవులు — దక్షిణ, దక్షి భార
- వైష్ణవులు — ఉత్తర భార

పరస్పరం శివుడే↑ విష్ణువే గొప్ప అని.. పోట్లాడు

5) హిందూమతంపై తాంత్రిక ప్రభావం > శక్తి ఆరాధన >
శాక్తేయులు మగవాడు స్త్రీతో సంగమించడం ద్వారానే శక్తిమంతుడు కాగలడని ... దేవతల భార్యల్ని.. అమ్మవార్లని పూజించడం... వారప్పుడు నాటిన అమ్మలల్లో ఆరాధన నేటికీ సదా కొనసాగుతున్న దాని ఫలితంగా కన్పిస్తుంది!

* గుప్తుల యుగం హిందూమతానికి చేసిన గొప్ప సేవ
"హిందూ తాత్వికతలో ఆరు శాఖలు"
↓
న్యాయ, వైశేషిక, సాంఖ్య, యోగ, మీమాంస, వేదాంత!

⊛ జైనం ఏ మార్పు పొందలేదు... ప్రధానంగా పశ్చిమ భారత్‌కే పరిమితమైంది... పశ్చిమ భారత వర్తక వర్గాల మద్దతు, ఆదరణ పొందడం కొనసాగింది!

గుప్తానంతర యుగం లో క్రీ.శ. 500 - క్రీ.శ. 750

- క్రీ.శ. తొలి శతాబ్దాల్లో భక్తి ఉద్యమాన్ని సంస్కరణలు గా పిలిచారు గుప్తానంతర యుగం లో ఈ భక్తి ఉద్యమాన్ని వాసుదేవ కృష్ణుడు — వైదిక విష్ణు రూపాన్ని రెండూ కలిపి చెబుతారు. అవతారాల సిద్ధాంతం పై ప్రాధాన్యతను ఉంచుతారు.
- బౌద్ధం తాంత్రిక మతం చే ప్రభావితం ... 7th Cen A.D. లో కొత్త బౌద్ధ శాఖ వజ్రయానం ... నాటి బౌద్ధ మత దేవతల & స్త్రీ దేవతల్ని పూజించే వారే తారలు ... నేపాల్, టిబెట్ లలో తారల ఆరాధన ప్రాచుర్యం పొందింది.
- 7 వ శతా తర్వాత దేశ, పశ్చిమ భాగం లో వర్తకుల కారణంగా జైనం వర్తక వర్గాల మద్దతు పొందింది. 7 వ శతా తొలినాళ్లలో వల్లభి లో రెండవ జైన సమావేశం జరిగి జైనమత సాహిత్యం, దాని (పునర్నిర్మించబడి) నేటి రూపాన్ని సంతరించుకుంది!
- 6, 7 శతాబ్దాల్లో శైవం స్థానం లో వైష్ణవం ఉత్తర భారత రాజ మతంగా వర్ధిల్లింది.

పల్లవులు

- శైవం ... 'వృషభ లాంఛనం' ... పతాకం 'శివలింగం'
- శైవం లోని తీవ్ర మతాలు 'కాలాముఖ' 'పాశుపత' వంటివి వీరి కాలంలో మిక్కిలి ప్రసిద్ధం
- కంచి వైదిక విద్యా కేంద్రం
- వైష్ణవం కూడా చెప్పుకోదగ్గ ప్రగతి సాధించి ... కొందరు పల్లవరాజులు భట్టారకులు
- నయనార్లు శైవం ఆళ్వార్లు వైష్ణవాన్ని పద్యాల ద్వారా ప్రచారం
- వైదిక / శైవ / వైష్ణవాలు ...

  బ్రాహ్మణత్వానికి పూజారుల అతీతభావం, ఆదరణ జైన, బౌద్ధాల పతనాన్ని త్వరపరిచింది

  శైవ శాఖల హింస జై, బౌ త్వరితంగా కనుమరుగయ్యేలా చేసింది!
- మహేంద్రవర్మ I మొదట్లో జైనుడు తర్వాత "అప్పర్" > శైవానికి మారాడు

పశ్చిమ చాళుక్యులు

- తొలి రాజులు — అశ్వమేధ వంటి యాగాలు చేశారు..
- పరమత సహనం గలవారు
- బౌద్ధం దాదాపుగా కనుమరుగైంది
- చాళుక్య రాజ్యం లో అన్ని వర్గాల ప్రజల్లో జైనం బాగా ప్రఖ్యాతి గాంచింది.
- విజయాదిత్య I, విక్రమాదిత్య II లు జైన ఆదరించారు. పులకేశి II ఆస్థాన రవికీర్తి జైనుడని.
- చాళు మతం లో ప్రముఖంగా 'భక్తి' భావం చోటుచేసుకుంది.. చాళు రాజులు కొందరు శైవ కొందరు వైష్ణవ
- దానధర్మాలు, వ్రతాలు, తీర్థయాత్రలు ఇవన్నీ ప్రచారం లోకి వచ్చాయి!

Chapter 12 Languages

వేదాల్లోనే మాండలిక భేదాలకు ఉదాహరణలు/ నిదర్శనాలున్నాయి. బుద్ధుని కాలానికల్లా సంస్కృతం కన్న చాలా సులువైన భాషల్ని మాట్లాడుతున్నారు. ప్రాకృతాలంగా పిలిచిన ఈ సంస్కృతేతర భాషల్లో పలు మాండలికాలున్నాయి.

ప్రాచీన భారతీయ నిత్య వ్యవహార భాషని మనకి సంప్రదాయేతర మత సాహిత్యం పరిరక్షించి ~~అందించింది~~.

సంస్కృతం కన్న ప్రాకృతాలు ధ్వనుల్లోనూ ప్రయోగాలలోనూ కూడా సరళమైనవి. ద్విత్వహల్లులు, అనునాసికాలు మొదలుగల సంయుక్తాక్షరాలు [ఇవి కూడా తెలుగులో ఉచ్చరించ దగినవి] వంటివి తప్పించి హల్లుల సమూహాల్ని తీవ్రంగా సరళీకృతం చేశారు. పదాల చివరి హల్లుల్ని (consonants) మాయం చేశారు. కొన్ని మాండలికాల్లో పదాల మధ్య వచ్చే ఏక హల్లుల్ని కూడా ఎత్తేశారు.

మాగధి మాండలికం లో ర కారం తరచూగా ల కారంగా మారిపోయింది.

ఉదా: రాజ > లాజ

Euphonic combination నియమాలన్నీ ఆచరణలో విస్మరించారు, Dual number మాయమైంది, నామవాచకం, క్రియ ల inflexions చాలా తగ్గించివేయబడ్డాయి.

మాగధి పశ్చిమ ప్రాకృతాల ప్రభావం లో నూతన రూపాంతరం అర్ధమాగధి ఏర్పడింది. ఇది జైనుల కి పవిత్ర భాష అయ్యింది.

నాటకాల్లో స్త్రీలు, దిగువ తరగతి లోని గౌరవనీయులు కి 'శౌరసేని' భాష వాడేవారు. మహారాష్ట్రి సాంకేతిక భాష, ముఖ్యంగా lyric song కి ప్రాముఖ్యత వహించింది.

కవుల వాడుకకి ప్రాకృతాలు ప్రామాణీకరించబడి వాటి స్థానిక స్వభావాన్ని కోల్పోయాయి. ఇక ప్రాంతీయ భాషలు అప్పటికే వాటికంటూ ఎంతో పురాభివృద్ధి చెందాయి.

ఇండో-ఆర్యన్ భాష అభివృద్ధిలో మూడో దశ "అపభ్రంశ" (falling away). పశ్చిమ భారత ప్రాంతీయ భాష. దీని ముఖ్యలక్షణం inflexions ని మరింతగా తగ్గించడం.

ద్రావిడ భాషలు

వీటిలో తమిళం అతి ప్రాచీనమైనది.

ద్రవిడియన్ దాదాపుగా స్వతంత్ర భాషా సమూహం - విలక్షణ లక్షణాలతో.

ద్రావిడ భాషల ధ్వని వ్యవస్థ తాలవ్య వర్ణాల (retroflex consonants)తో సంభావ్యమైంది. దాని అనేకానేక అచ్చులు (సంస్కృతం లో లేని ఎ, ఒ మొ॥ వాటితో సహా) దాటిని ఉత్తర భారత భాషల నుంచి వేరు చేస్తాయి — ఉ.భా. భాషల్లో అ, ఆ అచ్చులు అధిక ప్రాధాన్యత వహిస్తాయి.

సంస్కృతం మాదిరిగానే ద్రావిడం కూడా euphonic combination యొక్క సంక్లిష్ట వ్యవస్థ కలిగి ఉంది.

ఇండో-ఆర్యన భాషల్లో ఉండే "aspirated consonants" ని ద్రావిడం గుర్తించదు. తమిళపు విలక్షణ ఉచ్చారణా నియమాల వల్ల సంస్కృతంలో 'భూమి' తమిళం లో 'పూమి' అవుతుంది.

ప్రాచీన తమిళ సాహిత్యం కూడా సంస్కృత పదాల్ని అరువు తెచ్చుకున్నా వాటిని తమిళ

ఉచ్చారణ కి అనుగుణంగా మార్చేసి స్వీకరించింది.
ఆధునిక కాలంలో సంస్కృత ప్రభావం పెరిగినప్పుడు
సంస్కృత రూపాల్ని యధాతథంగా స్వీకరించడం పెరిగింది.

తెలుగు, [illegible] తమిళనాడూ ఉత్తరాది
భాషలు గాని సమాజంగానీ వీటిపై సంస్కృత
ప్రభావం అధికం.

Emergence of the Janapadas

పల్లవి

జనాభా పెరిగిడి + సాగు భూమి కొరత } కొరకు → తూర్పు కి వలస with ఇనుము + గుర్రపు రథాలు

ఇనుప పని ముట్లు → వ్యవ. విస్తరణ .. ఫలితం > వ్యవ. అభి.వృ.

గంగా మైదానం > వ్యవ మిగులు ... తెగ నాయకులు వినియోగించు క్రీ.పూ. 6 వ శతా లో జనపదాల ఏర్పాటు.

→ వ్యవ. వృద్ధి > తెగ/తెగలు ఒక నిర్దిష్ట ప్రాంతం లో స్థిర నివాసం > నిర్దిష్ట తెగ .. నిర్దిష్ట ప్రాంతానికి భౌగో అస్తిత్వ > ప్రాంతం ని పొంది ఉండడం .. ఆ ప్రాంతం కి ఆ తెగ పేరు > ప్రాంతం ని భద్రంగా పొంది ఉండేందుకు రాజకీ. వ్యవస్థ

< రిపబ్లిక్ / రాచరికం — ఈ విధంగా క్రీ.పూ. 6 వ శతా లో < రి / రా — గంగా మైదా లో

→

రిపబ్లిక్స్ భౌ. స్థానం పై రొ. థాపర్.

1) పంజాబ్ రిప మినహా మిగిలినవి తక్కువ సారం, కొండల ... అంటే రిప ఏర్పాటు రాచ కంటే ముందని b'se మైదాన చెట్ల అడవి కంటే కొండ కొండల అడవి తొలగిం తేలిక

2) రాచరికాల్లోని సనాతన వ్యతిరేక అనేక వ్యక్తుల భావాలు గల

శాక్యులు కోసల వశం అయి ... తెగ సంఘ పరిరక్షణ .. పంజాబ్
గాంధార .. వైదిక సూత్రాల కి రియాక్షన్ గా రిపబ్లిక్‌లు
తెగల సంఘ పరిరక్షణ ..

→ ఏక తెగ రిపబ్లిక్ — శాక్యులు, కోలియులు, మల్ల
సమైక్యత — వజ్జి, యౌధేయులు

→ వజ్జి (లిచ్ఛవి imp) రాజధాని వైశాలి
మల్ల — కుశినర

కురు, పాంచాల — Delhi, మీరట్
మత్స్య, శూరసేన — రాజస్థాన్
కాంభోజ — ఆఫ్ఘన్
గాంధార — కాబూల్ లోయ — తక్షశిల రాజధాని

శాక్యులు, మల్ల, కోలియా — గం. మై. తూర్పున

రిపబ్లిక్ రాజ్యాల రాజకీయ నిర్మాణం

శిలాశాసనం : కార్పొరేట్ లక్షణం.
↓
ప్రజా. పద్ధతి ... కుటుంబ పెద్ద or తెగల ప్రతినిధులు రాజధాని
లో ప్రజా అసెంబ్లీ లో సమావేశం ... దీనికి ఒక ప్రతినిధి
అధ్యక్షత అతడు 'రాజ' అంటారు .. రాజ వారసత్వం కాదు
వంశపు గాని రాజు గా చూడబడేవాడు కాదు.
చర్చనీయాంశం సభ ముందు ... చర్చలు ... ఏకాభి ప్రాయం లేకపోతే
ఓటింగ్ ... పరిపాలన చీఫ్ & సహాయకులైన అధికారులు
భాండాగారిక, సేనాపతి మొ॥వి. న్యాయ విధానం

చాలా చాలా వివరమైంది (elaborate).. నిందించబడ్డ 27
ఏడుగురు అధికారాల శ్రేణిని ఎదుర్కోవాలి.

→ గమనించాల్సింది తెగ > రిపబ్లిక్ మారేప్పుడు
~~ఆస్తి~~మరల ప్రజాస్వామ్య భావన నశించింది.
రిపబ్లిక్ వారసత్వాధికారం తెగ ఒలిగార్కీల్లో (tribal oligarchies
కేంద్రీకృతమైంది.

i) తెగ అసెంబ్లీ సభ్య క్షత్రి బాలా వరకు. శూద్ర, బానిస
లాంటి బ్రాహ్మణుల్ని ప్ర. అసెం. బయటకు excluded

ii) మౌర్యానంతర కాలంలో మాళవ రిప లా అసెంబ్లీ క్ష,బ్రా
సభ్య ఇద్దరు కాని బానిస, కూలి బయటకు

iii) సంఘా రిపబ్లిక్ లో అసెంబ్లీ సభ్య ... ఎవరైతే
రాజ్యానికి కోసం ఒక ఏనుగుని సప్లయ్ చేయగలరో
వారికే ..

~~అందు~~వల్ల ఈ రిపబ్లిక్ రాజ సమూహం సమంగా
లేదని, ప్ర. స్వా. భా. పరిమితమని

→ రాజరిక పాలిస్తే వ్యక్తిగత, స్వాతంత్ర్య అభిప్రాయం పై
అణచివేత స్వేచ్ఛ

→ సంప్రదాయేతర భావాల్ని ఆపే + ప్రోత్స
గౌతమ - శాక్య మహావీర - జ్ఞాత్రిక

గం. తై. పాలిస్తే లక్షణ సనాతనం గా

→ స్వల్ప రిప రాజ్య అంతర్గత దాడులు పదేపదే జరిగినా
4th Cen A.D. వరకే మనగలిగాయి... ఇవి ప్రత్యేకమైన
స్త్రీ, కళ, ఆచారాల్ని సమ్మిళితం చేసుకున్నారు.

→ రిపబ్లి (బ్రా. రాజ. సిద్ధా ~~అంగీకరించలేదు~~

బౌద్ధ. రాజ. సిద్ధా → లోట్టులోని సోషల్ కాంట్రాక్ట్ సిద్ధాంతం

→ రిపబ్లి - రాజ పరస్పర విరుద్ధాలు కావు. ఒక దాన్నుంచి మరొకదానికి మారడం తెలియనిది కాదు. <u>ఉదా</u>

కొన్ని రాజ > రిపబ్లి

గం. షైల్ ల శ మౌర్యుల్లో లహువ b'se రాజ వ్యవస్థ పాలించింది

→ 4th Cen A.D. రిపబ్లిక్‌ల పతనం <u>కారణాలు</u>

i) రిపబ్లి మోక్ష సాంఘిక 4 తాని మిలిటరీ పూర్తి కృషి చేయలేదు

ii) ప్రజలు చిన్నది సామ్రాజ్య నిర్మాణం చాలినంత లేదు - ఆర్థిక స్థిరత్వం పేరుకుపోవడం ముఖ్య కారణం

iii) శక్తివంతమైన రాజు చే ఓడిపోయాయి hence వాటి ప్రాదే ప్రాప్తి ఆర్థి స్థిర పరిమితం

iv) అంతర్గత భేదాలు, పరస్పర అసూయలు బలహీనపర్చాయి

v) పశ్చిమ, ఉ దాడులు > ఆర్థి, మిలి శక్తి క్షీణించాయి

రాచరికాలు

→ తెగ రాజకీయ వ్యవస్థ బలహీనపడుతూ కుల విధానాలు బలపడింది.
రాజు బలం చక్రవర్తులు. రాజ్య విస్తీర్ణం బాగా పెరిగి >
ప్రజా ఆమోదం ప్రాధా ↓ అధికారం సమాజానికి దూరమైంది

→ రాచరిక వారసు exp. imp for క్షత్రియ
జాతక ప్రకారం అనాదివేళ రాజు ఈ వారి ముఖ్య ప్రాధాన్యం
ప్రజ ఆలోచించి మాటవ రాజుని
కొన్ని సంద క్షత్రియుల రాజుగా

→ రాజు దివ్యత్వం పెద్దపెద్ద నిత్య యాగాల ద్వారా
వందల పురో + భారీ సంఖ్య జంతు + అనేక వస్త్ర భారీ ఎత్తున యాగాలు
పురో కూడా సామాన్య మనుషులు కారు... దివ్యత్వాన్ని బదిలీ చేయువారు transmitters of divinity కలం
పాలక వర్గం పురో వర్గం చేతులు కలిపారు.

→ రాజే సిద్ధ సైన్యం... రాజ్యం లో జనరల్ సైన్య నిర్వ చేయనిచ్చేవారు కాదు.
పార్శ్వంశులు, శ్రేష్ఠనాయకులు, వందలు నక్తిరం సైన్య

→ రాజు అనే నియమం సభ ద్వారా పాలన

భేదాలు

	రాచరికం	రిపబ్లిక్
i)	భూ..మొత్తం రాజుకే	మొత్తం తెగ నాయకులకి
ii)	సిద్ధ సై " "	" " "
iii)	బ్రాహ్మ గొప్ప ప్రాధా	బ్రా స్థానం లేదు
iv)	వ్యక్తి / ఏకవ్యక్తి పాలన (*imp)	కులీనుల (oligarchy) పాలన

శిక్ష వ్యవస్థ

క్రీ.పూ. 2000 – క్రీ.పూ. 500 వరకు భారత్

తామ్రశిలాయుగ / ఛాల్కొలిథిక్

రాజ, W.MP, W.MR, వింధ్య, కచ్ఛ

- కయథ 2000–1800
- బనస్ 2000–1600
- మాల్వా 1700–1200
- జోర్వే 1400–700

(SP) చిన్నవి, గ్రామాలే.

ఇనాంగావ్, ఎరాన్, నవ్దాటోలి ఆనాటి ముఖ్య కేంద్రాలు!

సెటిల్మెంట్లలో 2 రకాలు

1) గ్రామాలు
2) ప్రాంతీయ కేంద్రాలు

ఇనాంగావ్ → నగరంగా ↑

(Eco) ① మిశ్రమ ఆర్థిక వ్యవస్థ — వ్యవసాయం, పశుపోషణ

బార్లీ ప్రధాన పంట

ఇనాం → కృత్రిమ నీటి పారుదల + పంట మార్పిడి పద్ధతి

వేట, చేపలు కూడా

విలువైన రాళ్ళ పూసలు

ఏనుగు దంతంపై చెక్కడం తెలుసు

నూలు వడకడం, నేయడం తెలుసు

రాగి, [illegible]

జేగురు రంగు మట్టి పాత్రలు O.C.P.

క్రీ.పూ. 2000 – 1500

W.B, ఒరిస్సా, హర్యానా, గుజరాత్, AP, UP

(SP) ① నదీ తీరాల్లో
② చిన్న గ్రామాలు
③ దిబ్బలు లోతుగా లేవు
④ ∴ ఈ ఆవాసాలు నిరంతరం లేకుండా తక్కువ దశ అని అర్థం!

(Eco) వరి, బార్లీ, గ్రామ్, కేసరి పండించారు.

చేపలు, వేట

చేతివృత్తులు

+

రాగి వస్తువుల నిధులు

PGW

1000 – 500

West UP, ఢిల్లీ, పంజాబ్, హర్యానా, రాజస్థాన

(SP) ఆవాస దిబ్బ మందం 1 to 3 m

∴ only 1 to 3 శతాబ్దాలు [illegible] లేని [illegible]

(Eco) వ్యవసాయం పశుపోషణ

→ రాగి, ఇనుప వస్తు వినియోగం పెరిగాయి

వస్త్ర గుర్తులు – నేత తెలుసు

విలువైన రాళ్ళ పూసలు తెలుసు

గాజు వస్తు, దంతపు, ఎముక వస్తు

∴ హస్తకళా నైపుణ్యం

[illegible] వర్తకం ద్వారా సంపాదించారు

నల్ల-ఎరుపు మట్టిపాత్రలు & వ్యవసాయం

2500 – 1000

(SP) తొలి దశలో
① కొండ ప్రాంతాల్లో
② మట్టి, రెల్లు ఇళ్ళు
③ నా. సెంట్ర → గుండ్రని నివాసాలు
④ పెద్ద పరివారాలకు దూరంగా కాక చిన్న వాటిని దగ్గరగా కట్టి [illegible]

(Eco)

ఛాల్కోలిథిక్	O.C.P.	PGW	తొలి చారిత్రక [illegible]
[illegible] వస్త్ర గుడిసెలు	మట్టి, రెల్లు ఇళ్లు	[illegible] – 2 [illegible] [illegible] [illegible] మధ్య మట్టి-రెల్లు ఇళ్లు [illegible] [illegible] ఇళ్లు [illegible] – గోధుమ, బార్లీ [illegible] PGW తో సంబంధాలు	[illegible] – pastoral [illegible] [illegible] cattle [illegible] [illegible] → [illegible] [illegible]
Reli	Reli	Reli	Reli
స్త్రీ [illegible] [illegible] దేవత [illegible] దేవత శాకంభరి [illegible] [illegible] [illegible] → [illegible] [illegible] [illegible]			[illegible] [illegible] extended [illegible] [illegible] – [illegible] [illegible] [illegible] IX [illegible]
Soc	Soc	Soc	Soc
[illegible] [illegible] [illegible] సమాజం [illegible] స్వభావం			

ప్యాలియోలిథిక్

బెంగాల్ → [illegible]

[illegible]

[illegible]

లో

[illegible]

మధ్య భాగంలో..

[illegible]

[illegible]

గా...

[illegible] &

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]..

□ [illegible]

○ [illegible]

రెండవ నగరీకరణ - కారణాలు

పల్లవి

(1) నూతన వ్యవసాయ ఆర్థిక విధానం

① అడవుల తొలగింపు వలన < జనాభా పెరిగింది / సారవంతమైన నేలలు కలవు

ఉత్తరాపథ ప్రాంతం

② ఇనుప నాగలి — అడవులు నరికి
- చక్రవర్తి 'The Beginnings of Iron in India'
- PGW with iron అత్రంజిఖేరా,
- స్థిర నివాసాలు
- లోహాల ముద్రణం
- bellows వాడకం

(2) నూతన వృత్తులు, శ్రేణులు ఏర్పడటం

వృత్తి < చేతి వృత్తులు / సేవా వృత్తులు } = వ్యవసాయేతర రంగాలలో అవకాశాలు !

ఉత్పత్తిదారులకు వినియోగదారులకు మధ్యవర్తిగా వర్తకం ↑

జాతక → 60 వృత్తుల పేర్లు

జాతక → చే. వృ. వారు ఒకటిగా [illegible] వారసత్వంగా, వృత్తిని కుమారులు చేసే వారు

(3) వర్తక శ్రేణులు

బౌద్ధ వాఙ్మయం → 18 శ్రేణులు

(4) దేశీయ, విదేశీ వాణిజ్యం పెంపు

500, 1000 ఎద్దు బండ్ల కారవాన్లు

- - - - - - లోహ నాణేల వాడకం ↑

- - - లిపి వాడకం లోకి రావడం

(5) సమకాలీన రాజకీయ పరిణామాలు

→ తెగ రాజ్యాలు జనపదాలు 'ప్రాంతం' ఆధారంగా రాజకీయాధి[illegible]

→ మహాజనపదాలు, రాజధానులు < వర్తక వాణిజ్య / భూ[illegible] మార్గాలు

→ రాజదర్పం, సైన్యం,

→ " " + వృత్తి, వర్తక, హస్తకళ మొ॥

(6) సాంఘిక మార్పులు

- వైశ్యుల ఆర్థిక మెరుగైంది ద్వారా సాంఘికంగా గౌరవం ఎదిగి [illegible] కాలం లేదు [illegible] నగరాలు

వృ.నా. ఎప్పుడు కలిసి రావడం < [illegible] + [illegible] / రాజ [illegible] ఆదరణాత్మకం

(7) సంప్రదాయేతర మతాలు

ఆపస్తంభ, బౌధాయన మొ॥ వద్దు, [illegible] మొ॥ [illegible]

but బౌద్ధ, జైన తీవ్ర

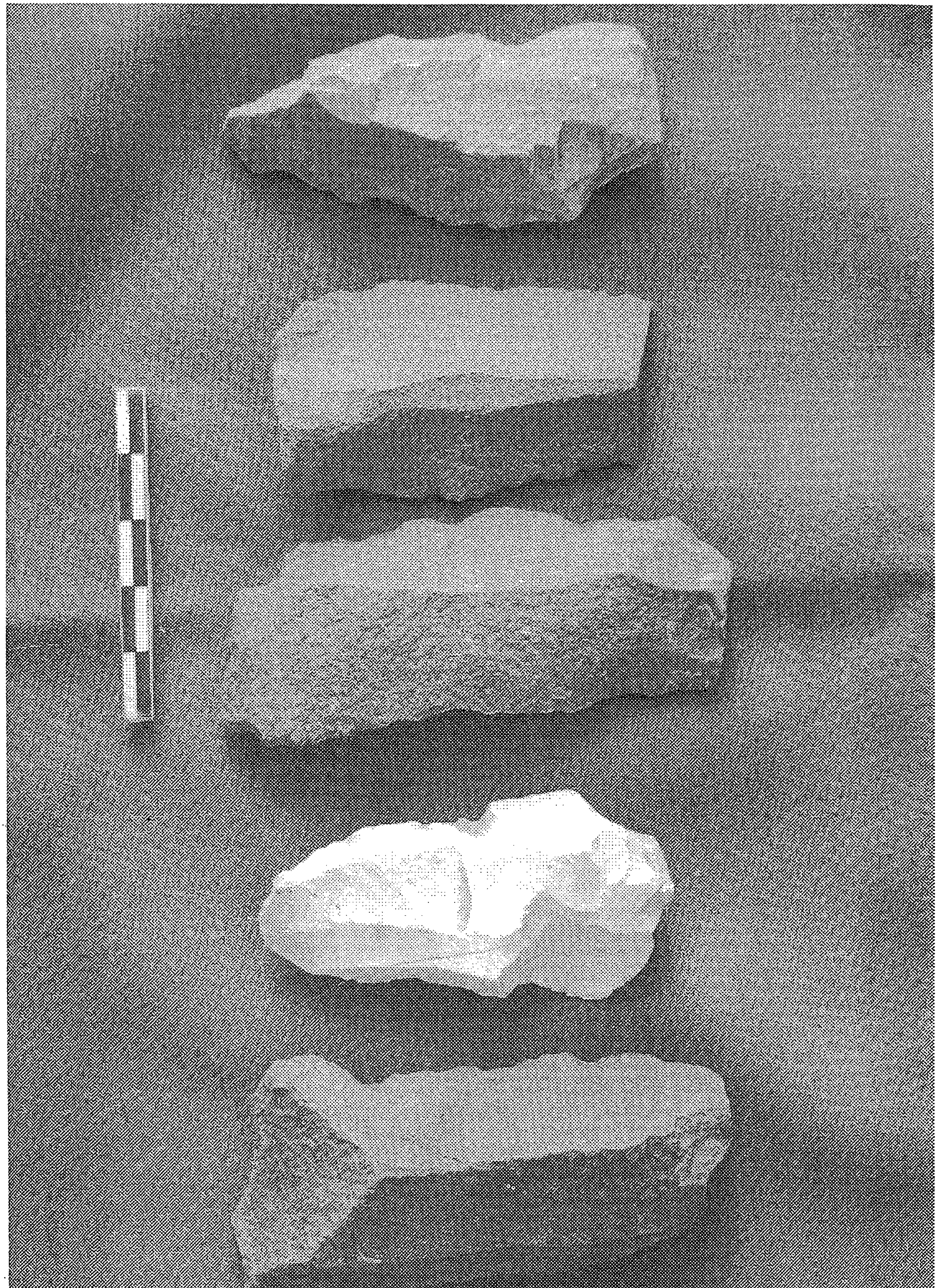
PRE AND PROTO HISTORIC CULTURES OF INDIA

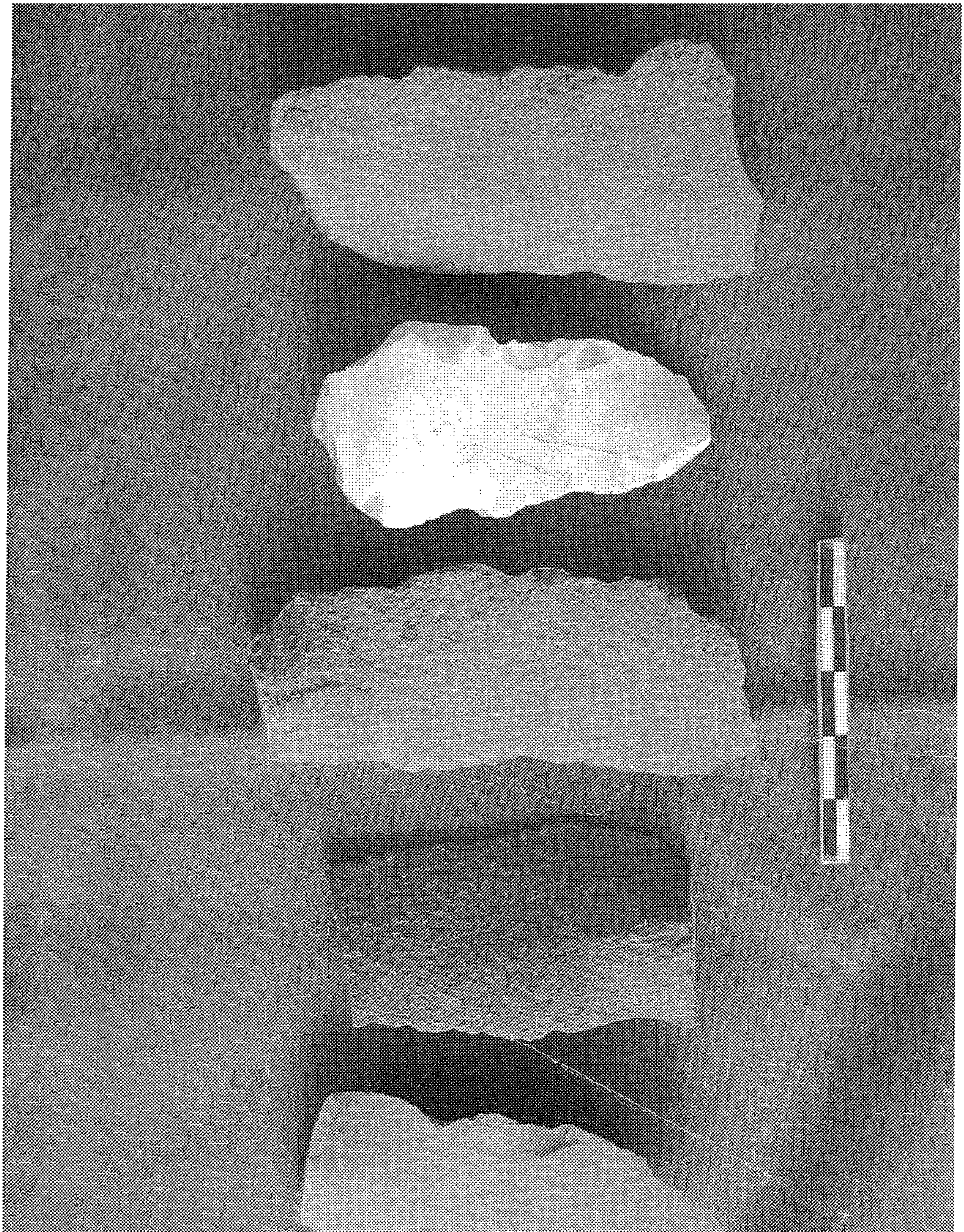
THE RECENT TRENDS

Prof. K.P.RAO
Department of History
University of Hyderabad
drkprao@gmail.com
www.geocities.com/kpraohomepage

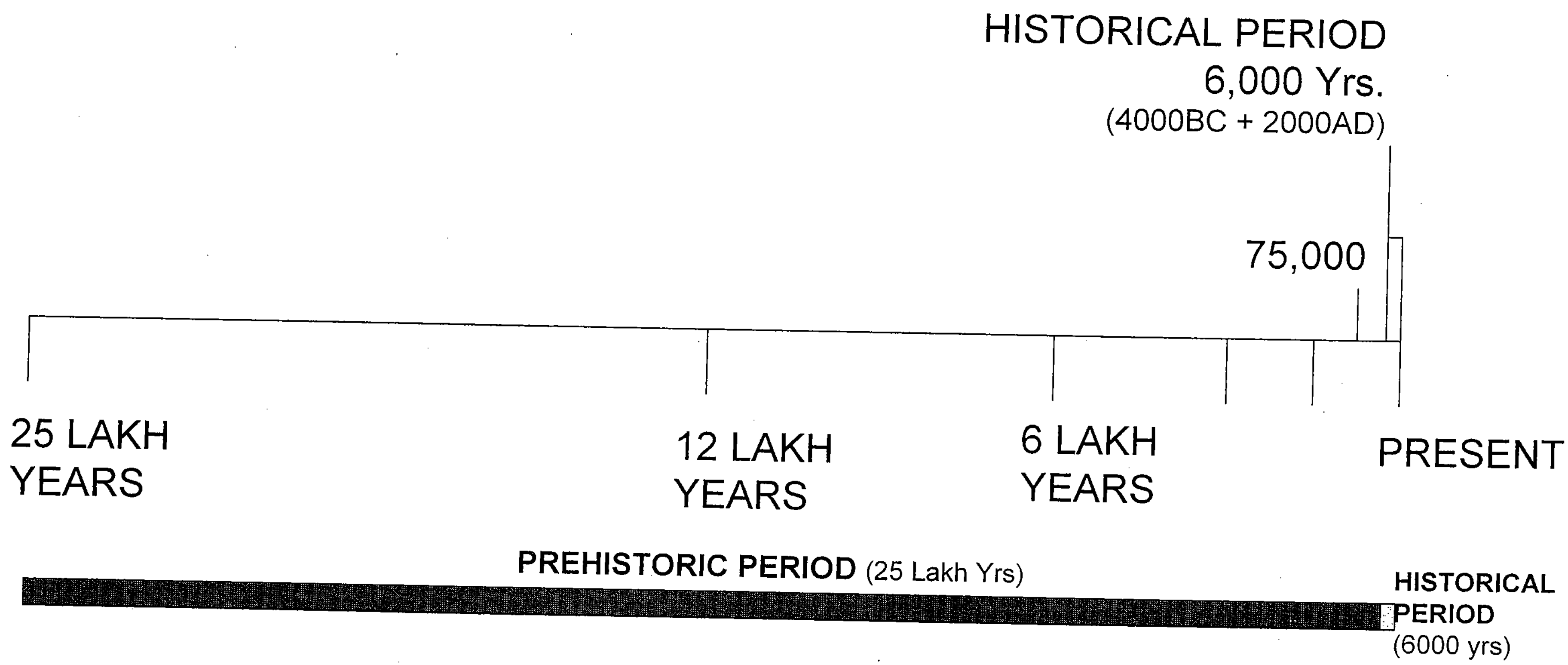
HOW OLD IS THE PALAEOLITHIC CULTURE IN INDIA?

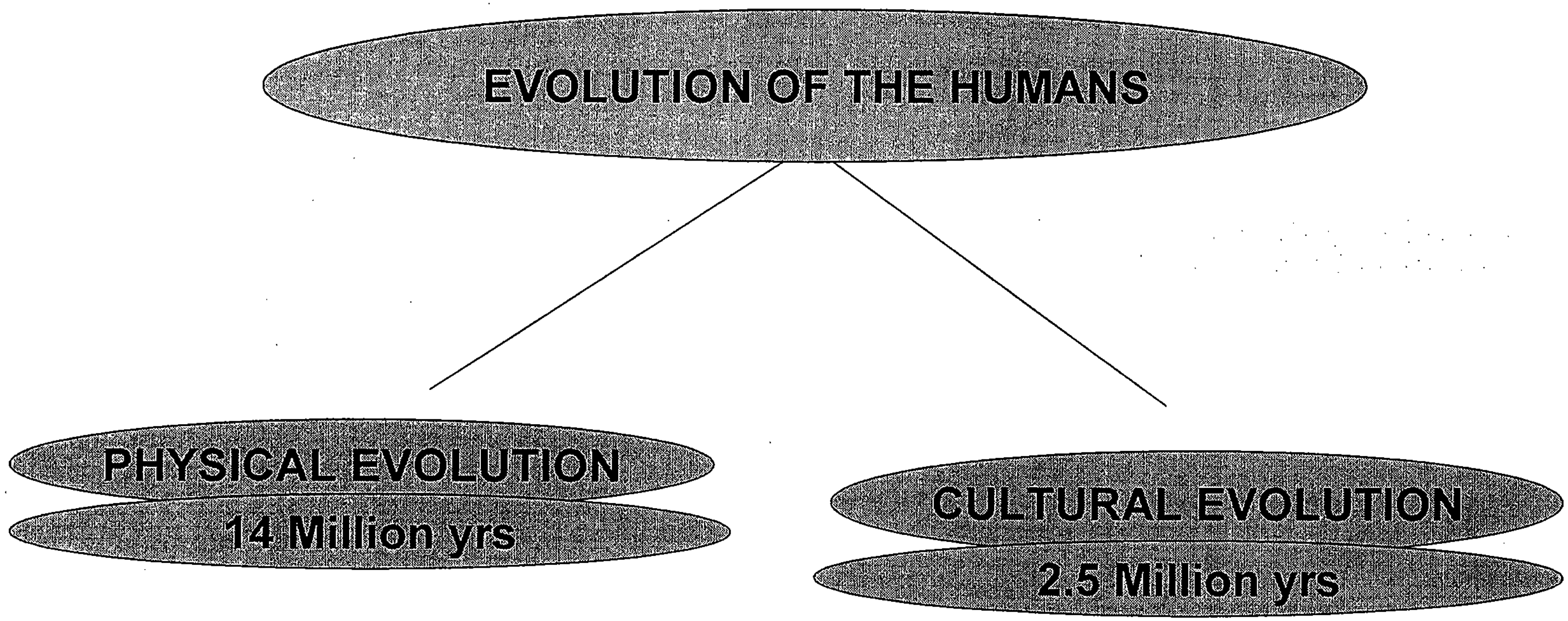
WHAT IS THE SIGNIFICANCE OF BORI?

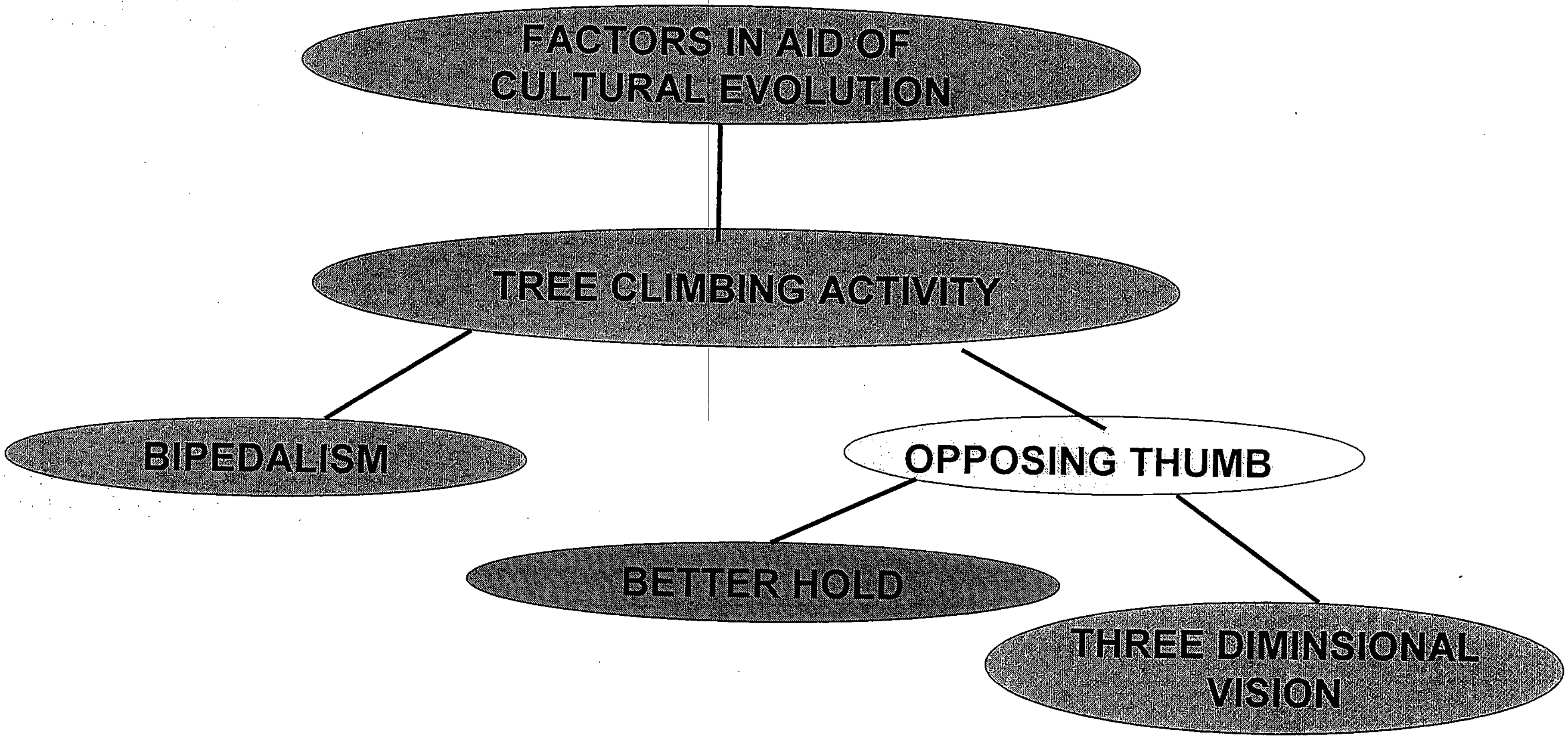

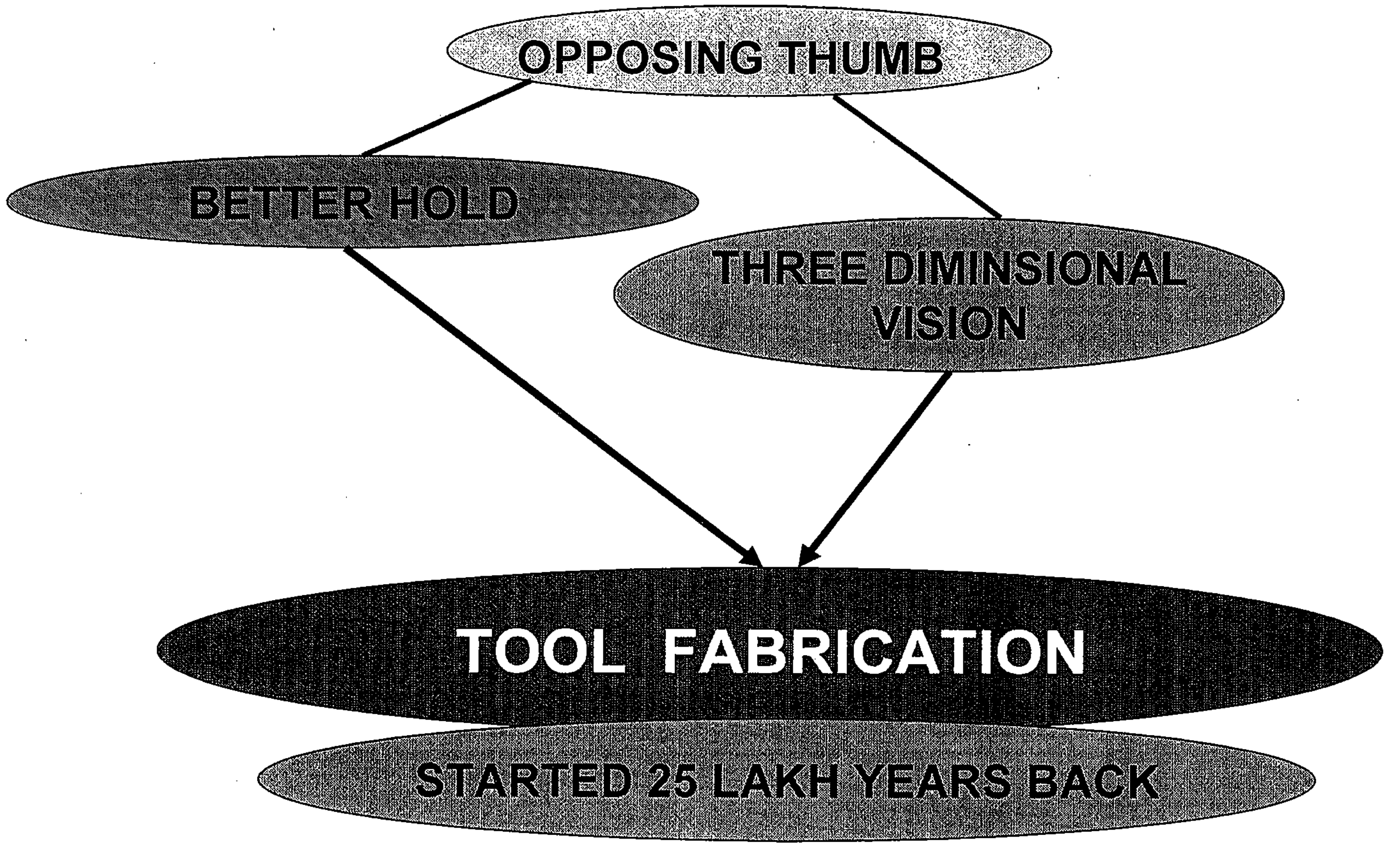

HUMAN CULTURAL PAST STRETCHES BACK TO 25 LAKH YEARS

EVOLUTION OF THE HUMANS
PHYSICAL EVOLUTION
14 Million yrs
CULTURAL EVOLUTION
2.5 Million yrs

FACTORS IN AID OF CULTURAL EVOLUTION
TREE CLIMBING ACTIVITY
BIPEDALISM
OPPOSING THUMB
BETTER HOLD
THREE DIMINSIONAL VISION

OPPOSING THUMB
BETTER HOLD
THREE DIMINSIONAL VISION
TOOL FABRICATION
STARTED 25 LAKH YEARS BACK

PRE AND PROTO-HISTORIC CULTURES OF INDIA

THE STUDY OF PREHISTORIC CULTURES IN INDIA STARTED WITH THE DISCOVERY OF A POLISHED STONE AXE BY COL. MEADOWS TAYLOR WAY BACK IN 1842 AT LINGSUGUR ROBERT BRUCE FOOTE DISCOVERED THE FIRST PALAEOLITHIC HANDAXE FROM PALLAVARAM NEAR MADRAS IN 1863.

STONE AGES (Prehistoric)

- **Palaeolithic Period** (Old stone Age)
  - Lower Palaeolithic
  - Middle Palaeolithic
  - Upper Palaeolithic
- **Mesolithic Period** (Middle Stone Age)
  - 5 sub-periods
- **Neolithic period** (New Stone Age)

METAL AGES (Proto-historic)

- **Chalcolithic period**
- **Megalithic period**

Lower Palaeolithic Period

Europe & Africa	**: 25-1 Lakh yrs**
India	**: 14 Lakh to 40 Thousand yrs**
Industry	**: Hand axe cleaver industry hand-axes, cleavers, choppers, scrapers.**
Material	**: Mostly Quartzite sometimes dolerite, dyke rocks**
Life	**: Hunter Gatherer**

INDIAN LOWER PALAEOLITHIC

NORTHERN TRADITION

SOHAN CULTURE (DETERRA AND PATTERSON
YALE CAMBRIDGE EXPEDITION)

PEBBLE TOOL INDUSTRY

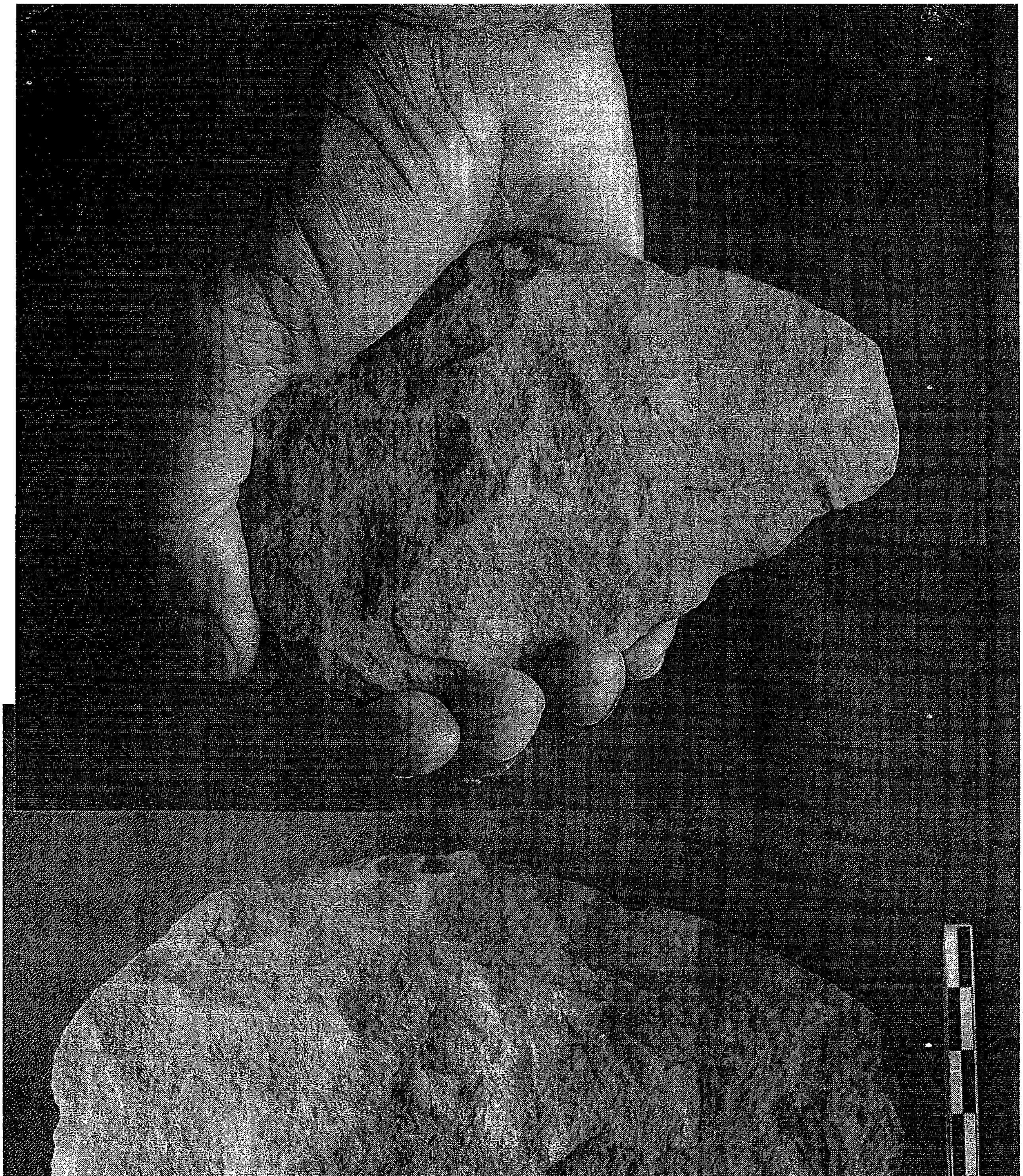
SOUTHERN TRADITION

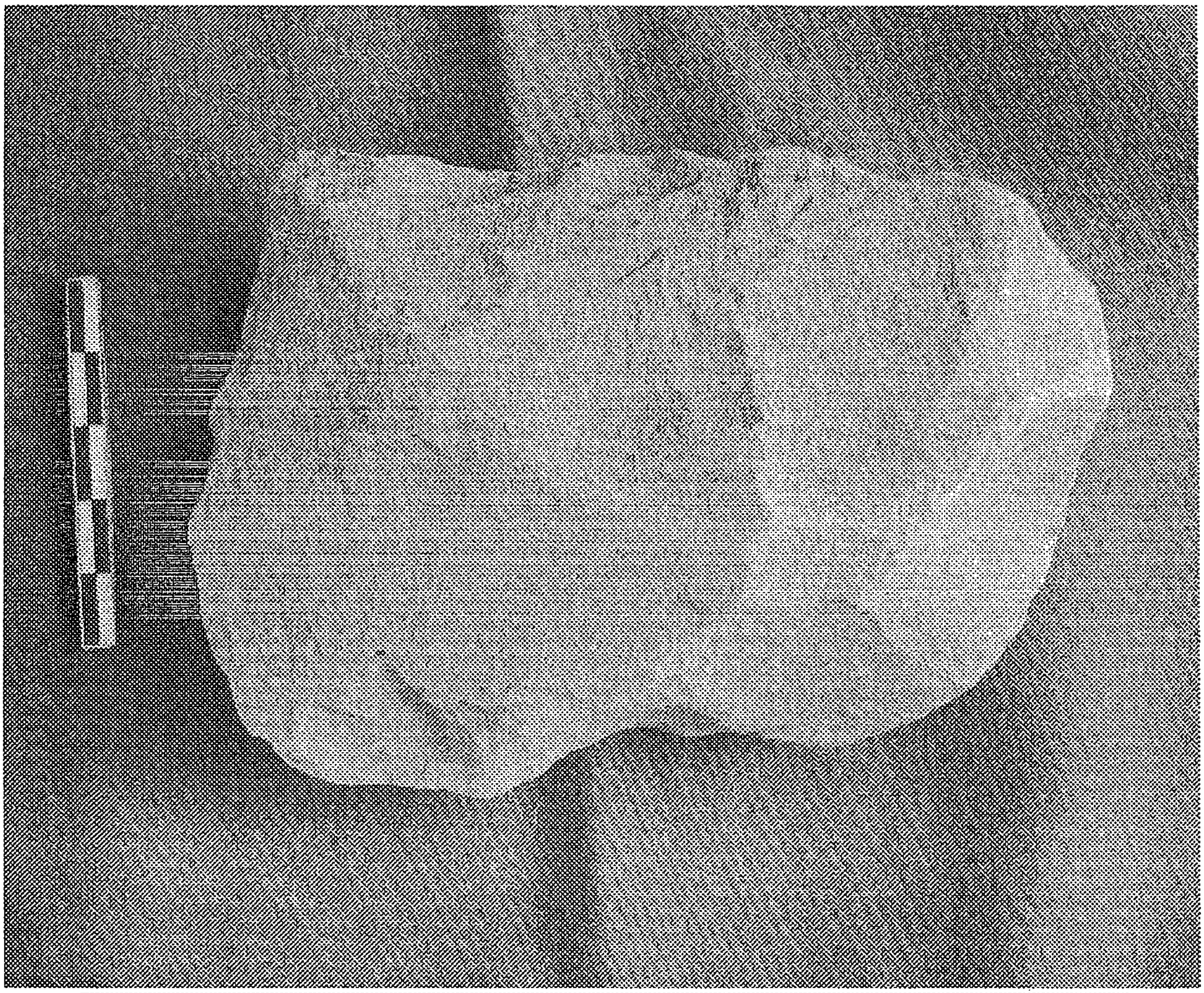
MADRAS HANDAXE INDUSTRY

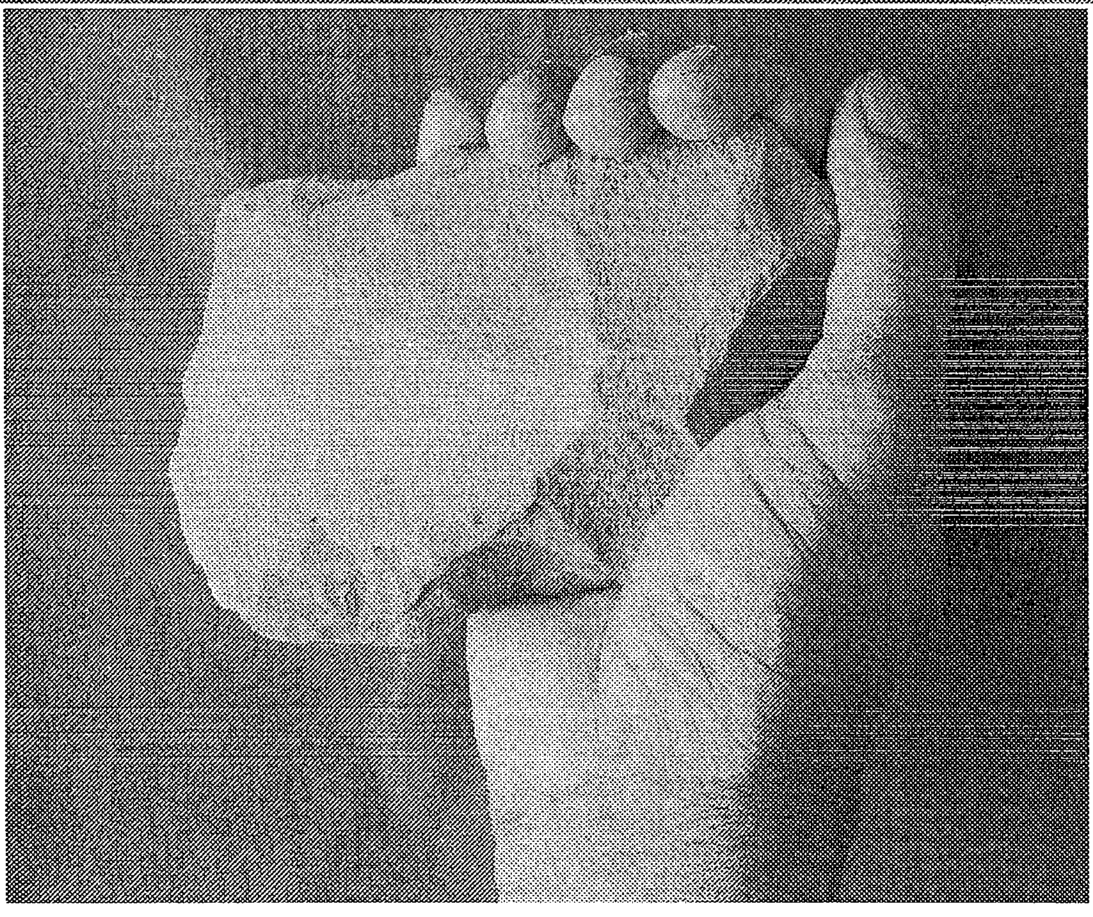
FLAKE TOOLS

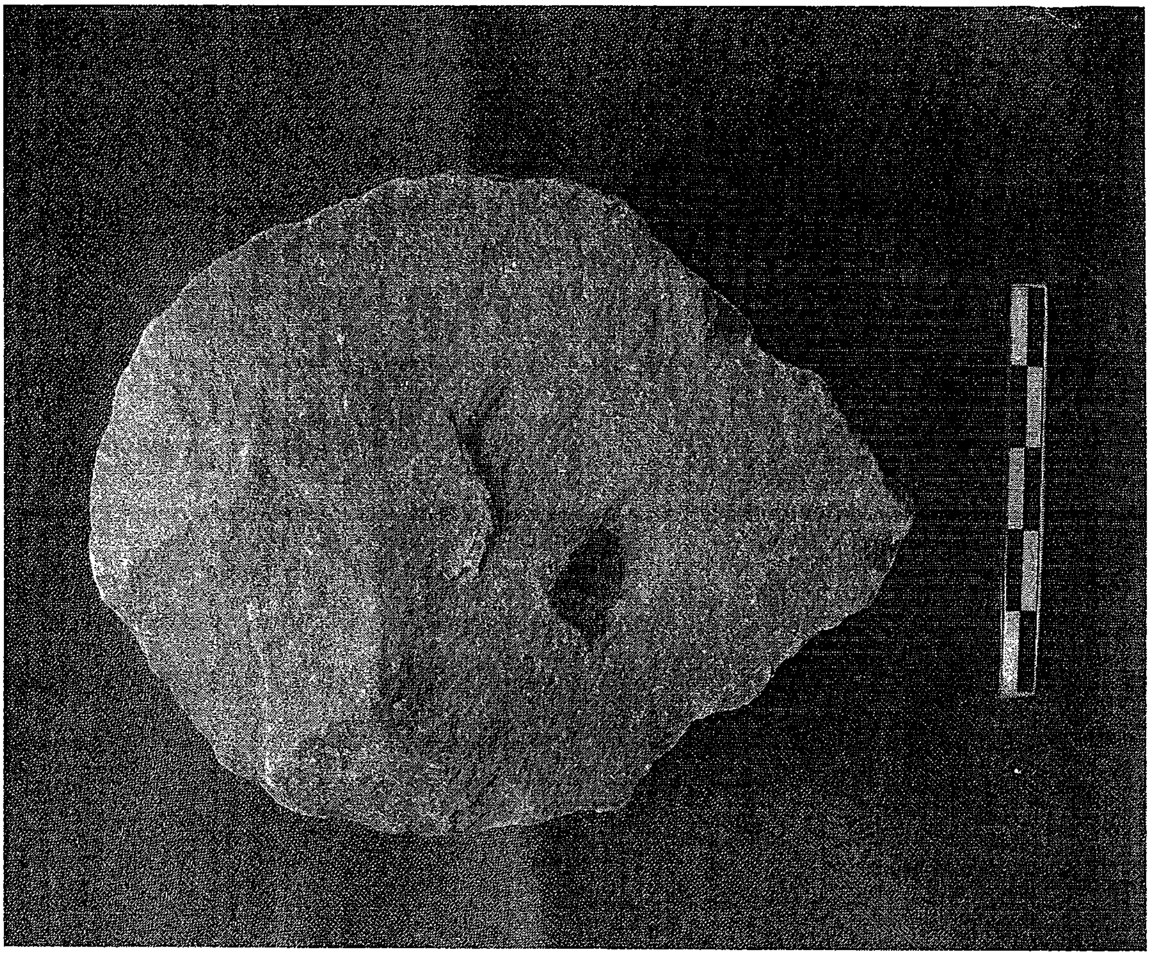
THREE TECHNIQUES OF PRODUCTION

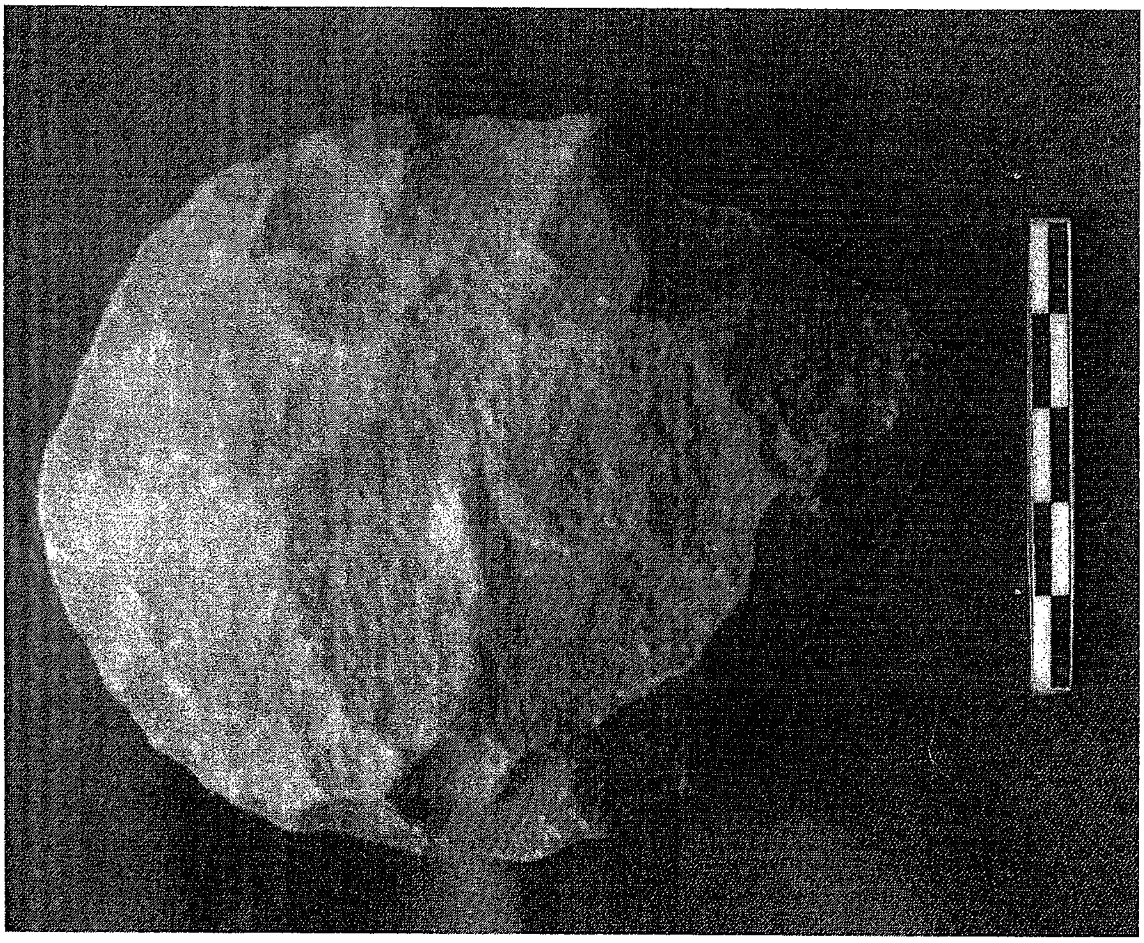
- CLACTONIAN
- ABBEVELLIAN
- ACHEULIAN

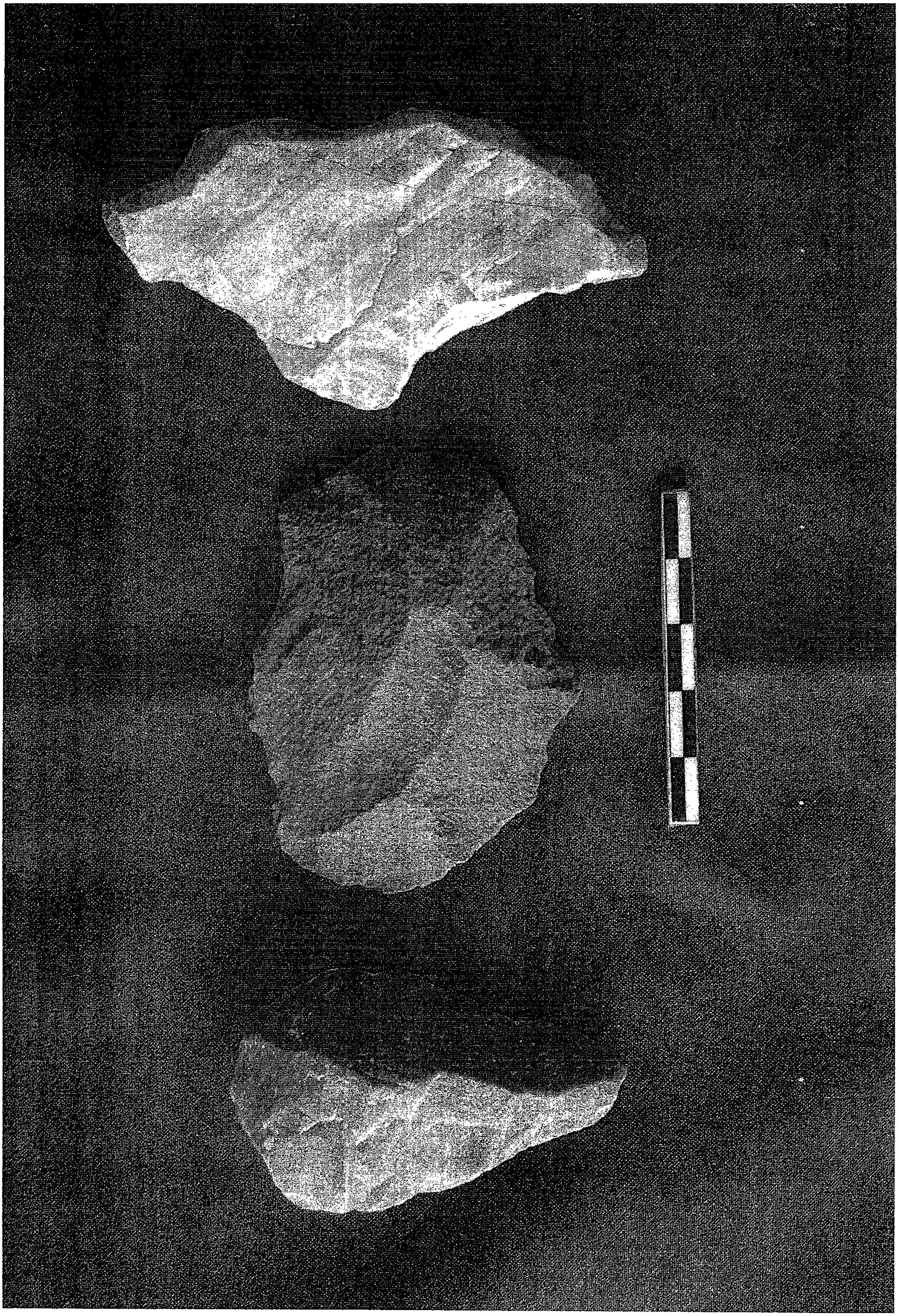

Middle Palaeolithic Period

Date	: **40- 15 Thousand yrs. BP.**
Industry	: **Flake tool industry** **small hand-axes, scrapers, borers, points.**
Development	: **Hafting to wooden handles.**
Material	: **Quartzite**
Technique	: **Mousterian** (mostly)
Life	: **Hunter Gatherer**

UPPER PALAEOLITHIC CULTURE

Date : **25 – 10 thousand yrs BP.**

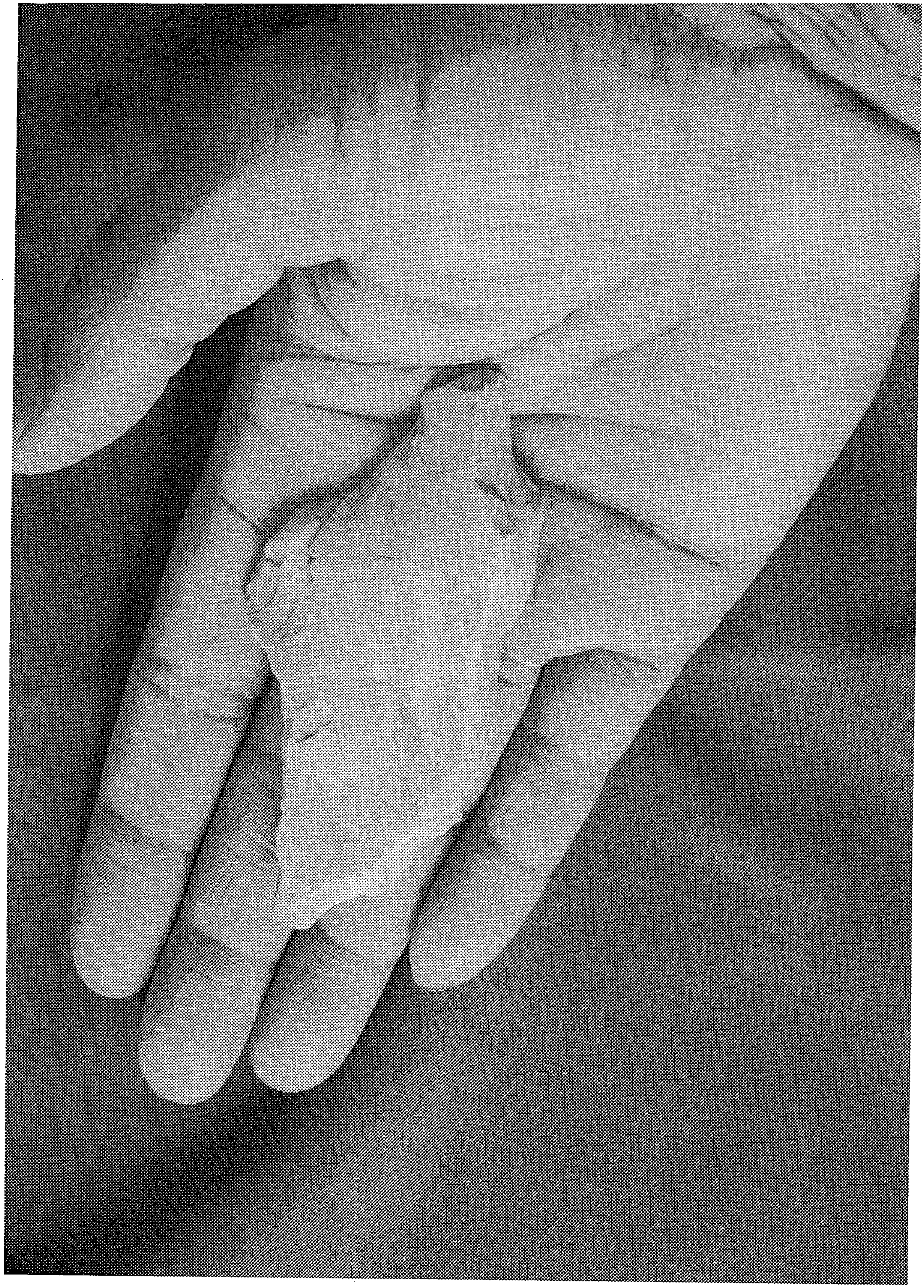
Industry : **Blade Burine industry**
Blades, Burines points, scrapers,
Non-geometric Microliths
Bone tools

Material : **Mostly Quartzite & fine grained rock material (chert, jasper, agate, etc.)**

Life : **Hunter Gatherer**

IMPORTANCE OF ANDHRA : THE PRESENCE OF UPPER PALAEOLITHIC STAGE IN INDIA WAS FIRST CONFIRMED AT VEDULLA CHERUVU NEAR RENIGUNTA IN CHITTOOR DISTRICT (M.L.K.MURTHY)

BONE TOOLS : THE EVIDENCE OF BONE TOOLS OF THIS PERIOD COMES FROM BILLA SURGAM CAVES (ROBERT BRUCEFOOTE & HENRY BRUCE FOOTE) **AND FROM MUCHATLACHINTAMANI GAVI** (M.L.K.MURTHY)

MESOLITHIC PERIOD

MESOLITHIC PERIOD COINCIDES WITH THE ONSET OF HOLOCENE (HOT) CLIMATICE CONDITIONS

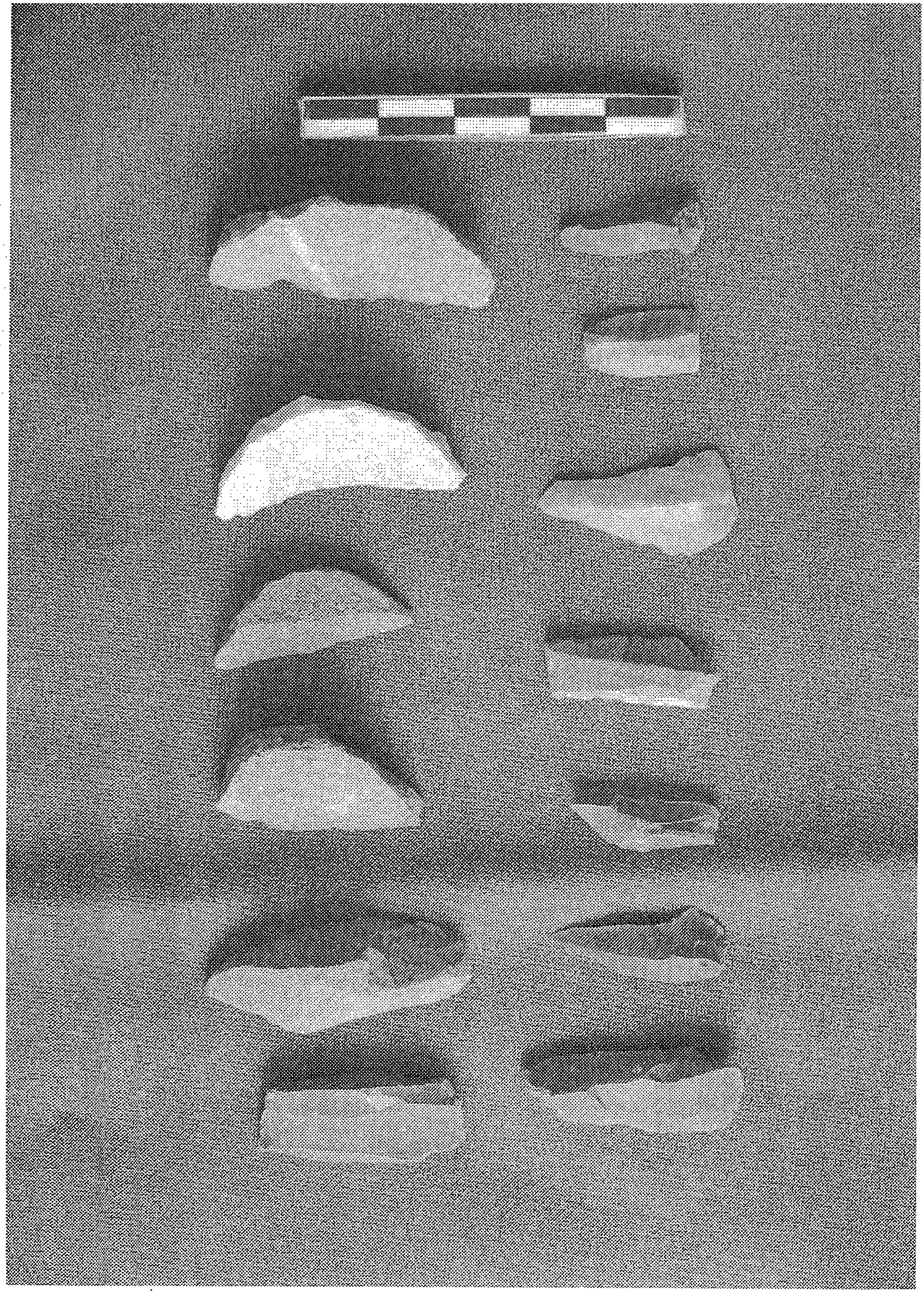
Date : **10 thousand BC. to 2 thousand BC.**

Industry : **Microlithic industry**
Blades, points, borers,
Non-geometric & geomteric tools

Development : **Combination tools**

Material : **Fine grained semi-precious stone (chert, jasper, agate, chalcedoney, lydonite, carnelian, etc.)**

Life & New Concepts : **Hunter Gatherer + incipient agriculture and domestication of animals**
Family
Shelter Building (Huts, pavements, screens)
Pottery (Coarse buff and Khakhi ware, wholly hand-made)
Worship

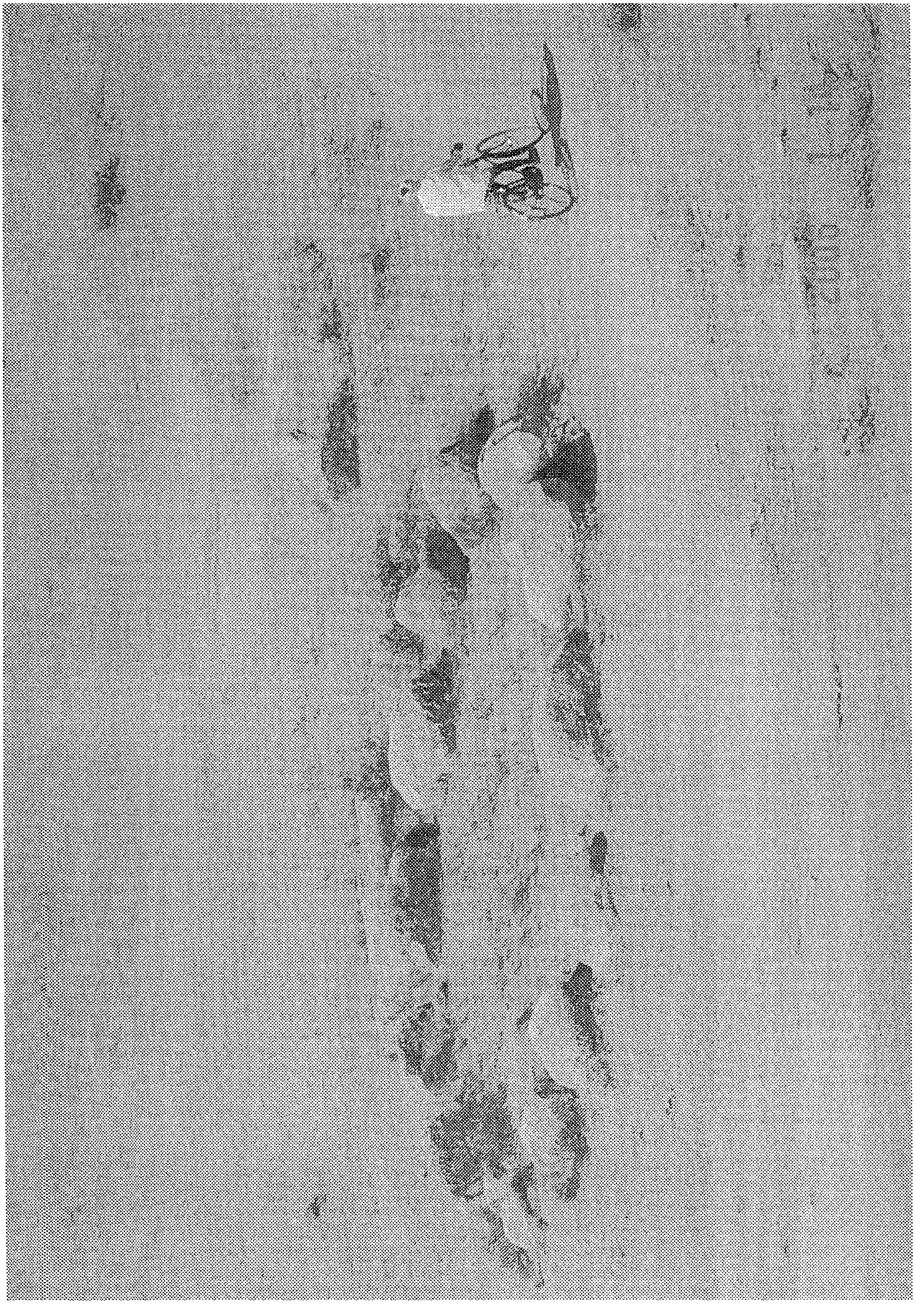
MEGALITHIC CULTURE

Megathos = big Lithoi = stone

Megalithic monuments are basically funerary monuments.
Mostly constructed out of stone
Spread in Europe, Asia, Africa and Australia

In India they are dated around 1400 BC – 300 BC.,
But late megaliths are also existing.

Thy usually contain skeletal remains, pottery, iron artifacts,
Ornaments, etc.

NEOLITHIC PERIOD (SOUTH INDIAN)

SETTLED WAY OF LIFE AND AGRICULTURE REQUIRED CHANGE
IN THE TOOL KIT.
BY AND LARGE THE CONCEPTS INTRODUCED IN THE MESOLITHIC PERIOD
WERE PERFECTED IN THIS PERIOD.

TOOLS : POLISHED STONE AXES

STONE AXES, CHISELS, HOES, CUTTERS, MICROLITHS, ETC.

HOUSES : MOSTLY CIRCULAR, RARELY RECTANGULAR (Nagarjunakonda)

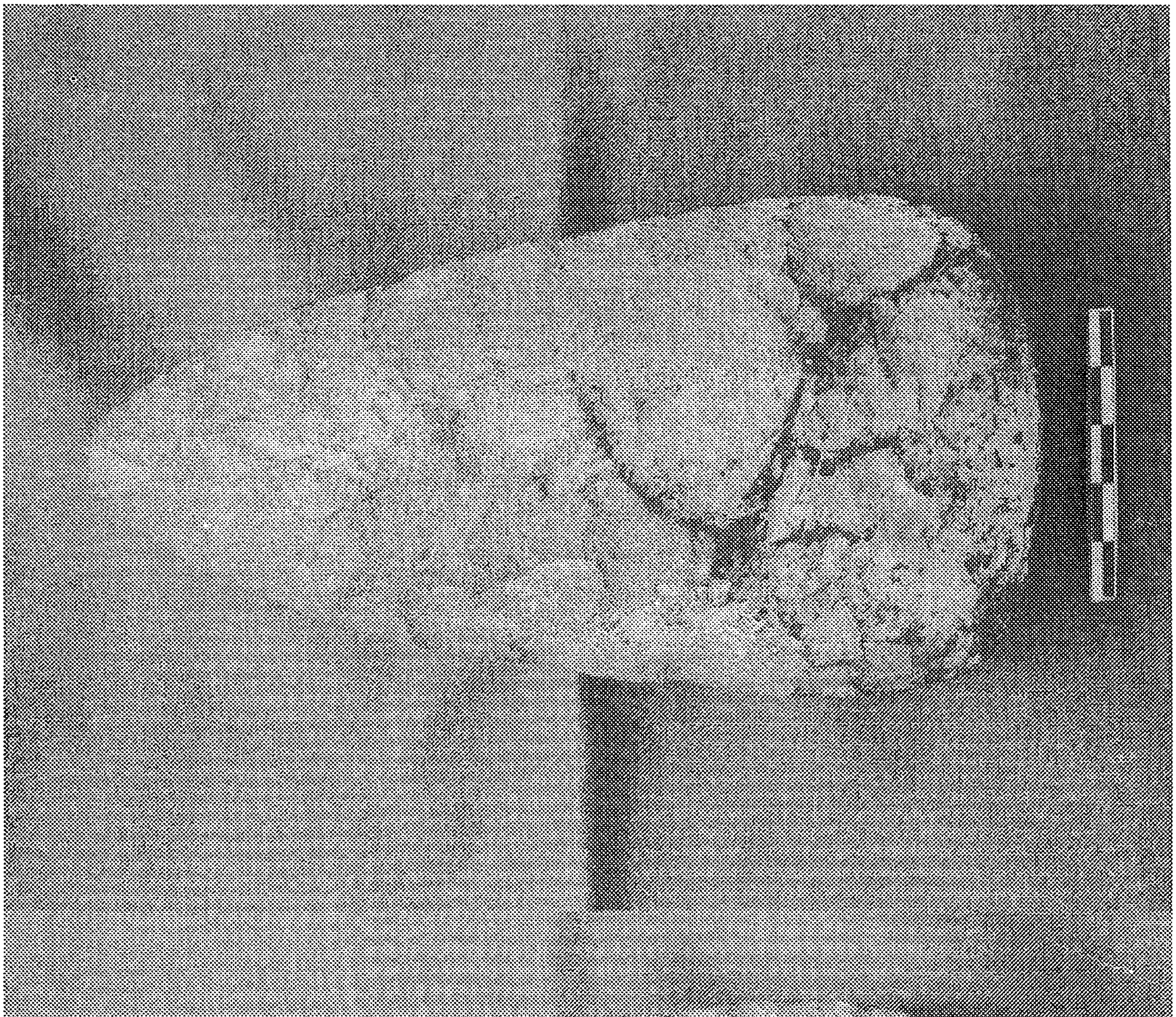
POTTERY : HAND MADE AND WHEEL MADE
BURNISHED GREY WARE, RED WARE AND BLACK WARE

SUBSISTENCE : CULTIVATED HORSEGRAM, RAGI, MILLET, GREEN GRAM.

DOMESTICATION OF LARGE HERDS OF CATTLE + PIG, SHEEP, GOAT, FOWL, ETC.
HUNTING OF ANIMALS, BIRDS, FISH, ETC.

ASH MOUNDS

IMPORTANT SITES: PIKLIHAL, SANGAMKALLU, TEKKAL KOTTA, PALAVOY, UTNUR, NAGARJUNAKONDA, GANDLURU, T.NARSIPUR.

CHALCOLITHIC CULTURES

Chalco = Metal   Lithic = Stone

The earliest and most developed chalcolithic culture on Indian Sub-continent is the Indus valley civilization.

The Deccan and Central Indian chalcolithic cultures like Jorwe, Kytha, Banas, Malwa etc. or late chalcolithic cultures.

